

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

"Ευρωπαϊκή Διασυνοριακή πολιτική και Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας (ΕΠΓ). Η περίπτωση της Μαύρης Θάλασσας (Black Sea Region) και η άσκηση Οικονομικής πολιτικής και Διπλωματίας στην ευρύτερη περιοχή».

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΤΖΟΒΑ

A.M. 1217M073

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ: PhD κα ΖΕΦΗ ΔΗΜΑΔΑΜΑ

ΑΘΗΝΑ 2018

Τριμελής Επιτροπή:
Ζέφη Δημαδάμα (Επιβλέπουσα)
Γιώργος Στασινόπουλος
Δημήτρης Σιδέρης

Copyright © Δέσποινα Τζόβα, 2018

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τη συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δε δηλώνει αποδοχή των γνώμων της συγγραφέως.

Η κάτωθι υπογεγραμμένη, με ατομική μου ευθύνη και γνωρίζοντας τις κυρώσεις, δηλώνω ότι, η εργασία που παραδίδω είναι αποτέλεσμα πρωτότυπης έρευνας και δεν χρησιμοποιεί πνευματική ιδιοκτησία τρίτων χωρίς αναφορές. Αναλαμβάνω όλες τις νομικές και διοικητικές συνέπειες σε περίπτωση που αποδειχθεί ότι η εργασία μου αποτελεί προϊόν λογοκλοπής ή προϊόν τρίτων.

Αθήνα, 18/12/2018

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΤΖΟΒΑ

A.M. 1217M073

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Οικονομική Διπλωματία στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, αποτελεί κινητήριο μοχλό για τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη και την ευημερία. Μετά το τέλος του Ψυχρού πολέμου η εξέταση της Οικονομικής Διπλωματίας επικεντρώνεται κυρίως στην οικονομική ασφάλεια και στην άσκηση εξωτερικής πολιτικής. Η χρήση εργαλείων της Οικονομικής Διπλωματίας στην άσκηση εξωτερικής πολιτικής των διεθνών δρώντων είναι ολοένα και πιο συχνή κι έχει ως στόχο την ικανοποίηση των οικονομικών τους συμφερόντων και την αύξηση της επιρροής τους. Πέρα από την ανάπτυξη διμερών οικονομικών σχέσεων, στο πλαίσιο του «Νέου Περιφερισμού», γίνονται διαπραγματεύσεις σύναψης συμφωνιών περιφερειακού χαρακτήρα. Τα κράτη μέλη που συμμετέχουν στους περιφερειακούς οργανισμούς της ΕΕ και του ΟΣΕΠ, και η Κίνα ως εξωπεριφερειακός δρών στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου, προωθούν τα οικονομικά τους συμφέροντα. Η παγκοσμιοποίηση των αγορών, η τεχνολογική επανάσταση, η επέκταση του διεθνούς εμπορίου, των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων και των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, κάνουν απαραίτητη την οικονομική διάδραση των κρατών της περιοχής του Εύξεινου Πόντου και παράλληλα, αυξάνουν την ανάγκη εξεύρεσης βιώσιμων πολιτικών οικονομικής συνεργασίας και περιφερειακής ολοκλήρωσης, ώστε η περιοχή να καταστεί ανθεκτική απέναντι στο διεθνή ανταγωνισμό και τη διεθνοποίηση των αγορών. Στόχος της παρούσας μελέτης είναι να διερευνήσει το βαθμό στον οποίο πρόσφατες πρωτοβουλίες και πολιτικές της ΕΕ για την προώθηση των συμφερόντων της στην περιοχή και τη διασφάλιση της ασφάλειας στα Ανατολικά σύνορά της, όπως η Συνέργεια για τη Μαύρη Θάλασσα (ΣΜΘ), η Ανατολική Εταιρική Σχέση (ΑΕΣ), η Διασυννορική Συνεργασία και Τομεακές Οικονομικές Πολιτικές, χρησιμοποιούν την «ήπια» ισχύ και οικονομικά κίνητρα για την ανάπτυξη των κρατών της Ανατολικής Γειτονίας, αλλά και πώς ο ΟΣΕΠ ως καλά εδραιωμένος περιφερειακός οργανισμός καλείται να βρει το βηματισμό του ανάμεσα στην επίδραση της ΕΕ και την ορμητικότητα με την οποία η Κίνα έρχεται να καταλάβει ζωτικό χώρο στο κομμάτι της εκμετάλλευσης των εμπορικών δρόμων στην περιοχή.

Λέξεις κλειδιά: Οικονομική Διπλωματία, Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας, Συνέργεια για τη Μαύρη Θάλασσα, Ανατολική Εταιρική Σχέση, Διασυννορική Συνεργασία, Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας Εύξεινου Πόντου, Κίνα, Δρόμος του Μεταξιού.

ABSTRACT

Economic Diplomacy in the modern globalized environment is considered as the driving force for sustainable economic growth and prosperity. After the end of the Cold War, the examination of Economic Diplomacy focuses mainly on financial security and on the pursuit of foreign policy. The use of Economic Diplomacy tools for the exercise of international foreign policy is increasingly common and aims at meeting their economic interests and increasing their influence. Beyond the development of bilateral economic relations, in the framework of the "New Regionalism", negotiations are underway to conclude regional agreements. The EU's and BSEC's member states and China as well are promoting their economic interests in the Black Sea region. Market globalization, the technological revolution, the expansion of international trade, of foreign direct investment and financial transactions make essential the interaction of the states in the Region in order to enhance the economic development of the Black Sea countries and, at the same time, the former factors increase the need for sustainable policies of economic cooperation and regional integration , so as to make the region resilient to international competition and the internationalization of markets. The aim of this study is to investigate the extent to which recent EU initiatives and policies to promote its interests in the region and ensure security at its Eastern border, such as the Black Sea Synergy (BSS), the Eastern Partnership (EaP) and Sectoral Economic Policies, use the "soft" power and economic incentives for the development of the Eastern Neighborhood, but also to highlight how the BSEC as a well-established regional organization is called upon to find its way between the EU's influence and the momentum with which China comes to occupy a vital place in the exploitation of commercial roads in the region.

Keywords: Economic Diplomacy, European Neighborhood Policy, Black Sea Synergy, Eastern Partnership, Cross-Border Cooperation, Black Sea Economic Cooperation, China, Silk Road.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	4
ABSTRACT.....	5
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	6
ΠΙΝΑΚΕΣ – ΧΑΡΤΕΣ.....	8
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	10
Στόχος εργασίας	12
Δομή και Μεθοδολογία	13
Κεφάλαιο 1	16
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ	16
1.1 Γενικά.....	16
1.2 Ορισμός της Οικονομικής Διπλωματίας	17
1.3 Το Περιεχόμενο και οι Στόχοι της Νέας Οικονομικής διπλωματίας	19
Κεφάλαιο 2	24
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΠΟΝΤΟΥ	24
2.1 Η Γεωπολιτική Σημασία του Ευξείνου Πόντου.....	24
2.2 Η Σημασία της περιοχής για την ΕΕ.....	26
2.3 Το Θεσμικό πλαίσιο πολιτικής	27
2.3.1 Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας (ΕΠΓ)	27
2.3.2 Η Συνέργεια για τη Μαύρη Θάλασσα (ΣΜΘ)	28
2.3.3 Ανατολική Εταιρική Σχέση	31
2.3.4 Η Διασυνοριακή Συνεργασία (Cross-Border Cooperation) στην περιοχή του Ευξείνου Πόντου.	33
2.3.5 Η Στρατηγική για τη Γαλάζια Ανάπτυξη (Blue Growth) στη θάλασσα λεκάνη της Μαύρης Θάλασσας.....	35
Κεφάλαιο 3	39
ΤΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΕΕ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΠΟΝΤΟΥ ΚΑΙ Η ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ.....	39
3.1 Η Πρωτοβουλία EU4Business στην Ανατολική Εταιρική Σχέση.	39
3.1.1 Γενικά.....	39
3.1.2 Το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Εξωτερικών Επενδύσεων (EU External Investment Plan) στην Ανατολική Εταιρική Σχέση.	42
3.1.3 Ενδεικτικά προγράμματα ανά χώρα στο πλαίσιο της ΑΕΣ.	44
3.2 Κοινά Επιχειρησιακά Προγράμματα Διασυνοριακής Συνεργασίας (Joint Operational Programmes ENI-CBC).	45
3.2.1 Γενικά.....	45
3.2.2 Σχέδια υπό τα Διασυνοριακά Προγράμματα Συνεργασίας.....	48
3.3 Το Ευρωπαϊκό Επενδυτικό Σχέδιο (European Investment Plan «Juncker’s Investment Plan») και η Ευρωπαϊκή Πύλη για Επενδυτικά Σχέδια (European Investment Project Portal) για ανάπτυξη των ΜΜΕ (SME’s).....	51
3.3.1 Γενικά.....	51
3.3.2 Προγράμματα σε Βουλγαρία, Ρουμανία και Ελλάδα.....	53
3.4 Ο «Μηχανισμός για τη Γαλάζια Ανάπτυξη στη Μαύρη θάλασσα» (Facility	

for Blue Growth in the Black Sea) και η Εκτελεστική Επιτροπή για τις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις (EASME).	57
3.4.1 Γενικά	57
3.4.2 Ολοκληρωμένα και υπό εξέλιξη Σχέδια.....	59
Κεφάλαιο 4	65
Η ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΠΟΝΤΟΥ. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΕ ΚΑΙ ΟΣΕΠ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.	65
4.1 Ο Ο.Σ.Ε.Π. Γενικά	65
4.2 ΕΕ και ΟΣΕΠ στην περιοχή του Ευξείνου Πόντου.	68
4.2.1 Ανάλυση SWOT της ΕΕ στην περιοχή του Ευξείνου Πόντου.....	68
4.2.2 Ευκαιρίες και Περιορισμοί στον ρόλο του ΟΣΕΠ για την οικονομική ανάπτυξη στην περιοχή.....	69
4.2.3 Η Τράπεζα για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη στη Μαύρη Θάλασσα (BSTDB). Προς μία Βιώσιμη Ανάπτυξη.	74
Κεφάλαιο 5	78
Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΞΙΟΥ ΤΟΥ 21 ^{ΟΥ} ΑΙΩΝΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΠΟΝΤΟΥ. ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΔΙΑΔΡΟΜΟ ΕΥΡΩΠΗΣ – ΑΣΙΑΣ.....	78
5.1 Ο Δρόμος του Μεταξιού στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου	78
5.2 Συμπληρωματικότητες και Αντιθέσεις των Εμπορικών Διαδρόμων.....	81
5.2.1 Η Πρωτοβουλία OBOR στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου.	81
5.2.2 Η Πρωτοβουλία «16+1»	85
6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	88
6.1 Σύνοψη Αποτελεσμάτων.....	88
6.2 Γεωπολιτικές και Γεωοικονομικές Προεκτάσεις.....	89
ΠΗΓΕΣ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	92

ΠΙΝΑΚΕΣ – ΧΑΡΤΕΣ

A. ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1. Θεματικοί Τομείς Δράσης για τη «Γαλάζια ανάπτυξη».....	36
Πίνακας 2. Οριζόντιες Δράσεις για τη «Γαλάζια Ανάπτυξη».....	36
Πίνακας 3. Η Χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Βιώσιμης ανάπτυξης (ΕΤΒΑ).....	42
Πίνακας 4. Προγράμματα ENI – CBC 2014 – 2020 για την περιοχή του Εύξεινου Πόντου.....	46
Πίνακας 5. Η Διαδικτυακή Πύλη του Ευρωπαϊκού Επενδυτικού Σχεδίου (EIPP).....	52
Πίνακας 6. Ο Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός στη Μαύρη Θάλασσα.....	60
Πίνακας 7. Έρευνα και Τεχνολογία στον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό.....	62

B. ΧΑΡΤΕΣ

Χάρτης 1. Η Περιοχή της Μαύρης Θάλασσας.....	28
Χάρτης 2. Διαδρομές Δικτύου TRACECA.....	79

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΕΣ/EaP:	Ανατολική Εταιρική Σχέση/Eastern Partnership
BSTDB:	Black Sea Trade and Development Bank
CBC:	Cross-Border Cooperation/Διασυνοριακή Συνεργασία
DCFTA:	Deep and Comprehensive Free Trade Area
ΕΔΕΤ/ESIF:	Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία
ΕΜΓ/ENI:	Ευρωπαϊκό Μέσο Γειτονίας
ΕΠΓ/ENP:	Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας
ΕΤΑΑ/EBRD:	Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης
ΕΤΕπ/EIB:	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
ΕΤΘΑ:	Ευρωπαϊκό Ταμείο Θαλάσσης και Αλιείας
ΕΤΠΑ:	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΥΕΔ:	Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης
ΜΕΣ:	Μέσο Εταιρικής Σχέσης
MME/SME's:	Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις
ΜΠΒ II:	Μέσο Προενταξιακής Βοήθειας
OBOR/BRI:	One Belt-One Road/Belt & Road Initiative
ΟΘΠ/IMP:	Οοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική
ΟΣΕΠ/BSEC:	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας Εύξεινου Πόντου
ΣΜΘ/BSS:	Συνέργεια για τη Μαύρη Θάλασσα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η σημασία της Οικονομικής Διπλωματίας ως μέσο και διαδικασία πολιτικής έχει τονιστεί ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, κυρίως μετά το τέλος της ψυχροπολεμικής περιόδου και την παγκόσμια επικράτηση του δόγματος του ελεύθερου εμπορίου και αποτελεί πλέον αναπόσπαστο κομμάτι της εξωτερικής πολιτικής κάθε σύγχρονου κράτους. Όμως η παγκοσμιοποίηση, καθώς και οι νέες περιφερειακές συνεργασίες και ολοκληρώσεις, μεταβάλλουν την παραδοσιακή μορφή της οικονομικής διπλωματίας. Ειδικότερα, όσον αφορά στα περιφερειακά σχήματα μετά το 1990 και τις διαπεριφερειακές συνεργασίες, η άσκηση της οικονομικής πολιτικής και διπλωματίας από εθνικούς και υπερεθνικούς δρώντες συνδέεται με τη γεωπολιτική και τη γεωοικονομία. Ο νέος Περιφερισμός έχει ως κύριο στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη των περιφερειών μέσα σε ένα πολυπολικό παγκόσμιο σύστημα.

Η Ευρύτερη Περιοχή του Εύξεινου Πόντου αποτελεί γεωγραφικά μια «οριακή»¹ περιοχή. Η ΕΕ ως εδραιωμένος περιφερειακός οργανισμός έχει συγκεκριμένη στρατηγική και οικονομικά εργαλεία για την προώθηση των συμφερόντων της στην περιοχή. Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας Εύξεινου Πόντου (ΟΣΕΠ) είναι περιφερειακός οργανισμός ο οποίος λειτουργεί συμπληρωματικά και σε εναρμόνιση με τις πολιτικές της ΕΕ, και έχει ως στόχο την πολιτική σταθερότητα της περιοχής και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Από την άλλη, μια αναδυόμενη περιφερειακή οικονομική δύναμη, όπως η Κίνα, επεκτείνει τη ζώνη επιρροής της προς τους μακρινούς τόπους της Ανατολικής Ευρώπης με στόχο να εξασφαλίσει την οικονομική βιωσιμότητα του πληθυσμού της.

Ειδικότερα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την άσκηση τομεακής πολιτικής προς τα κράτη του Εύξεινου Πόντου, προωθεί την περιφερειακή και Διασυννοριακή Συνεργασία με κράτη μέλη της ΕΕ, αλλά και μη μέλη της. Η Συνεργασία δεν εξαντλείται μόνο στην άσκηση της Πολιτικής Γειτονίας και Διεύρυνσης (DG NEAR), αλλά επεκτείνεται και σε άλλες πολιτικές της Ένωσης, όπως τις μεταφορές (DG MOVE), τη θαλάσσια πολιτική και αλιεία (DG MARE), τις Μικρομεσαίες

¹ «οριακές», ονομάζει ο Mackinder (1919, 1942), τις γεωγραφικές περιοχές του Καυκάσου και της ανατολικής Ευρώπης.

Επιχειρήσεις (EASME) κ.α., με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη.

Έτσι, διαχειριστικές αρχές σε εθνικό επίπεδο αναλαμβάνουν την υλοποίηση προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω των μηχανισμών Εξωτερικής Χρηματοδότησης της ΕΕ, τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Γειτονίας (ΕΜΓ), το Μέσο Προενταξιακής Βοήθειας II (ΜΠΒ II), το Μέσο Εταιρικής Σχέσης (ΜΕΣ), αλλά και του EU Investment Plan, του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θαλάσσης και Αλιείας (ΕΤΘΑ), των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ), του Μηχανισμού Horizon 2020 SME's, της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ/ΕΙΒ) και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΕΤΑΑ/ΕΒΡΔ).

Ο ρόλος της ΕΕ στην περιοχή του Ευξείνου Πόντου δεν εξαντλείται στην άσκηση των ενωσιακών πολιτικών, αλλά επεκτείνεται και στη σχέση της με τον ΟΣΕΠ. Οι στόχοι του ΟΣΕΠ είναι ευθυγραμμισμένοι με αυτούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ως περιφερειακός οργανισμός για την οικονομική συνεργασία και διακυβέρνηση στην περιοχή, αλλά και σε συνεργασία με την ΕΕ, τα τελευταία χρόνια διαδραματίζει έναν αυξανόμενο ρόλο στην οικονομική ευημερία των κρατών που είναι μέλη του. Αποτελεί προστιθέμενη αξία για τα κράτη της περιοχής, ενώ η Black Sea Trade and Development Bank (BSTDB) χρηματοδοτεί έργα υποδομών και μεταφορών που ενισχύουν τις εμπορικές ροές. Η προσέλκυση επενδύσεων στην περιοχή αποτελεί βασικό στοιχείο της οικονομικής ανάπτυξης, κυρίως όταν συνοδεύεται από δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και αφορά σε «παρθένους» τομείς της οικονομίας.

Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια και ειδικότερα μετά την έναρξη της οικονομικής κρίσης, παρατηρείται έλλειμμα στρατηγικής σκέψης από μεριάς ΕΕ, καθώς και κατακερματισμός αναφορικά με την αντιμετώπιση επενδυτών από τρίτες χώρες και ιδιαίτερα από την Κίνα. Ιδωμένη η κατάσταση από μία διευρυμένη οπτική γωνία, η ΕΕ και η Κίνα αντιμετωπίζουν κοινές προκλήσεις, όπως η κλιματική αλλαγή, οι ανισότητες και ο προστατευτισμός, κάτι που καθιστά επιτακτική την εξεύρεση κοινών λύσεων στις οποίες μπορεί να συμβάλλει η διευκόλυνση των διασυνοριακών επενδύσεων. Η Κίνα επιπλέον έχει ήδη προβεί σε επενδύσεις στον τομέα των υποδομών σε όλα τα κράτη της περιοχής του Εύξεινου Πόντου (κράτη μέλη και μη

της ΕΕ). Μεταξύ άλλων οι κινέζοι επενδυτές στα κράτη της περιοχής επιζητούν την απόκτηση τεχνολογίας, ενσωμάτωση σε περιφερειακές και παγκόσμιες αλυσίδες αξίας παραγωγής, τεχνογνωσίας και μεταφοράς προϊόντων, καθώς και άσκηση πολιτικής/διπλωματικής επιρροής στην ευρύτερη περιοχή.

Η ΕΕ αναγνωρίζοντας, έστω και με καθυστέρηση τη σπουδαιότητα της εισόδου της Κίνας στην περιοχή και κυρίως στα μεγάλα μεταφορικά και ενεργειακά δίκτυα, το Σεπτέμβριο του 2015 υπέγραψε με την National Development and Reform Commission (NDRC) της Κίνας «Μνημόνιο Κατανόησης για την δημιουργία Πλατφόρμας Συνδεσιμότητας μεταξύ ΕΕ και Κίνας» (Memorandum of Understanding on Establishing a Connectivity Platform between the EU and China). Στόχος του Μνημονίου είναι η ενδυνάμωση του πλαισίου ανταλλαγής πληροφοριών, η προώθηση κοινών μεταφορικών συνδέσεων και η διευκόλυνση της μεταφοράς, η συνέργειες σε αντίστοιχες πολιτικές και σχέδια, και η εξασφάλιση διαφάνειας και κοινών κανόνων ανταγωνισμού όσον αφορά στις επενδύσεις στα μεταφορικά δίκτυα και σε άλλους τομείς. Ειδική μνεία γίνεται στα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών και στην κινεζική πρωτοβουλία Belt & Road Initiative.

Έτσι, η Κίνα στην ευρύτερη περιοχή του Ευξείνου Πόντου όπως αυτή εκτείνεται από την Ανατολική Ευρώπη μέχρι τα κράτη Νότια του Καυκάσου και μέχρι τα στενά του Ελλησπόντου αναζητά την επέκταση του οικονομικού ζωτικού της χώρου, κυρίως μέσω συνεργασιών με τα κράτη της περιοχής, οι οποίες δημιουργούν το έδαφος για Άμεσες Ξένες Επενδύσεις κινεζικών εταιριών και για επενδύσεις σε μεγάλα έργα μεταφορών. Συγκεκριμένα έχει δημιουργηθεί συνέργεια μεταξύ της πρωτοβουλίας Belt & Road και του Ευρωπαϊκού Επενδυτικού Ταμείου για τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών, κυρίως για τους σιδηροδρόμους και την αναβάθμιση λιμένων της Μαύρης Θάλασσας. Ωστόσο, η οικονομική περιφερειακή συνεργασία ΕΕ-Κίνας όπως θα δούμε είναι αμφιλεγόμενη και αφήνει πολλά ερωτήματα για το μέλλον.

Στόχος εργασίας

Η εργασία έχει στόχο να αναδείξει το δυναμικό τομεακών πολιτικών της ΕΕ για την επίτευξη βασικών σκοπών της οικονομικής διπλωματίας σε ενωσιακό επίπεδο. Αναλύοντας τα μέσα της οικονομικής διπλωματίας στη νέα εποχή, το πρόσφατο Ενωσιακό θεσμικό πλαίσιο για την Ευρωπαϊκή Εξωτερική δράση, τον

Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Γειτονίας και τη Διασυννοριακή Συνεργασία καθώς και τις αντίστοιχες δράσεις, επιδιώκεται να αναδειχθεί η σημασία τους για τους στόχους της νέας οικονομικής διπλωματίας. Επιπλέον, θα διερευνηθεί η δυνατότητα πολιτικής όσμωσης με τους οικονομικούς στόχους του ΟΣΕΠ και της Κίνας, ως οικονομικών δρώντων στην ευρύτερη περιοχή.

Δομή και Μεθοδολογία

Το υλικό για την εκπόνηση της εργασίας προέρχεται κυρίως από την ενδελεχή μελέτη του ενωσιακού θεσμικού πλαισίου που αφορά στην ΕΠΓ και τη Διασυννοριακή Συνεργασία με την Περιοχή της Μαύρης Θάλασσας, σχετική βιβλιογραφία και αρθρογραφία, τις ιστοσελίδες των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και της ΕΥΕΔ, την ιστοσελίδα της Ανατολικής εταιρικής Σχέσης και την ιστοσελίδα του ΟΣΕΠ.

Ειδικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο, αυτό της θεωρητικής ανάλυσης της οικονομικής διπλωματίας, αναλύεται καταρχάς η σημασία της ως μέσου και διαδικασίας πολιτικής, κυρίως μετά το τέλος της ψυχροπολεμικής περιόδου και την παγκόσμια επικράτηση του δόγματος του ελεύθερου εμπορίου, ως αναπόσπαστο μέρος της εξωτερικής πολιτικής κάθε σύγχρονου κράτους. Σε αυτό το πλαίσιο, θα καταδειχθεί ότι η παγκοσμιοποίηση, οι νέες περιφερειακές συνεργασίες και ολοκληρώσεις μεταβάλλουν την παραδοσιακή μορφή της οικονομικής διπλωματίας με την αύξηση και τη διαφοροποίηση του αριθμού και της θεσμικής μορφής των «παικτών» που δρουν σε υπερεθνικό επίπεδο. Νέα εργαλεία και νέα προγράμματα δημιουργούνται για να υπηρετήσουν τις διμερείς και πολυμερείς εξωτερικές σχέσεις μέσα από διακρατικά, διασυννοριακά και διαπεριφερειακά προγράμματα συνεργασίας, στο πλαίσιο της Ε.Ε. Για τη συγγραφή του κεφαλαίου έγινε ενδελεχής μελέτη επιστημονικών εγχειριδίων και άρθρων που αφορούν τις διεθνείς σχέσεις, την άσκηση δημόσιας πολιτικής, τη σύγχρονη άσκηση διπλωματίας και τα νέα εργαλεία οικονομικής πολιτικής. Αναφορά στις πηγές γίνεται τόσο στις υποσημειώσεις του κεφαλαίου, όσο και στη βιβλιογραφία στο τέλος της εργασίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο της μελέτης παρουσιάζονται βασικές διαστάσεις της σύγχρονης οικονομικής διπλωματίας της ΕΕ και της σχέσης της με άλλους περιφερειακούς οικονομικούς δρώντες στην περιοχή της Μαύρης θάλασσας. Η Μαύρη Θάλασσα αποτελεί μια σημαντική γεωγραφική περιοχή η οποία είναι πεδίο τόσο για τη διεύρυνση της Δύσης (ΕΕ), όσο και ένα νέο πεδίο για την Ανατολή. Η

Στρατηγική της ΕΕ για τη Μαύρη Θάλασσα ορίζεται μέσα από τομεακές πολιτικές που αφορούν στην προώθηση πολιτικών και οικονομικών συμφερόντων και στη διασφάλιση της ασφαλούς γειτονίας, αλλά και στη βιώσιμη ανάπτυξη. Για τη συγγραφή του κεφαλαίου χρησιμοποιήθηκε βιβλιογραφία σχετική με την γεωπολιτική και τη γεωοικονομία καθώς, και με τις έννοιες του περιφερισμού και του νεού – περιφερισμού. Ενώ, τα επίσημα κείμενα της ΕΕ και οι Κανονισμοί και Οδηγίες που αποτελούν το θεσμικό πλαίσιο άσκησης πολιτικής της ΕΕ στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου, αποτέλεσε βασικό υλικό.

Στο τρίτο κεφάλαιο, θα εξεταστούν επιλεγμένες δράσεις των επιχειρησιακών προγραμμάτων στο πλαίσιο των πολιτικών της ΕΕ για την περιοχή, προκειμένου να καταδειχθεί ο βαθμός στον οποίο οι δράσεις και τα εν λόγω σχέδια αποτελούν εργαλεία της οικονομικής διπλωματίας. Οι δράσεις χρησιμοποιούν κάποια από τα μέσα άσκησης της οικονομικής διπλωματίας και εξυπηρετούν παραδοσιακούς στόχους της, ενώ έχουν ως περιοχή αναφοράς την περιοχή του Ευξείνου Πόντου. Στο κεφάλαιο αυτό έγινε ενδελεχής έρευνα των δράσεων κυρίως μέσα από τις ιστοσελίδες των προγραμμάτων, ενώ η επίλογή των δράσεων που αναφέρονται έγινε με κριτήριο τη συμβολή τους στη βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομική ανάπτυξη της περιοχής και την προώθηση της εδαφικής και κοινωνικής συνοχής, μέσα από τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, την προώθηση της επιχειρηματικότητας ειδικά των ΜΜΕ, την υιοθέτηση καλών πρακτικών στη διαχείριση των πόρων και την ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας και την προώθηση καινοτόμων λύσεων.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, εξετάζονται ο ρόλος του ΟΣΕΠ ως περιφερειακού δρώντα για την βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου, τα χρηματοδοτικά εργαλεία που διαθέτει, καθώς και η αλληλεπίδραση του ΟΣΕΠ με την ΕΕ και τα διαρθρωτικά ταμεία και τράπεζες. Το υλικό που χρησιμοποιήθηκε σε αυτό το κεφάλαιο είναι σε μεγάλο βαθμό πρωτογενές. Προέρχεται από μελέτη πηγών που μου διατέθηκαν από το Διεθνές Κέντρο Μελετών Εύξεινου Πόντου (ΔΙ.ΚΕ.Μ.Ε.Π./ICBSS), το οποίο επισκέφθηκα αρκετές φορές και είχα προσωπική επαφή με την κα Γεωργία Χατζή, υπεύθυνη του τομέα έρευνας του κέντρου. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια παρακολούθησης σεμιναρίου στην Κωνσταντινούπολη το οποίο συνδιοργανώθηκε από τον ΟΣΕΠ και το γερμανικό ινστιτούτο Konrad Adenauer Stiftung, είχα την τύχη να συνομιλήσω με τον Γενικό Γραμματέα της Μόνιμης Γραμματείας του ΟΣΕΠ και με την κα Rositsa Stoeva, εκπρόσωπο της Βουλγαρίας

στον Οργανισμό, αναφορικά με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο ΟΣΕΠ και τον τρόπο συγκερασμού των αντιθέσεων σε έναν οργανισμό αλλά και σε μία γεωγραφική περιοχή που ψάχνει να βρει το κοινό της στίγμα στο χάρτη των γεωστρατηγικών συμφερόντων και της οικονομικής ανάπτυξης.

Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται εκτενής αναφορά στους οικονομικούς και εμπορικούς διαδρόμους της περιοχής του Εύξεινου Πόντου, καθώς και στο ρόλο της Κίνας, στη διαμόρφωση του Νέου Δρόμου του Μεταξιού για τον 21ο αιώνα. Διαπιστώνονται τόσο συμπληρωματικότητες όσο και αντιθέσεις στα συμφέροντα της Κίνας με αυτά της ΕΕ και των κρατών της περιοχής, ενώ διαφέρει το πολιτικό πλαίσιο εντός του οποίου διαμορφώνονται και κυρίως εξυπηρετούνται. Στο κεφάλαιο αυτό χρησιμοποιήσα κατόπιν άδειας, αποδελτιωμένο υλικό από αδιαβάθμητα έγγραφα της Β5 διεύθυνσης του Υπουργείου Εξωτερικών στην οποία υπηρετούσα κατά τη διάρκεια συγγραφής της εργασίας, καθώς και από έγγραφα συναντήσεων και συνεδριάσεων ομάδων εργασίας της Επιτροπής και του Συμβουλίου αναφορικά με τη Συνδεσιμότητα ΕΕ – Κίνας.

Στα συμπεράσματα θα επιχειρηθεί σύνοψη των αποτελεσμάτων της μελέτης, και καταγραφή προτάσεων για περαιτέρω έρευνα και μελέτη στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Εξωτερικής Πολιτικής, αλλά και της διεθνούς μακροοικονομικής περιφερειακής πολιτικής.

Κεφάλαιο 1

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

1.1 Γενικά

Μετά το τέλος του Ψυχρού πολέμου η οικονομική διπλωματία φαίνεται να κερδίζει έδαφος στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής καθώς ένα μεγάλο μέρος του στρατηγικού ενδιαφέροντος και της προσοχής των κρατών στρέφεται στην ικανοποίηση των οικονομικών τους συμφερόντων. Η επικράτηση του δόγματος του ελεύθερου εμπορίου, η πρόοδος στον τομέα των μεταφορών και των επικοινωνιών και η μείωση του κόστους της επιχειρηματικής δραστηριότητας χάρη στις τεχνολογικές και οργανωτικές καινοτομίες, έχει οδηγήσει τα κράτη και τις περιφέρειές τους σε μια κατάσταση αυξημένης αλληλεξάρτησης². Η παγκοσμιοποίηση μετέβαλε τη γεωπολιτική και τη γεωοικονομία του διεθνούς συστήματος. Η αλληλεξάρτηση ωστόσο των οικονομιών φέρνει στο προσκήνιο τη θεωρητική επαναπροσέγγιση του διεθνούς εμπορίου αλλά και των θεσμικών συνεργασιών, κατά την οποία η στατική τυποποίηση του τέλει ανταγωνισμού υποχωρεί, δίνοντας τη θέση της σε ένα περιβάλλον όπου σημαντικό ρόλο παίζουν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των περιοχών και όπου οι συμπεριφορές των οικονομικών δρώντων σε αυτές δεν θεωρούνται στατικές αλλά δυναμικές και αλληλοεξαρτώμενες (NEUGEBORN, 2000:306). Η Susan Strange κάνει λόγο για την τρομακτική επιτάχυνση του διεθνούς οικονομικού συστήματος σε βάρος ενός πολιτικού στατικού συστήματος, τονίζοντας παράλληλα ότι στον πραγματικό κόσμο δεν υφίσταται διαχωρισμός μεταξύ πολιτικής και οικονομίας (STRANGE, 1999: 132-133).

² Μία ομάδα μελετητών θεωρεί ότι με την αύξηση των επαφών και τη επικοινωνία μεταξύ ατόμων και κυβερνήσεων, το ανεμπόδιο εμπόριο προωθεί τις σχέσεις πολιτικής συνεργασίας. Επίσης, θεωρεί ότι με την εξάπλωση του εμπορίου ατονούν τα κίνητρα για εδαφικές επεκτάσεις, ιμπεριαλιστικές συμπεριφορές και διεθνείς συγκρούσεις. Έτσι, η αλληλεξάρτηση των οικονομιών έχει θετικά αποτελέσματα και στις διεθνείς πολιτικές σχέσεις εφόσον το κόστος τυχόν πολιτικών αναταραχών μεταξύ δύο οικονομικών εταίρων αυξάνεται μέσω της αλληλεξάρτησης των οικονομιών τους. Αντίθετα, μια άλλη ομάδα ερευνητών θεωρεί ότι η άνιση κατανομή των ωφελημάτων του εμπορίου μεταξύ των οικονομικών εταίρων οδηγεί σε σχέσεις οικονομικής εξάρτησης, οι οποίες μπορούν πολύ εύκολα να πυροδοτήσουν και πολιτικές διαμάχες. Τέλος, υπάρχει και η άποψη ότι οι διεθνείς οικονομικές σχέσεις δεν επηρεάζουν τις πολιτικές συγκρούσεις (βλ. J. M F. Blanchard, E. D. Mansfield & N. M. Ripsman, *The Political Economy of National Security: Economic Statecraft, Interdependence and International Conflict*, στο *Power and the Purse. Economic Statecraft, Interdependence and National Security*, Frank Cass, London-Portland Or, 2000, σ. 7-9).

«Σε ένα τέτοιο νέο κόσμο, τα κράτη έθνη θα έπρεπε να βασίζονται στην οικονομία τους και τις οικονομικές τους πολιτικές και στις διεθνείς τους σχέσεις με τον υπόλοιπο κόσμο στη βάση της ανάλυσης κόστους - ωφέλειας» (ATLI, 2011:173). Σε ότι αφορά στο ποια μέσα είναι πιο αποτελεσματικά για την προώθηση των οικονομικών συμφερόντων, ο Joseph Nye (2004) αποδέχεται ότι οι συμπεριφορές «ήπιας» ισχύος μπορεί να βασίζονται και σε μια οικονομική βάση. Η «ήπια» ισχύς της ΕΕ στο τέλος του ψυχρού πολέμου και αυτή της Κίνας σήμερα, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην επιτυχία των οικονομικών τους επιδόσεων (NYE, 2011). Αυτή η επιτυχία οδήγησε στην ενδυνάμωση των περιφερειακών και διαπεριφερειακών συνεργασιών, στις οποίες το κράτος παύει να είναι το κύριο υποκείμενο άσκησης οικονομικής πολιτικής και φορέας οικονομικών συμφερόντων. Η οικονομική διπλωματία όταν ασκείται σε διεθνές επίπεδο ασχολείται με τον διαχωρισμό των αγορών³, και με την ενοποίηση των πολιτικών, όταν ασκείται σε συλλογικό και συνεργατικό επίπεδο. Στην δεύτερη περίπτωση οποιαδήποτε οικονομικά μέτρα και η επιβολή τους είναι αποτέλεσμα διαπραγματεύσεων και συντονισμένων δράσεων μεταξύ των συνεργαζόμενων μερών.

Κατόπιν των ανωτέρω, στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται η εννοιολόγηση της παραδοσιακής και οι τάσεις της νέας οικονομικής διπλωματίας, και πώς αλλάζει η φύση των διαδράσεων στο πλαίσιο των νέων περιφερειακών και διαπεριφερειακών συνεργασιών στις οποίες εντάσσονται η ΕΠΓ της ΕΕ και λοιπές τομεακές πολιτικές, η διαπεριφερειακή συνεργασία της με τον Οργανισμό ΟΣΕΠ και η στάση της απέναντι στην «ήπια» ισχύ της Κίνας στην περιοχή του Ευξείνου Πόντου.

1.2 Ορισμός της Οικονομικής Διπλωματίας

Η οικονομική διπλωματία χρησιμοποιείται συνήθως με δύο έννοιες. Η πρώτη αναφέρεται στην άσκηση εξωτερικής πολιτικής με την χρήση οικονομικών μέσων. Υπό την έννοια αυτή, η οικονομική διπλωματία ανήκει στους μηχανισμούς διαμόρφωσης, άσκησης και υλοποίησης εξωτερικής πολιτικής.

Η δεύτερη έννοια αναφέρεται στη χρήση διπλωματικών μέσων για την προώθηση και την επίτευξη οικονομικών στόχων. Υπό αυτήν την έννοια, η

³ Θεωρείται, βέβαια, ότι οι τεχνολογικές και κοινωνικές εξελίξεις πιέζουν τις εθνικές αγορές προς μία κατάσταση αυξημένης αλληλεξάρτησης και ότι, σε κάποιο δεδομένο σημείο, το οικονομικό και κοινωνικό κόστος του διαχωρισμού των αγορών θα είναι πολύ μεγάλο, με συνέπεια τα κράτη να στραφούν στη δεύτερη επιλογή, δηλαδή την ενοποίηση των πολιτικών τους (Βλ. Pinder, 1976:317)

οικονομική διπλωματία προσλαμβάνει μορφές όπως η διαμόρφωση μιας συγκροτημένης εξαγωγικής πολιτικής, η ενίσχυση της διεθνούς δραστηριότητας μιας επιχείρησης, η προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, η διαπραγμάτευση σε πολυμερές ή διμερές επίπεδο μέτρων προστασίας της εσωτερικής αγοράς και η ανάπτυξη προγραμμάτων αναπτυξιακής βοήθειας (JONES, 2001:349-350). Πιο πρόσφατα ο Okano-Heijmans (2011: 18) υποστηρίζει ένα πιο σύνθετο πλαίσιο στο οποίο η οικονομική διπλωματία περιλαμβάνει μια ποικιλία εργαλείων που άλλοτε έχουν πολιτική και άλλοτε οικονομική στόχευση.

Έχει τονιστεί ότι η διαπραγματευτική ισχύς μιας χώρας και γενικότερα ενός θεσμικού φορέα άσκησης εξωτερικής πολιτικής, προσδιορίζεται ολόενα και περισσότερο από την οικονομική ισχύ. «Η επίτευξη σημαντικών στόχων στον κρίσιμο τομέα της εξωτερικής πολιτικής διευκολύνεται από μια σημαντική βελτίωση και ενίσχυση της οικονομικής δύναμης και επιρροής της χώρας, στοιχείο που παραπέμπει ευθέως στις ικανότητες του παραγωγικού της συστήματος και την αποτελεσματικότητα της οικονομικής της πολιτικής»⁴ (ΓΙΑΝΝΙΤΣΗΣ, 2007: 253). Η εξωτερική πολιτική καθορίζει τους στόχους και τους σκοπούς της οικονομικής διπλωματίας. Μια ισχυρή οικονομική δύναμη μπορεί να χρησιμοποιήσει αρκετά οικονομικά μέσα για να αυξήσει τη διεθνή επιρροή της και να πετύχει στόχους που ορίζονται από την εξωτερική της πολιτική⁵.

Η παγκόσμια μεταβολή στο συσχετισμό ισχύος και η αύξηση της αλληλεξάρτησης ενθαρρύνει τις κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο να επανεξετάσουν την εξωτερική τους πολιτική σύμφωνα με τις απαιτήσεις του διεθνούς συστήματος. Συνεπώς, η νέα προσέγγιση στην εξωτερική πολιτική δίνει έμφαση στα οικονομικά ζητήματα και στη χρήση πολιτικών/διπλωματικών εργαλείων για οικονομικούς σκοπούς.

Όπως θα φανεί και στην πορεία, η δράση της ΕΕ ως περιφερειακού οργανισμού στην περιοχή του Ευξείνου Πόντου και η συνεργασία της με τον ΟΣΕΠ, καθώς και η στάση της απέναντι στη δράση της Κίνας, προσιδιάζει στον εννοιολογικό ορίζοντα του δεύτερου ορισμού της οικονομικής διπλωματίας, καθώς και στο πλαίσιο του Okano-Heijmans. Τόσο το Ενωσιακό θεσμικό πλαίσιο, όσο και

⁴ Γιαννίτσης, Τάσος (2007). Οικονομία και Εξωτερική Πολιτική. Στο Αρβανιτόπουλος, Κ. και Κοππά, Μ. (επιμ.), 30 Χρόνια Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής 1974 – 2004. Αθήνα, Εκδ. Λιβάνη, σελ. 237-253.

⁵ Mastanduno, M. (1992). *Economic Containment: CoCom and the Politics of East-West Trade*, Ithacs: Cornell University Press.

οι δράσεις της ΕΕ προάγουν τη χρήση πολιτικών και διπλωματικών μέσων για την επίτευξη της διαπεριφερειακής συνεργασίας και της βιώσιμης ανάπτυξης στην περιοχή.

1.3 Το Περιεχόμενο και οι Στόχοι της Νέας Οικονομικής διπλωματίας

Καθώς οι οικονομικοί δρώντες σε διεθνές επίπεδο πολλαπλασιάζονται και αλληλεπιδρούν, η οικονομική διπλωματία έχει σχέση περισσότερο με τη διαδικασία λήψης αποφάσεων παρά με τις δομές (ΠΑΠΑΣΤΑΜΟΥ 2018: 85). Επιπλέον, ανάλογα με το επίπεδο ανάλυσης των οικονομικών σχέσεων η οικονομική διπλωματία ορίζεται ως διμερής, περιφερειακή, διαπεριφερειακή και πολυμερής. Πράγματι, η οικονομική διπλωματία ως διαδικασία επιβάλλει τα τελευταία χρόνια σημαντικές μεταβολές στο σύστημα λήψης αποφάσεων της εξωτερικής πολιτικής και επιφέρει αλλαγές στον τρόπο οργάνωσής της. Δημιουργούνται σταδιακά νέοι μηχανισμοί εξωτερικής πολιτικής, οι οποίοι δρουν σε πολυποίκιλους τομείς, όπως είναι η οικονομία, ο πολιτισμός, το περιβάλλον και η εκπαίδευση, ενώ δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την αυτονόμηση της κρατικής γραφειοκρατίας, η οποία αναπτύσσει ανάλογα με το θέμα τις δικές της διαδράσεις και σχέσεις στο εξωτερικό πεδίο (ΚΟΤΖΙΑΣ, 2003:48).

Σύμφωνα με τον Baldwin (BALDWIN, 1985:40-41), κάποιοι από τους συνήθεις στόχους της οικονομικής διπλωματίας είναι οι εξής:

- i. η εξασθένιση ή η ενίσχυση της ηγεσίας ενός άλλου κράτους,
- ii. η αλλαγή του πολιτικού συστήματος ενός άλλου κράτους,
- iii. η αλλαγή εθνικών ή εξωτερικών πολιτικών ενός άλλου κράτους,
- iv. η μεταβολή των δυνατοτήτων ενός άλλου κράτους,
- v. η προβολή μιας συγκεκριμένης ιδεολογίας,
- vi. η αποτροπή του πολέμου,
- vii. η πρόσκτηση ή η διατήρηση συμμάχων,
- viii. η εξασθένιση ή η ενίσχυση των συμμάχων άλλων χωρών,

- ix. η παύση ή η ελάττωση των επιπέδων βίας ενός διενεργούμενου πολέμου,
- x. ο επηρεασμός της δασμολογικής πολιτικής μιας άλλης χώρας,
- xi. η αλλαγή του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης μιας άλλης χώρας,
- xii. η μεταβολή του οικονομικού συστήματος μιας άλλης χώρας,
- xiii. η απόκτηση πρόσβασης στα αγαθά ή τις υπηρεσίες μιας άλλης χώρας,
- xiv. η άρνηση πρόσβασης μιας άλλης χώρας στα αγαθά ή τις υπηρεσίες μιας τρίτης χώρας,
- xv. η μεταβολή του οικονομικού επιπέδου μιας άλλης χώρας και
- xvi. η επιτάχυνση ή η επιβράδυνση του ρυθμού οικονομικής ανάκαμψης μιας άλλης χώρας μετά από ένα πόλεμο.

Μια άλλη διάσταση της οικονομικής διπλωματίας είναι αυτή που αναφέρεται στην οικονομική ασφάλεια και την προώθηση της οικονομικής ευημερείας, και αφορά στο επίπεδο οικονομικής δεινότητας ενός κράτους. Η οικονομική δεινότητα αναφέρεται στη χρήση οικονομικών μέσων είτε θετικού χαρακτήρα, όπως είναι τα προγράμματα αναπτυξιακής βοήθειας, είτε αρνητικού χαρακτήρα, όπως η επιβολή κυρώσεων ή άλλα μέσα εξαναγκασμού που διαθέτουν διεθνείς οργανισμοί και περιφερειακές συνεργαίες όπως η ΕΕ ή αυτό που περιγράφει ο Mastanduno⁶ (1992) ως οικονομική διασύνδεση. Η οικονομική διασύνδεση είναι η στρατηγική χρήση των μέσων που αναφέρθηκαν ώστε να υποχρεωθούν άλλα κράτη να συμμορφωθούν σε κανόνες που ορίζονται από τους διεθνείς οργανισμούς. Στην περίπτωση αυτή μπορούν να χρησιμοποιηθούν θετικά κίνητρα πειθούς όπως εγγυήσεις για τις διεθνείς επενδύσεις, η παραχώρηση ευνοϊκού δασμολογίου κ.α.

Όπως διαπιστώνεται, μπορεί το περιεχόμενο της οικονομικής διπλωματίας να διαφέρει από αυτό της πολιτικής διπλωματίας, αλλά ασκείται από τους ίδιους φορείς και τόσο ο μηχανισμός διαμόρφωσης, όσο και ο τρόπος και τα μέας επιβολής που χρησιμοποιούνται έχουν όμοιο χαρακτήρα, δηλαδή τη δημιουργία σκόπιμων επιδράσεων. Άλλωστε, σύμφωνα με τον Βασίλη Γκίκα (2004), η διαδικασία χάραξης της εξωτερικής οικονομικής πολιτικής είναι μια πολιτική διαδικασία, η οποία

⁶ Mastanduno, M. (1992). *Economic Containment: CoCom and the Politics of East-West Trade*, Ithacs: Cornell University Press

καθορίζει το γενικό πολιτικό πλαίσιο αρχών και κατευθύνσεων, το οποίο διέπει τις εξωτερικές οικονομικές σχέσεις του κράτους ή του διεθνούς οργανισμού και διεκπεραιώνεται από συγκεκριμένα θεσμικά όργανα και ως εκ τούτου καθίσταται μέρος της εξωτερικής πολιτικής και δράσης του κρατικού φορέα εξουσίας ή του Οργανισμού⁷. Επιπλέον, η εξωτερική οικονομική πολιτική μιας χώρας επηρεάζεται και από τη συμμετοχή της σε διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς όπως η ΕΕ. Τα κράτη είναι αναγκασμένα να προασπίζονται τα οικονομικά τους συμφέροντα εντός αυτών των οργανισμών, λαμβάνοντας υπόψη τις ισορροπίες ισχύος εντός των οργανισμών και κατά βάση το συνολικό οικονομικό και πολιτικό όφελος που παίρνουν από τη συμμετοχή τους. Παρά το πολυμερές σύστημα διαπραγμάτευσης, το κράτος εξακολουθεί να είναι κυρίαρχο και να είναι ο κύριος φορέας άσκησης της οικονομικής διπλωματίας σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο. Αναφορικά με το βέλτιστο μίγμα εργαλείων για τη μεγιστοποίηση του οφέλους από την άσκηση της εξωτερικής οικονομικής πολιτικής, η απάντηση περιλαμβάνει ένα σύνολο όρων της οικονομικής, της εμπορικής και της διεθνούς επιχειρηματικής διπλωματίας.

Στο πλαίσιο της διεθνούς επιχειρηματικής διπλωματίας⁸ (International Business Diplomacy), όταν αυτή ασκείται από κράτη και όχι από τους ομολόγους τους στις ΠΕΕ, η οικονομική διπλωματία στοχεύει στην παροχή κάθε δυνατής βοήθειας προς τις ξένες επιχειρήσεις που επιθυμούν να επενδύσουν στη χώρα, στην παροχή κάθε δυνατής αρωγής στις εγχώριες επιχειρήσεις που θέλουν να δραστηριοποιηθούν στην αλλοδαπή, στην άσκηση επιρροής των επιχειρηματικών συνδέσμων και οργανώσεων τόσο στην ημεδαπή όσο και στο εξωτερικό (Επιμελητήρια, Εμπορικές και Βιομηχανικές Ενώσεις κ.α). Στο πλαίσιο αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντική η επιρροή των επιχειρηματικών συνδέσμων και επιμελητηρίων στην ημεδαπή και στο εξωτερικό, ώστε να υποστηρίξουν τους στόχους της οικονομικής διπλωματίας της χώρας προέλευσης των επιχειρήσεων. Οι σχέσεις μεταξύ των χωρών υποδοχής και των υποψήφιων επενδυτών είναι πολύ σημαντικές για την τελική έκβαση των επενδύσεων και είναι συνάρτηση της οικονομικής ισχύος τόσο του κράτους υποδοχής, όσο και του κράτους όπου εδρεύει η επιχείρηση.

1.4 Νέα Οικονομική Διπλωματία και Περιφερειακές Συνεργασίες

⁷ Γκίκας, Β. (2004). Η Εξωτερική Αρμοδιότητα και η Νομική Θεμελίωση των Εξωτερικών Υποθέσεων του Κράτους. Αθήνα: εκδ. Αντ. Σάκουλας.

⁸ Η επιχειρηματική διπλωματία αναφέρεται κυρίως στη διαχείριση σχέσεων μιας Πολυεθνικής Επιχείρησης (ΠΕΕ) με τους μη επιχειρηματικούς ομολόγους της όπως τα κράτη, ή τους διεθνείς οργανισμούς.

Σήμερα, στις νέες περιφερειακές συνεργασίες λόγω της αλληλεξάρτησης του πολιτικού με το οικονομικό στοιχείο παρατηρείται συνύπαρξη ποικίλων στόχων (ΤΣΑΡΔΑΝΙΔΗΣ, 2005).

Στα νέα περιφερειακά σχήματα συνεργασίας είναι συνηθισμένο φαινόμενο ένα κράτος να συμμετέχει σε περισσότερα από ένα. Σε αυτά τα σχήματα, στόχος είναι η εξασφάλιση πρόσβασης σε περισσότερες περιφερειακές αγορές, ιδιαίτερα όταν οι περιφερειακοί σχηματισμοί έχουν αρχίσει να επιδεικνύουν νέο-προστατευτικές τάσεις σε κράτη που δεν είναι μέλη τους (BHALLA και BHALLA:1997. 18-19). Σήμερα οι περιφερειακές συνεργασίες είναι πολύ περισσότερο εξωστρεφείς και βασική τους επιδίωξη είναι η ανάπτυξη δεσμών και αλληλεξάρτησης με άλλες περιοχές με στόχο τη διεύρυνση σε νέες αγορές και τη διεύρυνση της επιρροής τους. Με άλλα λόγια επιδιώκεται μια σύνθεση των εθνικών οικονομιών με στόχο την ανθεκτικότητα απέναντι στον αυξανόμενο διεθνή ανταγωνισμό όχι μέσα από προστατευτικά μέτρα, αλλά με μια ανοικτή περιεκτική πολιτική. Για το λόγο αυτό, το νέο κύμα περιφερειακών συνεργασιών ονομάστηκε «ανοικτό» («open regionalism») (ΤΣΑΡΔΑΝΙΔΗΣ: 2012, 273-275).

Η άσκηση «Ανοικτής» εξωτερικής πολιτικής είναι το κύριο χαρακτηριστικό της Εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ προς τους Γείτονές της και προς τα υπό ένταξη κράτη. Τα κράτη στην προσπάθειά τους να διευρύνουν το πλέγμα των σχέσεών τους, δραστηριοποιούνται δυναμικά στον οικονομικό τομέα (ΒΑΡΒΑΡΟΥΣΗΣ: 2004, 233), έτσι ώστε να περιφρουρήσουν την οικονομική τους ασφάλεια. Η ΕΕ για να περιφρουρήσει την οικονομική ασφάλεια των μελών της, εξυπηρετεί στόχους της παραδοσιακής οικονομικής διπλωματίας, αλλά και του International Business Diplomacy, όπως ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ, προώθηση βιώσιμων μεταφορών και βελτίωση των υποδομών δικτύων, Γαλάζια Ανάπτυξη κ.α., στο πλαίσιο της Πολιτικής Γειτονίας και Διεύρυνσης, των τομεακών της πολιτικών και μέσα από διασυνοριακά προγράμματα συνεργασίας.

Ειδικότερα, στην περιοχή του Ευξείνου Πόντου ο νέος Περιφερισμός αποτελεί μια ελκυστική πρόταση για τα προς ένταξη κράτη και για τις αναπτυσσόμενες χώρες για τουλάχιστον δύο λόγους: Πρώτον, η ένταξη σε έναν περιφερειακό οργανισμό και η δημιουργία εταιρικών σχέσεων αυξάνει τη δυνατότητα προσέλκυσης ΑΞΕ στα εδάφη τους, και δεύτερον, για τα κράτη της πρώην ΕΣΣΔ, οι

περιφερειακές πρωτοβουλίες αποτελούν μια σταδιακή φιλελευθεροποίηση των οικονομιών τους, η οποία μειώνει τους πολιτικούς κινδύνους και το κόστος προσαρμογής στα νέα οικονομικά δεδομένα και συνθήκες (TSARDANIDIS: 2005, 363).

Οι ΑΞΕ «αποτελούν ένα σημαντικό τμήμα των ροών ιδιωτικών κεφαλαίων στη σύγχρονη διεθνοποιημένη οικονομία, προωθούν τη διεθνοποίηση της παραγωγής και υποκαθιστούν τον παραδοσιακό μηχανισμό της αγοράς, όσον αφορά τον προσδιορισμό της κατανομής των επενδύσεων μεταξύ χωρών και των ροών διεθνούς εμπορίου»⁹. Στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου η προσέλκυση επενδύσεων είναι σημαντική για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης. Ειδικότερα τα κράτη μέλη του ΟΣΕΠ παρέχουν ευνοϊκό περιβάλλον για την προσέλκυση επενδυτών, καθώς αναγνωρίζουν ότι για να διατηρήσουν και να ενισχύσουν τη θέση τους στο διεθνή καταμερισμό εργασίας θα πρέπει να προσελκύσουν ΑΞΕ. Το πεδίο διαπραγματεύσεων δεν εκτείνεται μόνο σε θέματα ΑΞΕ, αλλά και σε ένα μεγάλο εύρος δραστηριοτήτων, όπως ο χρηματοδοτικός τομέας, η εισαγωγή τεχνολογίας και καινοτομίας, οι οποίες έχουν μεγάλη οικονομική, κοινωνική και πολιτική επίδραση στις χώρες υποδοχής ΑΞΕ¹⁰.

⁹ Κυρκιλής, Δ. (1998). Οι ΑΞΕ και ο αναπτυσσόμενος κόσμος. Αγορά χωρίς Σύνορα, Τόμος 3, τεύχος 4, σελ 281

¹⁰ Λιαργκόβας, Π. (2000). Η νέα Διεθνής Πολιτική Οικονομία. Στο Τσινισιζέλης, Μ. & Υφαντής, Κ. (επιμ.) Σύγχρονα Προβλήματα Διεθνών Σχέσεων. Αθήνα, εκδ. Ι. Σιδέρης, σελ. 140.

Κεφάλαιο 2

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

2.1 Η Γεωπολιτική Σημασία του Ευξείνου Πόντου

Η ευρωπαϊκή ιστορία σύμφωνα με τον Μακίντερ (MACKINDER: 1919, 1942) είναι εξαρτώμενη από την Ασιατική αλλά και από την άνοδο της Ρωσικής επιρροής στις «οριακές», όπως τις ονομάζει, γεωγραφικές περιοχές του Καυκάσου και της ανατολικής Ευρώπης. «Όποιος κυβερνά την Ανατολική Ευρώπη, κυβερνά το Χάρτλαντ¹¹». Πράγματι, η Γερμανία θα κατακτούσε την Ανατολική Ευρώπη τη δεκαετία του 1930 και στις αρχές του 1940 και η Ρωσία θα αντιδρούσε, κατακτώντας τα νέα ανεξάρτητα κράτη της ουδέτερης ζώνης του Μακίντερ και θα τα εγκλώβιζε σε μια φυλακή εθνών από το 1945 ως το 1989. Σύμφωνα με τον Μακίντερ, καθώς η Ευρώπη και η Μέση Ανατολή επηρεάζονται πολύ περισσότερο από το Χάρτλαντ σε σχέση με την Ινδία και την Κίνα οι οποίες είναι πολυπληθείς και αυτάρκεις, είναι πιο εύκολο για τις τελευταίες να αναπτυχθούν ειρηνικά. Αυτή η διαπίστωση τον οδήγησε στο συμπέρασμα ότι το μέλλον βρίσκεται σε μεγάλο βαθμό στα «εδάφη των μουσώνων της Ινδίας και στην Κίνα» (MACKINDER: 1919 & 1942: 74 & 205). Η περιοχή της Ανατολικής Ευρώπης που αποτελεί το δυτικό άκρο του Γεωγραφικού Άξονα του Χάρτλαντ, είναι πολύ σημαντική καθώς είναι πλούσια σε πετρέλαιο και σε στρατηγικά ορυκτά και μέταλλα. Ο έλεγχος της και κατά συνέπεια ο έλεγχος του Χάρτλαντ είναι ο δείκτης της ισχύος της Ευρασίας. Προς αυτή την κατεύθυνση κινούνται από τη μια η Ρωσία όταν προσπαθεί να επανεδραιώσει τη θέση της στην Ουκρανία και τον Καύκασο και η ΕΕ από την άλλη, όταν διευρύνεται προς τα κράτη των Βαλκανίων και την Τουρκία, αλλά και όταν προσπαθεί να εδραιώσει εταιρική σχέση με τα κράτη του Ευξείνου Πόντου και του Νότιου Καυκάσου. Τέλος, η Κίνα με τους «νέους δρόμους του μεταξιού», χερσαίους και θαλάσσιους στην περιοχή του

¹¹ Το “Χάρτλαντ” σύμφωνα με τον Μακίντερ ταυτίζεται με τις περιοχές της ΕΣΣΔ στο απόγειο της δύναμης της κατά τον ψυχρό πόλεμο. (Mackinder: 1904)

Εύξεινου Πόντου επιθυμεί να εξασφαλίσει διόδους για τα προϊόντα της προς τη Δύση.

Σήμερα έχουμε μπροστά μας έναν χάρτη μιας Ευρασίας πελωρίων διαστάσεων αντί για τον κατακερματισμό σε επιμέρους περιοχές τον οποίο είχαμε συνηθίσει την εποχή του Ψυχρού πολέμου. Αυτός ο χάρτης είναι γεμάτος με σταθμούς και κόμβους επικοινωνιών που δεν υπήρχαν κατά το παρελθόν. Νέοι δρόμοι και λιμάνια και δρόμοι συνδέουν τη Μέση Ανατολή και την Κεντρική Ασία με την υπόλοιπη Ευρασία από τη Ρωσία μέχρι τον Ινδικό Ωκεανό και την Κίνα και τον Εύξεινο Πόντο μέχρι την Κεντρική Ευρώπη. Η αλληλεπίδραση των περιφερειών στην περιοχή καθιστά την ανάγκη άσκησης «Ηπιας» διπλωματίας επιβεβλημένη και απαραίτητη. Η παγκοσμιοποίηση η οποία μετά το 1990 φάνταζε ως ο ηθικός προορισμός της ιστορίας και ένα σύστημα διεθνούς ασφάλειας, στην πραγματικότητα είναι ένα οικονομικό και πολιτισμικό στάδιο ανάπτυξης. Το Ευρωπαϊκό πολιτικό και οικονομικό πεπρωμένο είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την επιρροή της Ρωσίας στην Ανατολική Ευρώπη και τη στάση της πρώτης απέναντι στην ένταξη ανατολικών χωρών όπως η Ουκρανία και η Γεωργία στην ΕΕ. Η διαπίστωση αυτή οδηγεί στην αναγκαιότητα άσκησης από μεριάς της ΕΕ συντεταγμένης τομεακής οικονομικής πολιτικής και διπλωματίας προς τα κράτη της Ευρύτερης περιοχής του Εύξεινου Πόντου.

Στο υπόλοιπο κεφάλαιο θα αναλυθούν οι πολιτικές της ΕΕ στην ευρύτερη περιοχή του Εύξεινου Πόντου, τα εργαλεία και οι δράσεις μέσα από τα οποία τεκμηριώνεται ότι η χρήση των νέων εργαλείων οικονομικής διπλωματίας είναι αποτελεσματική για την άσκηση οικονομικής πολιτικής στην περιοχή.

2.2 Η Σημασία της περιοχής για την ΕΕ

Για να κατανοήσουμε τη σημασία της ευρύτερης περιοχής του Εύξεινου Πόντου¹² για την ΕΕ, πρέπει να δούμε την περιοχή από τη μεριά των «Βρυξελλών». Η περιοχή του Εύξεινου Πόντου είναι μια ξεχωριστή γεωγραφική περιοχή, πλούσια σε φυσικούς πόρους και με στρατηγική γεωγραφική θέση στη συμβολή Ευρώπης, Κεντρικής Ασίας και Μέσης Ανατολής. Είναι επίσης μια περιοχή με μεγάλο πληθυσμό, όπου αυτή τη στιγμή παρουσιάζονται πολλές ευκαιρίες και προκλήσεις για τους πολίτες της. Η περιοχή αποτελεί μια διευρυνόμενη αγορά με μεγάλο αναπτυξιακό δυναμικό και ένα σημαντικό κέντρο ροών ενέργειας και μεταφοράς. Πρόκειται, ωστόσο, για μια περιοχή όπου παρατηρούνται ανεπίλυτες «παγωμένες διενέξεις», πολλά περιβαλλοντικά προβλήματα και μη επαρκείς συνοριακοί έλεγχοι που ενθαρρύνουν την παράνομη μετανάστευση και το οργανωμένο έγκλημα. Παρά τις σημαντικές θετικές εξελίξεις που έχουν σημειωθεί τα τελευταία χρόνια, εξακολουθούν να υφίστανται διαφορές μεταξύ των χωρών της περιοχής ως προς το ρυθμό των οικονομικών μεταρρυθμίσεων και την ποιότητα διακυβέρνησης. Η δυναμική αντιμετώπιση σε περιφερειακό επίπεδο των συγκεκριμένων ζητημάτων θα μπορούσε να ωφελήσει τους πολίτες των εν λόγω χωρών, αλλά και να συμβάλει στη συνολική ευημερία, σταθερότητα και ασφάλεια στην Ευρώπη¹³.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει καταβάλει ήδη σημαντικές προσπάθειες για την ενίσχυση των δημοκρατικών και οικονομικών μεταρρυθμίσεων, την προώθηση της σταθερότητας και την υποστήριξη της ανάπτυξης στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου μέσω προγραμμάτων συνεργασίας. Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας (με τους πέντε Ανατολικούς εταίρους της ΕΠΓ να συμμετέχουν ενεργά στη συνεργασία των χωρών της Μαύρης Θάλασσας), η Συνέργεια για τη Μαύρη Θάλασσα (ΣΜΘ/ Black Sea Synergy/ BSS) και η Ανατολική Εταιρική Σχέση (ΑΕΣ/ Eastern Partnership/ EaP), αποτελούν τα κύρια οχήματα για την εμπλοκή της ΕΕ στη Μαύρη Θάλασσα.

¹² Η ευρύτερη περιοχή του Ευξείνου Πόντου περιλαμβάνει την Ελλάδα, τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και τη Μολδαβία δυτικά, την Ουκρανία και τη Ρωσία βόρεια, τη Γεωργία, την Αρμενία και το Αζερμπαϊτζάν ανατολικά και την Τουρκία νότια. Παρότι η Αρμενία, το Αζερμπαϊτζάν, η Μολδαβία και η Ελλάδα δεν είναι παράκτια κράτη, η ιστορία, η γεωγραφική εγγύτητα και οι στενοί δεσμοί τους με την περιοχή τις καθιστούν φυσικούς περιφερειακούς παράγοντες.

¹³ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Συνέργεια του Ευξείνου Πόντου- Μια νέα πρωτοβουλία περιφερειακής Συνεργασίας. Βρυξέλλες, 11.4.2007 COM(2007) 160 τελικό.

Επιπλέον, η ΕΕ έχει συμβάλει σε ένα ευρύ φάσμα τομεακών πρωτοβουλιών περιφερειακού ενδιαφέροντος.

Την 1η Ιανουαρίου 2007, δύο παράκτια κράτη του Εύξεινου Πόντου, η Βουλγαρία και η Ρουμανία, προσχώρησαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια παύση στη διαδικασία διεύρυνσης της ΕΕ. Η πολιτική «παύση» όμως δε μπορεί να συνεπάγεται και οικονομική, πολλώ δε μάλλον όταν τα οικονομικά συμφέροντα τείνουν να αυτονομηθούν από τα πολιτικά. Εάν είμαστε δέσμιοι της γεωγραφίας μας, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, τότε μόνο η οικονομική συνεργασία μπορεί να προσφέρει ένα μακροπρόθεσμο στρατηγικό σχέδιο για την οικονομική βιωσιμότητα.

Στη συνέχεια, θα γίνει αναφορά στις πρωτοβουλίες της ΕΕ στο πλαίσιο της ΕΠΓ για την ενίσχυση της οικονομικής ευημερίας και της ανάπτυξης της περιοχής και ειδικότερα στη Συνέργεια για τη Μαύρη Θάλασσα, στην Ανατολική Εταιρική Σχέση, και στη Διασυνοριακή Συνεργασία στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου.

2.3 Το Θεσμικό πλαίσιο πολιτικής

2.3.1 Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας (ΕΠΓ)

Μέσω της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας (ΕΠΓ), η ΕΕ προσφέρει στους γείτονές της μια προνομιακή σχέση, θεμελιωμένη στην αμοιβαία προσήλωση σε κοινές αξίες (δημοκρατία και ανθρώπινα δικαιώματα, κράτος δικαίου, χρηστή διακυβέρνηση, αρχές της οικονομίας της αγοράς και βιώσιμη ανάπτυξη). Η ΕΠΓ περιλαμβάνει πολιτικό συντονισμό και βαθύτερη οικονομική ολοκλήρωση, αυξημένη κινητικότητα και διαπροσωπικές επαφές. Το εύρος των φιλοδοξιών της εκάστοτε σχέσης εξαρτάται από τον βαθμό στον οποίο είναι κοινές οι αξίες αυτές. Η ΕΠΓ παραμένει διακριτή από τη διαδικασία της διεύρυνσης, αν και τούτο δεν προδικάζει τον τρόπο με τον οποίο ενδέχεται να αναπτυχθούν στο μέλλον οι σχέσεις της ΕΕ με τους γείτονές της. Το 2011, η ΕΕ προέβη σε αναθεώρηση της ΕΠΓ και, έχοντας υπόψη τις εξελίξεις στις αραβικές χώρες, ενίσχυσε την εστίασή της στην προώθηση μιας γερά ριζωμένης και βιώσιμης δημοκρατίας και μιας οικονομικής ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς.

Κύριο στοιχείο της ΕΠΓ αποτελεί η διαφοροποίηση στην εφαρμογή της, ανάλογα με τις ανάγκες των χωρών. Κεντρικό στοιχείο της ΕΠΓ είναι τα διμερή σχέδια δράσης μεταξύ της ΕΕ και κάθε εταίρου ΕΠΓ (12 από αυτά είχαν συμφωνηθεί), τα οποία καθορίζουν τις πολιτικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις, με βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες προτεραιότητες των 3 έως 5 χρόνων. Ωστόσο, τονίζει ιδιαίτερα την περιφερειακή συνεργασία τόσο μεταξύ των κ. μ. της ΕΕ όσο και μεταξύ ΕΕ και των κρατών εταίρων.

Το νέο Ευρωπαϊκό Μέσο Γειτονίας (ΕΜΓ/ΕΝΙ) με προϋπολογισμό 15,4 δισεκατομμύρια € για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, αποτελεί το κύριο χρηματοδοτικό μέσο για την εφαρμογή της ΕΠΓ και παρέχει το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης στις 16 συνολικά χώρες εταίρους της ΕΠΓ. Στηρίζεται στα επιτεύγματα του προηγούμενου Ευρωπαϊκού Μέσου Γειτονίας και Εταιρικής Σχέσης (ΕΝΠΙ), υποστηρίζει την ενίσχυση των σχέσεων με τις γειτονικές χώρες και φέρνει απτά οφέλη για την ΕΕ και για τις χώρες εταίρους της.

Στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου η ΕΠΓ προσφέρει, δυνητικά, στις χώρες εταίρους τα οφέλη του νέου Περιφερισμού (TSARDANIDIS: 2005). Ωστόσο, η μη ύπαρξη επαρκών κινήτρων (κυρίως η καθυστέρηση της προοπτικής ένταξης των χωρών εταίρων στην ΕΕ) για την υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων στους τομείς πολιτικής της ΕΠΓ, καθυστερεί την υλοποίηση των δράσεων της και τα αποτελέσματά της για την ανάπτυξη της περιοχής.

2.3.2 Η Συνέργεια για τη Μαύρη Θάλασσα (ΣΜΘ)

Η ΕΕ μετά το 1990 είχε συνάψει συμφωνίες εταιρικής σχέσης με όλα τα παράκτια μετα-σοβιετικά κράτη της Μαύρης Θάλασσας. Σε αυτό το πλαίσιο η ΕΕ έδινε κάποια οικονομικά ανταλλάγματα σε αυτά τα κράτη με στόχο την υιοθέτηση οικονομικών και πολιτικών μεταρρυθμίσεων (ΕΦΕ: 2011, 4-5). Ωστόσο, η ΕΕ δεν είχε αναπτύξει συντεταγμένη πολιτική και εργαλεία πολιτικής για την περιοχή μέχρι το 2000.

Η Συνέργεια για τη Μαύρη Θάλασσα (στο εξής ΣΜΘ) ανακοινώθηκε το 2007 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και υποστηρίχθηκε πολιτικά από το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Η ΣΜΘ τέθηκε επίσημα σε ισχύ στο Κίεβο το Φεβρουάριο

του 2008 από τους υπουργούς Εξωτερικών των κρατών εταίρων της Μαύρης Θάλασσας¹⁴ και την ΕΕ.

Χάρτης 1. Η Περιοχή της Μαύρης Θάλασσας

Η ΣΜΘ σχεδιάστηκε ως συμπληρωματικός μηχανισμός συνεργασίας στις ήδη υπάρχουσες πρωτοβουλίες της ΕΕ για την περιοχή του Ευξείνου Πόντου. Η ΣΜΘ προσθέτει μια πολυμερή περιφερειακή διάσταση στο Ανατολικό σκέλος της ΕΠΓ. Έχει ως στόχο την επίλυση προβλημάτων τα οποία απαιτούν μια συνολική περιφερειακή προσέγγιση. Η συγκεκριμένη πρωτοβουλία, η οποία χαρακτηρίζεται από διαφάνεια και επιδιώκει τη μόνιμη συμμετοχή, βασίζεται στα κοινά συμφέροντα της ΕΕ και των κρατών του Ευξείνου Πόντου και λαμβάνει υπόψη τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων μεταξύ των οικονομικών δρώντων σε όλες τις χώρες του Ευξείνου Πόντου. Από μεριάς διακυβέρνησης η ΣΜΘ χρησιμοποιεί τη διακυβερνητική μέθοδο σε αντίθεση με την ΕΠΓ που αποτελεί μια top-down μέθοδο διακυβέρνησης. Στο πλαίσιο της ΣΜΘ η ΕΕ έχει αναπτύξει σειρά πρωτοβουλιών που αφορούν στους τομείς: μεταφορές, ενέργεια, περιβάλλον, διαχείριση θαλάσσιου περιβάλλοντος, αλιεία, μετανάστευση, καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, κοινωνία της πληροφορίας και πολιτιστική συνεργασία. Κύριος στόχος είναι η

¹⁴ Στη ΣΜΘ συμμετέχουν τα 6 παράκτια κράτη της Μαύρης Θάλασσας, η Αρμενία, το Αζερμπαϊτζάν, η Ελλάδα και η Δημοκρατία της Μολδαβίας.

ανάπτυξη και η διασύνδεση (μεταφορική, επικοινωνιακή και ενεργειακή) ως απάντηση στις αυξανόμενες εμπορικές ροές, στις επενδύσεις, στην ροή πληροφοριών και στην ασφαλή διέλευση. Η ΣΜΘ επωφελείται τόσο από τις δράσεις της ΕΠΓ, όσο και από άλλες τομεακές πολιτικές της ΕΕ σε σχέση με τις χώρες της περιοχής¹⁵.

Στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας θα γίνει ανάλυση των τομεακών συνεργειών και των Διασυνοριακών Προγραμμάτων Συνεργασίας που αφορούν: α) Την ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική (Integrated Maritime Policy) και ειδικότερα τη Γαλάζια ανάπτυξη (Blue Growth) και τον Θαλάσσιο χωρικό Σχεδιασμό (Maritime Spatial Planning), β) Τις μεταφορές και τη Διασυνδεσιμότητα (Interconnectivity), γ) τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (SME'S), και δ) την έρευνα και καινοτομία.

Το πεδίο των δράσεων της ΣΜΘ θα μπορούσε να επεκταθεί πέραν της περιοχής αυτής καθεαυτής, αφού πολλές δραστηριότητες εξακολουθούν να συνδέονται στενά με γειτονικές περιοχές και κυρίως την Κασπία Θάλασσα, την Κεντρική Ασία και την Νοτιοανατολική Ευρώπη. Στο πλαίσιο αυτό, θα μπορούσε να υπάρξει στενή σχέση μεταξύ της προσέγγισης του Εύξεινου Πόντου και μιας στρατηγικής της ΕΕ για την Κεντρική Ασία. Με αυτό τον τρόπο, η συνεργασία του Εύξεινου Πόντου περιλαμβάνει σημαντικά διαπεριφερειακά στοιχεία, ενώ λαμβάνονται υπόψη και άλλα προγράμματα περιφερειακής συνεργασίας τα οποία υποστηρίζονται από διεθνείς οργανισμούς και τρίτες χώρες¹⁶. Όλες οι χώρες του Εύξεινου Πόντου συμμετέχουν στις συζητήσεις της ΣΜΘ.

¹⁵ Joint Statement of the Ministers of Foreign Affairs of the countries of the European Union and of the wider Black Sea area (http://www.fp7-ncp.kiev.ua/assets/Ukraine_EU/jointstatementblackseaeu.pdf)

¹⁶ Όπως για παράδειγμα τα προγράμματα των Ηνωμένων Εθνών, του ΟΑΣΕ, του ΟΟΣΑ και του Συμβουλίου της Ευρώπης ή το «Ταμείο του Ευξείνου Πόντου για την Περιφερειακή Συνεργασία» (Black Sea Trust for Regional Cooperation) του Γερμανικού Ταμείου Μάρσαλ (GMF) των Ηνωμένων Πολιτειών.

2.3.3 Ανατολική Εταιρική Σχέση

Η Ανατολική Εταιρική Σχέση (στο εξής ΑΕΣ) αποτελεί μια ειδική διάσταση του Ανατολικού τμήματος της ΕΠΓ, η οποία εγκαθιδρύθηκε το 2009 ανάμεσα στην ΕΕ και τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και του Νότιου Καυκάσου. Η ΕΕ υιοθέτησε το 2009 την Ανατολική Εταιρική Σχέση (ΑΕΣ), ως χωριστή διάσταση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας, με στόχο τη διατήρηση της πολιτικής και οικονομικής πρόσδεσης της Ουκρανίας και των υπολοίπων τεσσάρων εταίρων (Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν, Γεωργία, Λευκορωσία) σε ευρωπαϊκή τροχιά. Η ΑΕΣ προσφερόταν στις χώρες της περιοχής ως υποκατάστατο της ευρωπαϊκής προοπτικής (European aspirations $\neq$ European perspectives), σε μία προσπάθεια δημιουργίας μίας «ζώνης άνεσης» (comfort zone) στα ανατολικά σύνορα της Ένωσης και ενίσχυσης του προσανατολισμού των Ανατολικών εταίρων προς τη Δύση.

Στον αντίποδα, η Ρωσία επεδίωξε την προσέλκυση της Ουκρανίας και της πλειοψηφίας των χωρών της πρώην Σοβιετικής Ένωσης στο εμβληματικό σχέδιο δημιουργίας μιας τελωνειακής ένωσης υπό την αιγίδα της, μια προσπάθεια που ξεκίνησε το 2009 και τελικά κατέληξε το 2014 στην υπογραφή της ιδρυτικής Συνθήκης της “Eurasian Economic Union”. Αν και η Δύση διέβλεπε πίσω από το εν λόγω σχήμα μία προσπάθεια αναβίωσης της ΕΣΣΔ, η πρόθεση της Μόσχας εν προκειμένω ήταν, αφ’ ενός να αξιοποιήσει τα προσφερόμενα οικονομικά οφέλη της τελωνειακής αυτής ενώσεως, αφ’ ετέρου να ενισχύσει τη διαπραγματευτική της θέση έναντι των μεγάλων ηπειρωτικών γειτόνων της στα Δυτικά (ΕΕ) και ανατολικά (Κίνα). Η συμπερίληψη της Ουκρανίας στο σχήμα αυτό, την οποία ο Ρώσος Πρόεδρος επεδίωξε ήδη από το 2003 μέσα από τη δημιουργία ενός ενιαίου οικονομικού χώρου, με 200 εκατομμύρια καταναλωτές στις δύο χώρες, ήταν κομβικής σημασίας. Από το ανωτέρω περίγραμμα των σχέσεων συνάγεται ότι τόσο οι Βρυξέλλες, όσο και η Μόσχα, θεωρούσαν την Ουκρανία ως σημαντικό πιόνι στην γεωπολιτική τους σκακιά. Η Μόσχα στόχευε σαφώς σε στενότερη οικονομική συνεργασία με το Κίεβο και διατήρηση της εσωτερικής και διεθνούς της

«ισορροπίας», ενώ η ΕΕ το θεωρούσε αδιανόητο να συζητά με τρίτους τη σχέση της με την Ουκρανία¹⁷.

Η Αρμενία αποτέλεσε το 2013 αντικείμενο έντονου ανταγωνισμού μεταξύ ΕΕ και Ρωσίας. Αν και μέλος της ΑΕΣ, το Ερεβάν ζήτησε να ενταχθεί - και ενετάχθη - στην ρωσική Ευρασιατική οικονομική πρωτοβουλία. Παράλληλα, διεκδίκησε τη συνέχιση της συνεργασίας με την ΕΕ, αναγκάζοντας τις Βρυξέλλες να παραδεχθούν, για πρώτη φορά ανοικτά και κατηγορηματικά, την ασυμβατότητα των δύο «αντιπάλων» projects, της Ευρασιατικής τελωνειακής Ένωσης και των Συμφωνιών Ελευθέρου Εμπορίου. Τελικά η Αρμενία επέλεξε το πρώτο, μένοντας στην «ασφάλεια» του ρωσικού κόσμου. Ωστόσο, το Μάρτιο του 2017 ξεκίνησαν οι διαπραγματεύσεις για μία Συνεκτική και Βελτιωμένη Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης («Comprehensive and Enhanced Partnership Agreement») μεταξύ ΕΕ-Αρμενίας¹⁸. Σήμερα, η Μολδαβία, η Γεωργία και η Ουκρανία έχουν συνάψει με την ΕΕ Ενισχυμένα Σύμφωνα Συνεργασίας και Συμφωνίες Ζώνης ελεύθερου εμπορίου (DCFTA, Deep and Comprehensive Free Trade Area). Η συμφωνία με την Ουκρανία καθυστέρησε λόγω του Ολλανδικού δημοψηφίσματος¹⁹, και παρόλο που τέθηκε σε ισχύ το Σεπτέμβριο του 2017, παραμένει ανενεργή λόγω της στάσης της Ρωσίας και της παράνομης προσάρτησης της Κριμαίας. Και οι τρεις χώρες έχουν υπογράψει συμφωνία με την ΕΕ για κατάργηση των θεωρήσεων εισόδου στην ΕΕ, η οποία λειτουργεί επαρκώς με τη Μολδαβία και σε μικρότερο βαθμό με τη Γεωργία, ενώ δεν έχει τεθεί σε ισχύ με την Ουκρανία για τους λόγους που αναφέρθηκαν. Επιπλέον, η διέλευση στον κοινό ευρωπαϊκό εναέριο χώρο είναι ανοιχτή για την Γεωργία και τη Μολδαβία, ενώ στόχος είναι να ακολουθήσει και η Ουκρανία.

Μετά τις δυσκολίες που υπήρξαν σε πολιτικό επίπεδο, η ΑΕΣ έχει στόχο την αποτελεσματική εφαρμογή των όσων έχουν συμφωνηθεί. Προς αυτή την κατεύθυνση κινείται η πρωτοβουλία «Eastern Partnership plus (EaP+)», για τις χώρες που έχουν ήδη κάνει πρόοδο στις απαιτούμενες πολιτικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις στις σχέσεις τους με την ΕΕ. Μέσα από τη νέα αυτή πρωτοβουλία η ΕΕ προσφέρει τη

¹⁷ Dmitri TRENIN, 2014. The Ukraine crisis and the resumption of great-power rivalry. Carnegie Moscow Center.

¹⁸ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/37967/eu-armenia-comprehensive-and-enhanced-partnership-agreement-cepa_en

¹⁹ Οι Ολλανδοί στο προαιρετικό δημοψήφισμα που διεξήχθη στις 6/4/2016 απέρριψαν τη [Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης Ευρωπαϊκής Ένωσης – Ουκρανίας](#), εν μέσω της [ολλανδικής προεδρίας στο Συμβούλιο της ΕΕ](#)

δυνατότητα συμμετοχής στην τελωνειακή ένωση, στην ψηφιακή ένωση, ακόμα και στην περιοχή Schengen, και την απάλειψη τελών περιαγωγής στην κινητή τηλεφωνία. Σε πρακτικό επίπεδο, μπορεί να συμπεριληφθεί η χρηματοδότηση της επέκτασης των Διευρωπαϊκών Δικτύων (TENs), για την αναβάθμιση και τη δημιουργία μεταφορικών αξόνων. Η ύπαρξη απτών αποτελεσμάτων θα αποτελέσει το κύριο μέσο οικονομικής διπλωματίας προς τις χώρες της ΑΕΣ και την προώθηση των οικονομικών και πολιτικών συμφερόντων της ΕΕ στην ευρύτερη περιοχή του Ευξείνου Πόντου. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο²⁰ ενθαρρύνει την περαιτέρω πρόοδο προς την πλήρη εφαρμογή της DCFTA προκειμένου να δημιουργηθούν νέες εμπορικές και επενδυτικές ευκαιρίες. Ειδικότερα, στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας EU4Business²¹, η DCFTA θα παράσχει πρόσθετη στήριξη στις ΜΜΕ για το σκοπό αυτό.

Λόγω της κρίσιμης θέσης των χωρών της ΑΕΣ για τις χερσαίες και τις συνδυαζόμενες μεταφορικές συνδέσεις μεταξύ της ΕΕ και της Ασίας, ασιατικά και κινεζικά διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα συμμετέχουν επί του παρόντος σε έργα υποδομής σε αυτές τις χώρες, με τις τελευταίες εξελίξεις να δείχνουν δυσκολία των χωρών να αποπληρώσουν τα κονδύλια που έχουν δανειστεί, κυρίως λόγω των υψηλών δημόσιων χρεών τους. Από την άλλη η ΕΕ²² προωθεί την μεγαλύτερη εμπλοκή της σε αυτά τα δίκτυα με στόχο τη διαφύλαξη των ευρωπαϊκών προδιαγραφών και συμφερόντων στην κατασκευή των μεγάλων έργων υποδομών.

2.3.4 Η Διασυνοριακή Συνεργασία (Cross-Border Cooperation) στην περιοχή του Ευξείνου Πόντου.

Η Διασυνοριακή Συνεργασία (CBC) αποτελεί αναπόσπαστο συστατικό στοιχείο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας (ΕΠΓ) και της συνεργασίας ΕΕ-Ρωσίας. Επίσης απαντάται σε περιφερειακές πολιτικές όπως η Ευρωμεσογειακή Εταιρική Σχέση, η Συνέργεια για τη Μαύρη Θάλασσα και η Ανατολική Εταιρική

²⁰ Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την ανατολική εταιρική σχέση, όπως εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων στις 14 Νοεμβρίου 2016. <https://www.consilium.europa.eu/media/22461/ep-st14244en16.pdf>

²¹ <http://www.eu4business.eu/about>

²² Κατά τη διάρκεια της συνάντησης των υπουργών μεταφορών της ΕΕ και της ΑΕΣ στη διάσκεψη «Συνδέοντας την Ευρώπη» στο Ταλίν (21 Σεπτεμβρίου 2017) ο Επίτροπος για τις Μεταφορές V. Bulc δήλωσε ότι «η ΕΕ μπορεί να προτείνει στις χώρες της Ανατολικής Ασίας να συμμετάσχουν, όταν ενδείκνυται, σε συζητήσεις στο πλαίσιο της EU-China Connectivity Platform (CP) με σκοπό την περαιτέρω ανάπτυξη συνδέσεων Ανατολής-Δύσης σε μεγάλες αποστάσεις». Αυτό επιβεβαιώθηκε επίσης στο μνημόνιο συμφωνίας σχετικά με τις προτεραιότητες των εταιρικών σχέσεων με τις αντίστοιχες χώρες της ΑΕΣ.

Σχέση. Στόχος της είναι η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ και των χωρών της Ευρωπαϊκής γειτονίας και της Ρωσικής Ομοσπονδίας.

Η Διασυνοριακή Συνεργασία στην Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας προεκτείνει τις αρχές της διασυνοριακής συνεργασίας εντός της ΕΕ, η οποία αποτελεί μέρος των προγραμμάτων INTERREG της Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας (European Territorial Cooperation) και χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και από το Ευρωπαϊκό Μέσο Γειτονίας (ΕΜΓ/ΕΝΙ). Αξιοποιεί επίσης την εμπειρία από την Διασυνοριακή Συνεργασία εντός της ΕΕ στο πλαίσιο των προγραμμάτων ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας και της διασυνοριακής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών δικαιούχων του Μέσου Προενταξιακής Βοήθειας (ΜΠΒ II) και παλαιότερων μέσων όπως το Phare, το TACIS και η Meda. Η Διασυνοριακή Συνεργασία από το 2014 περιλαμβάνεται στον κανονισμό ΕΕ για τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Γειτονίας²³ (ΕΜΓ/ΕΝΙ) για την περίοδο 2014-2020.

Η Διασυνοριακή Συνεργασία στο πλαίσιο του ΕΜΓ έχει 3 γενικούς στρατηγικούς στόχους:

- προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης στις περιφέρειες και στις δύο πλευρές των κοινών συνόρων,
- αντιμετώπιση των κοινών προκλήσεων στο περιβάλλον, τη δημόσια υγεία και την ασφάλεια
- προώθηση καλύτερων συνθηκών και τρόπων εξασφάλισης της κινητικότητας των προσώπων, των αγαθών και του κεφαλαίου.

Κάθε πρόγραμμα πρέπει να συμβάλλει τουλάχιστον σε έναν από τους παραπάνω στρατηγικούς στόχους. Επιπλέον, προκειμένου να υπάρξουν σημαντικά αποτελέσματα για τις συνοριακές περιοχές, κάθε πρόγραμμα πρέπει να εστιάσει τη στρατηγική παρέμβασής του ανά περιοχή σε έως τέσσερις από τους παρακάτω θεματικούς στόχους:

1. Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας και ΜΜΕ
2. Στήριξη της εκπαίδευσης, της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας

²³ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 232/2014 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 11ης Μαρτίου 2014 για τη θέσπιση Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Γειτονίας, Άρθρο 9.

3. Προώθηση της τοπικής κουλτούρας και διατήρηση της ιστορικής κληρονομιάς
4. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας
5. Υποστήριξη της τοπικής και περιφερειακής χρηστής διακυβέρνησης
6. Προστασία του περιβάλλοντος και λήψη μέτρων για την κλιματική αλλαγή
7. Βελτίωση της προσβασιμότητας στις περιφέρειες, ανάπτυξη βιώσιμων δικτύων και τα συστημάτων μεταφοράς και επικοινωνιών
8. Κοινές προκλήσεις στον τομέα της ασφάλειας και της ασφάλειας
9. Προώθηση και συνεργασία για την αειφόρο ενέργεια και την ενεργειακή ασφάλεια
10. Προώθηση της διασυνοριακής ασφάλειας και κινητικότητας διασυνοριακά
11. Άλλοι τομείς που δεν απαριθμούνται παραπάνω ενδέχεται να έχουν σημαντικό διασυνοριακό αντίκτυπο (ανάλυση κατά περίπτωση)

Η προώθηση των Τοπικών Διασυνοριακών Δράσεων υποστηρίζεται από μια “people-to- people” στρατηγική προσέγγιση.

Ο κανονισμός ΕΕ για τον ΕΜΓ(232/2014) καθορίζει τη νέα βάση για την διασυνοριακή συνεργασία της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 σε συνέχεια του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Γειτονίας και Εταιρικής Σχέσης (ENPI) της προγραμματικής περιόδου 2007-2013. Τα επιλέξιμα προγράμματα Διασυνοριακής συνεργασίας αφορούν στη συνεργασία μεταξύ ενός ή περισσότερων κρατών μελών αφενός, και μιας ή περισσότερων χωρών εταίρων και / ή της Ρωσικής Ομοσπονδίας αφετέρου, όταν αυτές αποτελούν τμήμα των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης. Ο κανονισμός ΕΕ (232/2014, άρθρο 8, παρ. 2-4) περιλαμβάνει τους κανόνες γεωγραφικής επιλεξιμότητας, τις ρυθμίσεις για το σύστημα και τον προγραμματισμό κατανομής των πόρων και τις ρυθμίσεις για τα κοινά επιχειρησιακά προγράμματα, συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης τους και του πεδίου εφαρμογής των Κανόνων Εφαρμογής της διασυνοριακής συνεργασίας που έχουν υιοθετηθεί χωριστά.

2.3.5 Η Στρατηγική για τη Γαλάζια Ανάπτυξη (Blue Growth) στη θαλάσσια λεκάνη της Μαύρης Θάλασσας

Το 2012, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε τη στρατηγική για τη "Γαλάζια Ανάπτυξη" με στόχο να αξιοποιήσει τις δυνατότητες των ωκεανών, των θαλασσών και των ακτών της Ευρώπης για ανάπτυξη και θέσεις εργασίας . Εκείνη την εποχή, η ΕΕ εξακολουθούσε να βρίσκεται σε δύσκολη οικονομική κατάσταση μετά τη

χρηματοπιστωτική κρίση. Οι βραχυπρόθεσμες οικονομικές προοπτικές παρέμεναν εύθραυστες και η ανεργία αναμενόταν να παραμείνει πολύ υψηλή .

Ωστόσο, οι ευρωπαϊκές θάλασσες, και οι παράκτιες περιοχές και περιφέρειες θεωρήθηκαν ως κινητήρια δύναμη της ευρωπαϊκής οικονομίας, με δυναμικό 5,4 εκατομμυρίων θέσεων εργασίας και με ακαθάριστη προστιθέμενη αξία μόλις κάτω από 500 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως. Στόχος της στρατηγικής για την "γαλάζια ανάπτυξη" ήταν η προώθηση της έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης και των ευκαιριών απασχόλησης στην ευρωπαϊκή ναυτιλιακή και παράκτια οικονομία.

Η "Γαλάζια Ανάπτυξη" αποτελεί σημαντικό στοιχείο της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής/ Integrated Maritime Policy (ΟΘΠ/ IMP), η οποία είναι διατομεακή πολιτική, και επιδιώκει να παράσχει μια πιο συνεκτική προσέγγιση των θαλάσσιων θεμάτων, με αυξημένο συντονισμό μεταξύ των διαφόρων υπουργείων, με τις δημόσιες αρχές και τον ιδιωτικό τομέα, με τις περιφέρειες και με άλλες χώρες. Η ΕΕ έχει θέσει στόχους για τη Βαλτική θάλασσα, τον Ατλαντικό ωκεανό, τη θάλασσα της Αδριατικής και του Ιονίου και για τη λεκάνη του Ευξείνου Πόντου.

Η ναυτική και θαλάσσια ανάπτυξη αντλεί χρηματοδότηση από όλα τα κοινοτικά χρηματοδοτικά μέσα για την περίοδο 2014-2020. Οι προτεραιότητες για τις επενδύσεις στον τομέα της ναυτιλίας και την έρευνα θα χρηματοδοτηθούν επίσης με το ποσό των 79 δισεκατομμυρίων €. Η «Γαλάζια Ανάπτυξη» αποτελεί βασικό στοιχείο αυτής της πολιτικής, με στόχο να αντιμετωπίσει δυσκολίες που παρεμποδίζουν τη βιώσιμη ανάπτυξη σε ορισμένους θαλάσσιους τομείς.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε μελέτη της για τη στήριξη της συνεργασίας της ΕΕ με τις χώρες που βρίσκονται σε θαλάσσιες λεκάνες και ειδικότερα στον Εύξεινο Πόντο, ανέδειξε τέσσερεις θεματικούς τομείς θαλάσσιας οικονομικής δραστηριότητας και τέσσερεις οριζόντιες θεματικές δράσεις για την ώθηση της «Γαλάζιας ανάπτυξης».

Πίνακας 1. Θεματικοί Τομείς Δράσης για τη «Γαλάζια Ανάπτυξη»

SECTORAL THEMES	Increasing regional attractiveness - Coastal tourism - Yachting and marinas - Cruise tourism	Ensuring regional energy security - Offshore oil and gas - Offshore renewable energy
	Connecting the region - Port and coastal/river infrastructure - Inland waterway transport - Ship-building and repair - Short-sea shipping	Improving the sustainable utilisation of living aquatic resources - Marine aquaculture - Fishing for human consumption

Πηγή: Study to Support the Development of Sea Basin Cooperation in the Mediterranean, Adriatic and Ionian, and Black Sea.
Task 4 Report: Black Sea - Identification of Elements for Sea Basin Cooperation. Ref. Ares(2014)1206633 - 16/04/2014

Πίνακας 2. Οριζόντιες Δράσεις για τη «Γαλάζια Ανάπτυξη»

HORIZONTAL ACTIONS	Planning a blue economy - Maritime Spatial Planning and ICZM - Integrated local development - Development of smart infrastructure	Developing knowledge - Joint data collection, monitoring and sharing - Capacity-building across individuals, institutions and society - Sharing maritime culture and heritage
	Supporting business growth - Facilitating access to finance - Promoting innovation through applied Research and Development - Development of maritime clusters	Enhancing the Environment - Preserving, protecting and improving the quality of the coastal and marine environment and heritage - Ecosystem monitoring - Building resilience to the impacts of climate change

Πηγή: Study to Support the Development of Sea Basin Cooperation in the Mediterranean, Adriatic and Ionian, and Black Sea.
Task 4 Report: Black Sea - Identification of Elements for Sea Basin Cooperation. Ref. Ares (2014)1206633 - 16/04/2014.

Σε επίπεδο δρώντων στη λεκάνη της Μαύρης Θάλασσας, πραγματοποιείται ετήσιο Συνέδριο υψηλού επιπέδου αναφορικά με τη Γαλάζια οικονομία, το οποίο έχει εξελιχθεί σε σημαντικό φόρουμ για τους υπαλλήλους της δημόσιας διοίκησης, επιχειρηματίες και άλλα ενδιαφερόμενα για τη γαλάζια οικονομία μέρη. Τα συνέδρια αυτά βοηθούν τα κράτη της Μαύρης Θάλασσας στον εντοπισμό τρόπων για την ανάπτυξη του δυναμικού τους στη Γαλάζια Ανάπτυξη, στην υιοθέτηση καινοτομίας, και στην εύρεση χρηματοδοτικών μέσων για τη βιώσιμη ανάπτυξη των παραθαλάσσιων περιοχών. Μέχρι στιγμής έχουν πραγματοποιηθεί τέσσερα τέτοια συνέδρια.

Επιπλέον στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ημέρας Θάλασσας 2018 (European Maritime Day) στο Burgas της Βουλγαρίας (30-31/5/2018) οι υπουργοί των κρατών της Μαύρης Θάλασσας που συμμετείχαν (Βουλγαρία, Γεωργία, Ρουμανία, Ρωσία, Τουρκία, Μολδαβία και Ουκρανία), παρουσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Περιβάλλον, την αλιεία και τις θαλάσσιες υποθέσεις, κας Karmenu Vella και του έλληνα πρέσβη ε.τ. κ. Μιχάλη Χρηστίδη, Γενικού Γραμματέα του ΟΣΕΠ, εξέφρασαν την πρόθεσή τους για στενότερη περιφερειακή συνεργασία στις θαλάσσιες υποθέσεις, συμπεριλαμβανομένων των μεταφορών, της έρευνας και της καινοτομίας. Υπέγραψαν Κοινή Δήλωση (Burgas Declaration - 31/5/2018) όπου αναγνωρίζουν μεταξύ άλλων ότι η Μαύρη Θάλασσα αποτελεί σύμφωνα με τη συμφωνία για το δίκαιο της θάλασσας μια περικλειστή θάλασσα στην οποία η θαλάσσια συνεργασία μπορεί να αναπτυχθεί περαιτέρω κι όπου οι επιχειρήσεις, το εμπόριο, οι λοιπές δραστηριότητες και το θαλάσσιο περιβάλλον είναι αλληλοεξαρτώμενα. Στην ίδια δήλωση χαιρετίζουν την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να δημιουργήσει «Μηχανισμό για τη Γαλάζια Ανάπτυξη στη Μαύρη θάλασσα» (Facility for Blue Growth in the Black Sea) με στόχο να στηρίξει τη θαλάσσια συνεργασία μεταξύ των συμμετεχόντων κρατών για μια βιώσιμη γαλάζια ανάπτυξη, και να υποδείξει πόρους και πολιτικές για μια βιώσιμη Γαλάζια Οικονομία. Τέλος, τα συμμετέχοντα κράτη επιθυμούν να φτάσουν σε μια Συμφωνία για μια Κοινή Θαλάσσια Θεματοθήκη για τη Μαύρη Θάλασσα το 2019.

Κεφάλαιο 3

ΤΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΕΕ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΠΟΝΤΟΥ ΚΑΙ Η ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

3.1 Η Πρωτοβουλία EU4Business στην Ανατολική Εταιρική Σχέση.

3.1.1 Γενικά.

Η δέσμευση για μια ισχυρή οικονομία μέσω της οικονομικής ανάπτυξης και της υποστήριξης των ευκαιριών για την αγορά αποτελεί μια από τις βασικές προτεραιότητες της Ανατολικής Εταιρικής Σχέσης (ΑΕΣ). Η πρωτοβουλία EU4Business της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί μια γενική πρωτοβουλία που καλύπτει όλες τις δράσεις της ΕΕ που υποστηρίζουν τις ΜΜΕ στις χώρες της Ανατολικής Εταιρικής Σχέσης.

Η ΕΕ υποστηρίζει ότι οι Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ) αποτελούν πράγματι βασικό συστατικό της οικονομικής ζωής. Στην περιοχή της Ανατολικής Εταιρικής Σχέσης, οι ΜΜΕ αντιπροσωπεύουν μεταξύ 83% και 99% όλων των επιχειρήσεων και αντιπροσωπεύουν το 50% όλων των θέσεων εργασίας το 2017 σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ. Ωστόσο, η περιοχή εξακολουθεί να υστερεί σε σχέση με τις χώρες της ΕΕ, όπου οι ΜΜΕ καλύπτουν τα δύο τρίτα των θέσεων εργασίας και το 85% των νέων θέσεων που δημιουργήθηκαν τα τελευταία πέντε χρόνια. Συνεπώς, οι ΜΜΕ έχουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας και να οδηγήσουν στην οικονομική ανάπτυξη, εφόσον μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τα εμπόδια στην ανάπτυξη τους, όπως η περιορισμένη πρόσβαση στη χρηματοδότηση, η γραφειοκρατία και οι δυσκολίες εισόδου σε νέες αγορές.

Η πρωτοβουλία EU4Business περιλαμβάνει 43 έργα στην περιοχή της Ανατολικής Εταιρικής Σχέσης, τα οποία υλοποιούνται τόσο σε περιφερειακό όσο και σε διμερές επίπεδο. Το συνολικό ενεργό χαρτοφυλάκιο ανέρχεται σε περίπου 320 εκατ. € τα οποία προέρχονται από την κοινοτική στήριξη στο πλαίσιο της

EU4Business και έχουν χορηγηθεί συνολικά περισσότερα από 1,96 δισ. € σε δάνεια μέσω τραπεζών εταίρων σε ΜΜΕ της περιοχής.

Στις 6 χώρες της Ανατολικής Εταιρικής Σχέσης (ΑΕΣ), η πρωτοβουλία EU4Business παρέχει:

- Πρόσβαση στη χρηματοδότηση: συμπεριλαμβανομένων των δανείων σε τοπικό νόμισμα, χρηματοδότηση επενδύσεων που σχετίζονται με τις εξαγωγές ή προσαρμογής στα πρότυπα της ΕΕ, στήριξη γυναικών επιχειρηματιών και νεοσύστατων επιχειρήσεων. Η χρηματοδότηση παρέχεται συχνά μέσω τρίτων, όπως είναι οι τοπικές τράπεζες ή οι οργανώσεις-εταίροι, μεγάλο μέρος της οποίας κατέστη δυνατή με έμμεση χρηματοδότηση από την ΕΕ υπό τη μορφή εγγυήσεων δανείων,
- Πρόσβαση στις αγορές: μέσω επιχειρηματικών συμβουλών, κατάρτισης στις εξαγωγές και ευκαιριών δικτύωσης και εμπορικών αποστολών στις αγορές της ΕΕ, και
- Πρόσβαση στη γνώση: όπως παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, παροχή συμβουλών και τεχνικής υποστήριξης και εξατομικευμένης εκπαίδευσης για την υποστήριξη ανάπτυξης δεξιοτήτων.

Οι ΜΜΕ σε χώρες που έχουν υπογράψει συμφωνία σύνδεσης, συμπεριλαμβανομένης μιας βαθιάς και συνολικής ζώνης ελευθέρων συναλλαγών με την ΕΕ, λαμβάνουν πρόσθετη στήριξη από τη διευκόλυνση DCFTA για τις ΜΜΕ (DCFTA Direct Finance Facility). Η διευκόλυνση DCFTA θα λάβει επιχορηγήσεις ύψους περίπου 200 εκατ. € από τον προϋπολογισμό της ΕΕ για τη δημιουργία νέων επενδύσεων από ΜΜΕ αξίας τουλάχιστον 2 δισ. €.

Η Κοινοτική προσέγγιση για προαγωγή επενδύσεων και θέσεων εργασίας σε τρίτες χώρες υποστηρίζεται και από το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Εξωτερικών Επενδύσεων. Σε πρόσφατη συνάντηση της «Στρατηγικής Επιτροπής Ευρωπαϊκού Ταμείου για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη», η Αναπληρώτρια Γενική Διευθύντρια για τη Διεθνή Συνεργασία και την Ανάπτυξη (DG DEVCO) κα Marjeta Jager, ανέφερε ότι έχουν εγκριθεί μέχρι στιγμής δώδεκα προγράμματα συνολικής αξίας 800 εκ. €, τα οποία εμπεριέχουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν πρόσθετες επενδύσεις ύψους 8 έως 9 εκ. €.

Τα εν λόγω κονδύλια βοηθούν τις επιχειρήσεις στη Γεωργία, στη Μολδαβία, στην Αρμενία και στην Ουκρανία να προσαρμοστούν στις νέες απαιτήσεις της αγοράς, να εξορθολογήσουν τις διαδικασίες και να επενδύσουν σε νέο εξοπλισμό, και να συμμορφωθούν με τους κανόνες της ΕΕ σε τομείς όπως η ασφάλεια, η ενεργειακή απόδοση και η περιβαλλοντική διασφάλιση και να δημιουργήσουν μια νέα πιο ανοικτή αγορά εξαγωγών για την ΕΕ.

Για την περίοδο 2017-2020, η ΕΕ, σε στενή συνεργασία με τους διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, επιδιώκει την ενίσχυση των οικονομικών ευκαιριών για τις ΜΜΕ και τη μείωση των χρηματοοικονομικών κινδύνων μέσω της περαιτέρω τόνωσης της δανειοδότησης σε τοπικά νομίσματα.

Θα δεσμευθούν ακόμη 100 εκατ. € από τα κονδύλια της ΕΕ, ώστε να καταστούν ακόμη πιο προσιτά τα δάνεια σε τοπικό νόμισμα για εταιρείες στις έξι χώρες, με στόχο τουλάχιστον το ¼ της χρηματοδοτικής στήριξης της ΕΕ σε ΜΜΕ να παρέχεται σε τοπικό νόμισμα έως το 2020. Επιπλέον, το νέο Σχέδιο Εξωτερικών Επενδύσεων της ΕΕ περιλαμβάνει καινοτόμες εγγυήσεις που θα βοηθήσουν στις επενδύσεις σε βασικούς τομείς στις χώρες εταίρους με τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα. Τα προγράμματα της πρωτοβουλίας EU4Business συγχρηματοδοτούνται από την ΕΕ και υλοποιούνται από οργανισμούς-εταίρους, όπως η ΕΤΑΑ, η ΕΤΕπ, η Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW), ο OECD, ο GIZ, το Eurochambres, η Παγκόσμια Τράπεζα, το International Trade Centre, το UEAPME, το UNDP, το EESC (Eastern Europe Studies Centre), το KAS (Konrad-Adenauer-Stiftung), το SMEDNC (SME Development National Centre of Armenia), το Microsoft Innovation Center Armenia Foundation, το Project Group International, ο Organization for Small and Medium Size Enterprises Sector Development (ODIMM) κ.α. Μέσα από αυτό το εταιρικό σχήμα γίνεται εμφανές ότι η εμπλοκή της ΕΕ αφορά κυρίως στην προώθηση της επιχειρηματικότητας στις χώρες της ΑΕΣ και των επενδύσεων, δεδομένου ότι το πολιτικό σκέλος έχει μείνει στην άκρη λόγω της έντονης παρουσίας του ρωσικού παράγοντα στην περιοχή, αλλά και της απροθυμίας των χωρών να προχωρήσουν στις απαιτούμενες μεταρρυθμίσεις οι οποίες θα τις έφερναν πιο κοντά στην ευρωπαϊκή προοπτική.

3.1.2 Το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Εξωτερικών Επενδύσεων (EU External Investment Plan) στην Ανατολική Εταιρική Σχέση.

Το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Εξωτερικών Επενδύσεων υιοθετήθηκε το Σεπτέμβριο του 2017 και αποτελεί το βασικότερο εργαλείο της ΕΕ για προώθηση επενδύσεων της στην Αφρική και την ευρωπαϊκή γειτονία. Συνεισφέρει στους στόχους των ΗΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη και παράλληλα κινητοποιεί τη μόχλευση βιώσιμων δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων για την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και εστιάζει ιδιαίτερα στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

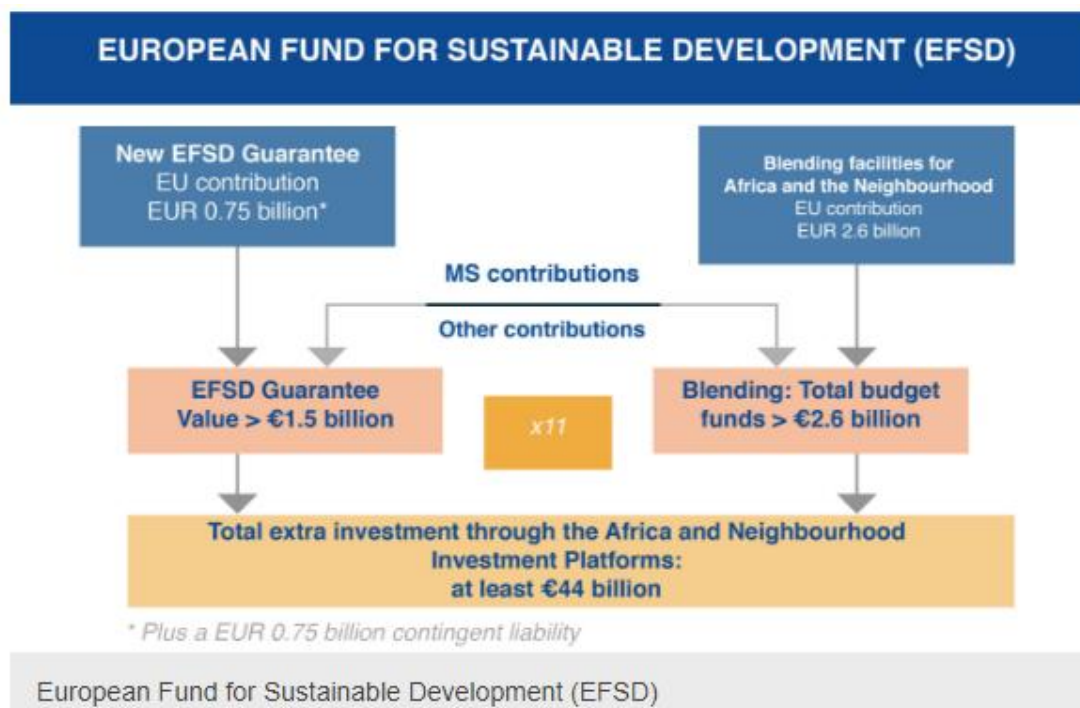
Το Ευρωπαϊκό Ταμείο για την Βιώσιμη Ανάπτυξη²⁴ (ETBA/EFRD) συνδυάζει τις εγγυήσεις του ταμείου με δράσεις σε δύο Περιφερειακές Πλατφόρμες Επενδύσεων (για την Αφρική και την Πολιτική Γειτονίας) με στόχο την άρση των εμποδίων στις ιδιωτικές επενδύσεις και την αντιμετώπιση των κινδύνων. Οι Εγγυήσεις του ETBA θα μετριάσουν τον επενδυτικό κίνδυνο και θα προσελκύσουν ιδιωτικές επενδύσεις σε δραστηριότητες που δεν θα γινόταν διαφορετικά. Οι επενδυτές θα πρέπει να αποδείξουν την προστιθέμενη αξία της επένδυσης. Με τη συνεισφορά ύψους 4,1 δισ. € από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Εξωτερικών Επενδύσεων αναμένεται να αξιοποιήσει έως το 2020 περισσότερα από 44 δισ. € για επενδύσεις.

Στις 23 Νοεμβρίου 2017, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε 5 επενδυτικούς τομείς προτεραιότητας:

- Βιώσιμη Ενέργεια και Συνδεσιμότητα
- Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ)
- Αειφόρος αγροτική επιχειρηματικότητα και αγροτο-βιομηχανία
- Βιώσιμες πόλεις
- Ψηφιακή ανάπτυξη

²⁴ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2017/1601 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 26ης Σεπτεμβρίου 2017 για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Ταμείου για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (ETBA), της εγγύησης του ETBA και του Ταμείου Εγγυήσεων του ETBA

Πίνακας 3: Η χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Βιώσιμης Ανάπτυξης (ETBA).

Το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Εξωτερικών Επενδύσεων παρέχει μια πολυεπίπεδη προσέγγιση των χωρών εταίρων της ΑΕΣ. Ειδικότερα παρέχει τη δυνατότητα να εντοπιστούν και να διατυπωθούν οι αναγκαίες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για την προώθηση επενδύσεων σε περιοχές που έχουν συμφωνηθεί με τις χώρες εταίρους της Ανατολικής Γειτονίας. Ήδη έχουν δημιουργηθεί επιλέξιμα επιχειρησιακά προγράμματα στις χώρες εταίρους της ΑΕΣ.

Ο Επίτροπος αρμόδιος για την Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας και τη διεύθυνση κ. Johannes Hahn δήλωσε: "Θέλουμε οι νέες εγγυήσεις της ΕΕ που έχουμε ανακοινώσει να μεταφραστούν σε συγκεκριμένα, καινοτόμα και βιώσιμα έργα επί τόπου, προσφέροντας μια πραγματική αλλαγή για τον λαό. Η περισσότερη ενημερία στην άμεση γειτονία της ΕΕ είναι καλή και για τις ευρωπαϊκές οικονομίες και επιχειρήσεις μας. Αποτελεί μια μακροπρόθεσμη επένδυση στη σταθερότητα και την ασφάλεια των εταίρων μας στην άμεση γειτονία και στην Ευρώπη" ²⁵

²⁵ Τοποθέτηση του Επιτρόπου σε συνεδρίαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Εξωτερικών Επενδύσεων στις 11/07/2018 http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-4385_en.htm

Η διαχείριση γίνεται από τη Γενική Διεύθυνση Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας και Διεύρυνσης (DG NEAR) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το έργο της υποστηρίζεται από διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

3.1.3 Ενδεικτικά προγράμματα ανά χώρα στο πλαίσιο της ΑΕΣ.

1. Αρμενία²⁶

Η μεγάλη πλειοψηφία των επιχειρήσεων στην Αρμενία είναι ΜΜΕ και είναι υπεύθυνες για το 80% σχεδόν των θέσεων εργασίας στη χώρα. Παρόλα αυτά, αντιπροσωπεύουν μόνο το 27% του ΑΕΠ της Αρμενίας. Η πρωτοβουλία EU4Business στοχεύει να δημιουργήσει ένα ευνοϊκό επιχειρηματικό και επενδυτικό περιβάλλον, ώστε να βοηθήσει τις ΜΜΕ να αξιοποιήσουν πλήρως το δυναμικό τους. Τα προγράμματα βελτιώνουν την πρόσβαση στη χρηματοδότηση και τις νέες αγορές, απευθύνονται σε γυναίκες επιχειρηματίες, προωθούν την πράσινη ενέργεια και ενθαρρύνουν επίσης την κοινωνική επιχειρηματικότητα. Η EU4Business αποτελεί μέρος των ευρύτερων προσπαθειών της ΕΕ στη χώρα, γεγονός που την καθιστά έναν από τους κύριους οικονομικούς εταίρους της Αρμενίας. Τα προγράμματα καλύπτουν την περίοδο 2009-2029 και πολλά έχουν φέρει σημαντικά αποτελέσματα στην αύξηση των θέσεων απασχόλησης, βοηθούν στην καλύτερη άντληση κεφαλαίων από τους συνεργαζόμενους χρηματοδοτικούς ομίλους και τράπεζες, στην εισαγωγή της καινοτόμου επιχειρηματικότητας, στην κοινωνική συνοχή μέσα από την κοινωνική επιχειρηματικότητα, στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας στην εμπορική αλυσίδα, στην αύξηση του περιφερειακού εμπορίου, και στην γυναικεία επιχειρηματικότητα.

2. Γεωργία²⁷ και Μολδαβία²⁸

Οι ΜΜΕ διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομία της Γεωργίας, αντιπροσωπεύοντας πάνω από το 40% της απασχόλησης, αλλά εξακολουθούν να αγωνίζονται για να αυξήσουν τις δραστηριότητές τους. Η πρωτοβουλία EU4Business (2009-2031) υποστηρίζει το φιλόδοξο σχέδιο της κυβέρνησης για τη μεταρρύθμιση και τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Τα προγράμματά της ενισχύουν

²⁶ http://www.eu4business.eu/programmes?field_related_community_tid%5B0%5D=1&&community1=on&partner_list=

²⁷ http://www.eu4business.eu/programmes?field_related_community_tid%5B%5D=4&community4=on&partner_list=

²⁸ http://www.eu4business.eu/programmes?field_related_community_tid%5B%5D=5&community5=on&partner_list=

την ανάπτυξη των ΜΜΕ βελτιώνοντας την πρόσβασή τους στη χρηματοδότηση και στις νέες αγορές, καθώς και στοχεύοντας σε γυναίκες επιχειρηματίες και έργα στον τομέα της πράσινης ενέργειας. Οι ΜΜΕ που επιθυμούν να αξιοποιήσουν στο έπακρο τη συμφωνία ελευθέρων συναλλαγών της Γεωργίας με την ΕΕ (DCFTA) μπορούν επίσης να λάβουν οικονομική και τεχνική βοήθεια για να προσαρμοστούν στα πρότυπα της ΕΕ και να στοχεύσουν στις ξένες αγορές.

Αντίστοιχα, Πάνω από το 97% όλων των επιχειρήσεων στη Δημοκρατία της Μολδαβίας είναι ΜΜΕ. Είναι υπεύθυνες για πάνω από το 50% όλων των θέσεων εργασίας και παράγουν περισσότερο από το 30% του ΑΕΠ της χώρας. Ωστόσο, δυσκολεύονται να βρουν χρηματοδότηση και να εισέλθουν σε νέες αγορές. Η κυβέρνηση της Μολδαβίας απλοποίησε τη νομοθεσία και τη διοίκηση για να βοηθήσει τις ΜΜΕ να ευημερήσουν. Τα προγράμματα της EU4Business (2009-2022) συμβάλλουν σε αυτή την προσπάθεια.

3. Ουκρανία²⁹

Οι ΜΜΕ παρέχουν θέσεις εργασίας σε περισσότερα από 4 εκατομμύρια άτομα στην Ουκρανία, παράγουν περίπου το 20% του ΑΕΠ της χώρας και αποτελούν την πλειοψηφία των εταιρειών της χώρας. Το επιχειρηματικό περιβάλλον στην Ουκρανία είναι εξαιρετικά ρυθμισμένο, αλλά πρέπει να βελτιωθούν τα πρότυπα, οι υπηρεσίες υποστήριξης για τις ΜΜΕ, η πολιτική καινοτομίας και η βοήθεια για τις γυναίκες επιχειρηματίες, ώστε να μπορέσουν οι ΜΜΕ πραγματικά να ευδοκιμήσουν. Τα προγράμματα της EU4Business (2009-2031) στοχεύουν στη βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος της χώρας.

3.2 Κοινά Επιχειρησιακά Προγράμματα Διασυνοριακής Συνεργασίας (Joint Operational Programmes ENI-CBC).

3.2.1 Γενικά.

Η περιοχή του Εύξεινου Πόντου ορίζεται κυρίως από τη λεκάνη της Μαύρης Θάλασσας, όπου εκτός από τους πολιτιστικούς δεσμούς και την κοινή ιστορία, οι χώρες εταίροι του Εύξεινου Πόντου μοιράζονται θαλάσσια σύνορα τα οποία προσφέρουν πρόσθετα περιθώρια για συνεργασία και καλύτερη διαχείριση των θαλάσσιων πόρων και του παράκτιου χώρου. Στόχος είναι η ενίσχυση των δομών

²⁹ http://www.eu4business.eu/programmes?field_related_community_tid%5B0%5D=6&&community6=on&partner_list=

συνεργασίας σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο, ώστε να καταστεί εφικτός ο συντονισμός των διασυνοριακών δράσεων, καθώς και των τομεακών πολιτικών. Η περιφερειακή και διασυνοριακή συνεργασία είναι απαραίτητη τόσο για την εφαρμογή της οδηγίας πλαισίου για τη θαλάσσια στρατηγική της ΕΕ, όσο και των συναφών δεσμεύσεων που αναλήφθηκαν από όλες τις χώρες του Εύξεινου Πόντου και αντικατοπτρίζονται, μεταξύ άλλων, στο Στρατηγικό Σχέδιο δράσης της Σύμβασης του Βουκουρεστίου³⁰ που υιοθετήθηκε το 2009. Ένα στοιχείο κρίσιμης σημασίας για την επιτυχή εφαρμογή των προγραμμάτων διασυνοριακής συνεργασίας αποτελεί η θεσμική ικανότητα των τοπικών και περιφερειακών αρχών των χωρών της ΕΠΓ και της Ρωσίας να συμμετάσχουν σε αυτό το είδος συνεργασίας.

Στο πλαίσιο του ENI-CBC 2014-2020 δημιουργήθηκαν τρεις κύριες κατηγορίες προγραμμάτων: α) προγράμματα που καλύπτουν κοινά χερσαία σύνορα β) προγράμματα που καλύπτουν κοινά θαλάσσια σύνορα μικρής έκτασης και γ) προγράμματα που καλύπτουν μια θαλάσσια λεκάνη. Τα μεμονωμένα προγράμματα βασίζονται στην επιλεξιμότητα όπως ορίζεται στον κανονισμό ΕΕ για τον ΕΜΓ και λαμβάνουν υπόψη την ανάγκη διατήρησης της θεσμικής συνέχειας προηγούμενων προγραμματικών περιόδων, με στόχο τη διευκόλυνση της διαχείρισης των προγραμμάτων.

Τα προγράμματα ENI-CBC είναι συμπληρωματικά προς αντίστοιχες δράσεις προγραμμάτων συνεργασίας σε εθνικό και διακρατικό επίπεδο τα οποία χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο του ΕΜΓ. Η συνοχή μεταξύ της διασυνοριακής συνεργασίας και των άλλων προγραμμάτων και η συνοχή με τους πολιτικούς στόχους της ΕΠΓ, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών μακροπεριφερειακών στρατηγικών, θα εξασφαλιστεί τόσο κατά τη διαδικασία έγκρισης των μεμονωμένων προγραμμάτων, όσο και με τη συνεχή παρακολούθηση και εποπτεία. Ορισμένα άλλα εργαλεία της ΕΕ ή θεματικά προγράμματα που λειτουργούν κατά την περίοδο 2014-2020 μπορούν επίσης να συμπληρώσουν αυτά που καλύπτονται από τα προγράμματα διασυνοριακής συνεργασίας ENI-CBC³¹.

³⁰ Strategic Action Plan for the Environmental Protection and Rehabilitation of the Black Sea Adopted in Sofia, Bulgaria, 17 April 2009 <http://www.blacksea-commission.org/bssap2009.asp>

³¹ Κανονισμός ΕΕ 232/2014, Άρθρο 10, παρ. 6

Πίνακας 4: Προγράμματα ENI-CBC 2014-2020 για την περιοχή του Εύξεινου Πόντου

1. Land border programmes
Poland/Belarus/Ukraine
Hungary/Slovakia/Romania/Ukraine
Romania/Moldova
Romania/Ukraine
2. Sea-basin programmes
Black Sea

Όπως περιγράφεται στον Κανονισμό (ΕΕ) 232/2014, Άρθρα 11 και 12 και στους εφαρμοστικούς κανόνες³², τα προγράμματα αναπτύσσονται από εταίρους του προγράμματος στις επιλέξιμες περιοχές, μέσω μιας από τα κάτω (bottom-up) διαδικασίας. Οι εταίροι κάθε προγράμματος καθορίζουν τους ακριβείς δικαιούχους των δράσεων του προγράμματος, στο πλαίσιο του ορισμού των επιλέξιμων τοπικών και περιφερειακών φορέων, προκειμένου να εξασφαλιστεί η ευρύτερη συμμετοχή που απαιτείται από το πρόγραμμα.

Η χρηματοδότηση των προγραμμάτων ENI-CBC προέρχεται από δύο πηγές: από τον ίδιο τον ΕΜΓ, και περιορίζεται σε 5% κατ' ανώτατο όριο του χρηματοδοτικού εργαλείου του ΕΜΓ όπως ορίζεται στον κανονισμό (ΕΕ) 232/2014, και από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) όπως ορίζεται στον κανονισμό (ΕΕ) 1299/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, αναφορικά με ειδικές διατάξεις για τη στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης για την ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία.

³² COMMISSION IMPLEMENTING REGULATION (EU) No 897/2014 of 18 August 2014 laying down specific provisions for the implementation of cross-border cooperation programmes financed under Regulation (EU) No 232/2014 of the European Parliament and the Council establishing a European Neighbourhood Instrument

3.2.2 Σχέδια υπό τα Διασυνοριακά Προγράμματα Συνεργασίας.

1. ENI CBC Hungary-Slovakia-Romania-Ukraine 2014-2020

Το πρώτο κάλεσμα για κατάθεση προτάσεων πραγματοποιήθηκε στο διάστημα Φεβρουαρίου-Νοεμβρίου 2017 και η συνολική χρηματοδότηση από την ΕΕ ανερχόταν σε 22 εκ. €. Στο πλαίσιο αυτού του καλέσματος κατατέθηκαν εννιά προτάσεις, ενώ πραγματοποιήθηκε στις 24-25 Απριλίου 2018 συνάντηση των εθνικών και περιφερειακών αρχών της Ουγγαρίας, Σλοβακίας, Ρουμανίας και Ουκρανίας, μελών της Κοινής επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος, για την επιλογή χρηματοδότησης πέντε μεγάλων έργων υποδομών. Η επιλογή βασίστηκε σε ποιοτικά κριτήρια. Τα δύο παρακάτω έργα μεγάλης κλίμακας στοχεύουν στη βιώσιμη ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή στη διασυνοριακή περιοχή.

- Το έργο με τίτλο «Εκσυγχρονισμός της οδικής σύνδεσης μεταξύ της περιφέρειας Prešov και της Υπερκαυκασίας περιοχής της Ουκρανίας» (Πρόγραμμα: PREZAK, ID έργου: HUSKROUA / 1701 / LIP / 001) θα υλοποιηθεί εντός 24 μηνών από την Αυτοδιοικητική περιοχή Prešov στη Σλοβακία σε συνεργασία με την διοίκηση οδικού δικτύου στην Υπερκαυκάσια περιοχή της Ουκρανίας.
- Το έργο με τίτλο "Μηδενικά Απόβλητα: Θεωρία για όλους, Πρακτική για όλους στη Διασυνοριακή Περιοχή" (ακρωνύμιο έργου: ZEROWASTE, ID Έργου: HUSKROUA / 1701 / LIP / 006) θα έχει διάρκεια 36 μήνες και θα πραγματοποιηθεί από τον Ευρωπαϊκό Όμιλο Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΟΕΣ) Tisza σε συνεργασία με: τον Οργανισμό Περιφερειακής Ανάπτυξης και Διασυνοριακής Συνεργασίας "Transcarpathia" στην Ουκρανία, καθώς και την Ένωση Στερεών Αποβλήτων Szabolcs-Szatmár-Bereg County στην Ουγγαρία, την Εκτελεστική Επιτροπή του Δημοτικού Συμβουλίου Khust στην Ουκρανία και την Περιφέρεια Szabolcs-Szatmár-Bereg για την Περιφερειακή Ανάπτυξη και την Υπηρεσία Περιβαλλοντικής Διαχείρισης στην Ουγγαρία. Ο ΕΟΕΣ Tisza αποτελεί τον πρώτο ΕΟΕΣ με κράτος εκτός Ε.Ε και μάλιστα με κράτος της Ανατολικής ευρωπαϊκής σχέσης συνεργασίας. Δημιουργήθηκε με σκοπό να προωθήσει τη σταθερή συνεργασία και την κοινωνική συνοχή κατά μήκος των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε. Προετοιμάζει το έδαφος για την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Γειτονίας (ΕΠΓ- ENI) HUSKROUA CBC

σύμφωνα με τον Κανονισμό 232/2014 για τη θέσπιση Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Γειτονίας (TZOBA, 2017:56).

2. ENI CBC Romania –Ukraine- Republic of Moldova

Η πρόσκληση υποβολής προτάσεων στο πλαίσιο του Κοινού Επιχειρησιακού Προγράμματος Ρουμανίας-Ουκρανίας 2014-2020, με προθεσμία τον Μάιο του 2018, συγκέντρωσε 196 έργα που υποβλήθηκαν από δυνητικούς δικαιούχους από τις επιλέξιμες παραμεθόριες περιοχές των δύο κρατών εταίρων.

Οι δυνητικοί δικαιούχοι από τις επιλέξιμες παραμεθόριες περιοχές στη Ρουμανία και στην Ουκρανία υπέβαλαν 196 αιτήσεις στο πλαίσιο των δύο προσκλήσεων υποβολής προτάσεων του κοινού επιχειρησιακού προγράμματος Ρουμανίας-Ουκρανίας 2014-2020. Από αυτά έχουν υποβληθεί 35 έργα στο πλαίσιο της Κύριας πρόσκλησης (Hard call) υποβολής προτάσεων (έργα που έχουν ως συνιστώσα υποδομές αξίας τουλάχιστον 1 εκατομμυρίου ευρώ), με συνολική ζητούμενη επιχορήγηση άνω των 49 εκατομμυρίων ευρώ, υπερβαίνοντας πάνω από 150% το ποσό που χορηγήθηκε. Τα περισσότερα έργα ανήκουν στην προτεραιότητα του επιχειρησιακού προγράμματος «Υποστήριξη για την ανάπτυξη των υπηρεσιών υγείας και την πρόσβαση στην υγεία».

Το ενδιαφέρον των υποψηφίων για την Ήπια (SOFT) πρόσκληση υποβολής προτάσεων (έργα που δεν περιλαμβάνουν στοιχεία υποδομής ή στοιχεία υποδομής μικρότερα από 1 εκατομμύριο ευρώ), είναι επίσης εξαιρετικά υψηλό, δεδομένου ότι έχουν υποβληθεί 161 σχέδια, με συνολική ζητούμενη επιχορήγηση περισσότερων άνω των 57 εκατομμυρίων ευρώ, υπερβαίνοντας το καταναμεμημένο ποσό πάνω από 230%. Τα περισσότερα από αυτά τα έργα αφορούσαν την προτεραιότητα «Διατήρηση και προώθηση της πολιτιστικής και ιστορικής κληρονομιάς».

Όλες οι αιτήσεις υποβλήθηκαν μέσω του ηλεκτρονικού συστήματος που αφορά το επιχειρησιακό πρόγραμμα. Το χρηματοδοτικό κονδύλι από την Ευρωπαϊκή Ένωση για το πρόγραμμα αυτό ανέρχεται σε 60 εκατομμύρια ευρώ.

Τα υποβληθέντα σχέδια βρίσκονται τώρα υπό διοικητικό έλεγχο και έλεγχο επιλεξιμότητας. Μόνο τα σχέδια που πληρούν τις διοικητικές απαιτήσεις και τις απαιτήσεις επιλεξιμότητας θα υποβληθούν σε τεχνική και οικονομική αξιολόγηση.

3. ENI CBC Black Sea Basin

Το Κοινό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Μαύρης Θάλασσας 2014-2020 στοχεύει στη βελτίωση της ευημερίας στις περιοχές της λεκάνης του Εύξεινου Πόντου μέσω της αειφόρου ανάπτυξης και της από κοινού προστασίας του περιβάλλοντος.

- Το Πρόγραμμα Διασυνοριακής Συνεργασίας Black Sea Basin είναι το πρώτο από τα Διασυνοριακά Προγράμματα που έχουν περάσει στη φάση της εφαρμογής. Το Γεωργιανό Ινστιτούτο Δημόσιων Υποθέσεων (Georgian Institute of Public Affairs) μαζί με την Elva Community Engagement από τη Γεωργία, την Υπηρεσία Οικονομικής Ανάπτυξης της Βουλγαρίας και το Κέντρο Ανάπτυξης SMART από τη Ρουμανία επιδιώκουν να υποστηρίξουν τις διασυνοριακές εμπορικές ευκαιρίες και τον εκσυγχρονισμό του γεωργικού τομέα μέσα από μια προηγμένη πλατφόρμα εμπορικών συναλλαγών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Με το συνολικό προϋπολογισμό των 699.993 ευρώ (643.993,56 € από την ENI), το πρόγραμμα **Piloting Modern Business Opportunities in Agriculture** μέσω της Δημιουργίας της Καινοτόμας Διαδικτυακής Πλατφόρμας - AgroNet (BSB294) προσβλέπει στην ανάπτυξη 8 επιπλέον εργαλείων που βασίζονται στις καινοτόμες τεχνολογίες για τη στήριξη της διασυνοριακής συνεργασίας, τις διασυνοριακές εμπορικές ευκαιρίες για γεωργικά προϊόντα και την υποστήριξη ανάπτυξης 300 επιχειρήσεων.
- Το σχέδιο **Black Sea Silk Road Corridor** αποτελεί ένα όραμα που φέρνει κοντά την Ελλάδα, τη Τουρκία, τη Γεωργία και την Αρμενία σε μια κοινή πρωτοβουλία για την προώθηση του τουρισμού, και της κοινής κουλτούρας. Επιπλέον προωθεί τη δημιουργία μιας κοινής επιχειρησιακής διεύθυνσης με στόχο τη δημιουργία μιας πλήρους λίστας των υπηρεσιών που παρέχονται σε κάθε ένα από τα 192 σημεία πολιτιστικού και ιστορικού ενδιαφέροντος στις τέσσερις χώρες. Η διεύθυνση αυτή στοχεύει στην βιώσιμη ανάπτυξη των αγροτικών κοινοτήτων φέρνοντας σε επαφή τους τουρίστες με τους ντόπιους κατοίκους, στην άνοδο του εισοδήματος των ντόπιων κατοίκων και στην ενίσχυση των τοπικών κοινοτήτων να αναπτύξουν δομές για μελλοντικούς επισκέπτες. Το σχέδιο που χρηματοδοτείται από το Κοινό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Black Sea Basin με 680.000 €, υποστηρίζει την πρωτοβουλία 173

κοινοτήτων σε μια διαδρομή 3.000 χμ. από τη Θεσσαλονίκη μέχρι το Μέγκρι της Αρμενίας. Παράλληλα έχει δημιουργηθεί μια εικονική τουριστική διαδρομή ως εφαρμογή για κινητά τηλέφωνα και τάμπλετ που βοηθά τους τουρίστες κατά τη διαδρομή τους παρέχοντάς τους χρήσιμες πληροφορίες. Επιπλέον, έχει δημιουργηθεί μια διαδικτυακή πύλη και πέντε εφαρμογές για κινητά τηλέφωνα σε πολλές γλώσσες και με παρουσιάσεις πολυμέσων για κάθε αξιοθέατο της διαδρομής. Για τη συνέχιση του σχεδίου έχει υποβληθεί πρόταση από την Αρμενία και την Τουρκία και αναμένεται η απάντηση. Αν η απάντηση είναι θετική, τότε το νέο σχέδιο θα διαρκέσει μέχρι το 2020 και θα ονομάζεται «Γαλάζιο Τόξο» (Blue Arch).

3.3 Το Ευρωπαϊκό Επενδυτικό Σχέδιο (European Investment Plan «Juncker's Investment Plan») και η Ευρωπαϊκή Πύλη για Επενδυτικά Σχέδια (European Investment Project Portal) για ανάπτυξη των ΜΜΕ (SME's).

3.3.1 Γενικά.

Το Επενδυτικό Σχέδιο για την Ευρώπη, το αποκαλούμενο Σχέδιο Juncker, έχει τρεις στόχους: την εξάλειψη των εμποδίων στις επενδύσεις, την παροχή τεχνικής βοήθειας σε επενδυτικά σχέδια και την έξυπνη χρήση των οικονομικών πόρων. Ως εκ τούτου, το σχέδιο αποτελείται από τρεις πυλώνες:

Πρώτον, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων (EFSD), το οποίο παρέχει εγγύηση της ΕΕ για την κινητοποίηση ιδιωτικών επενδύσεων. Η Επιτροπή συνεργάζεται με τον στρατηγικό εταίρο της, την ομάδα της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ).

Δεύτερον, ο Ευρωπαϊκός Σύνδεσμος Συμβούλων για τις Επενδύσεις και η Ευρωπαϊκή Πύλη για το Επενδυτικό Σχέδιο (EIPP) που παρέχουν τεχνική βοήθεια και μεγαλύτερη προβολή των επενδυτικών ευκαιριών, βοηθώντας με τον τρόπο αυτό τα επενδυτικά σχέδια να γίνουν πραγματικότητα. Ο Ευρωπαϊκός Σύνδεσμος Συμβούλων για τις Επενδύσεις δρα σε κοινοπραξία με τον Όμιλο της ΕΤΕπ.

Τρίτον, βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος με την άρση των κανονιστικών φραγμών στις επενδύσεις τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ΕΕ.

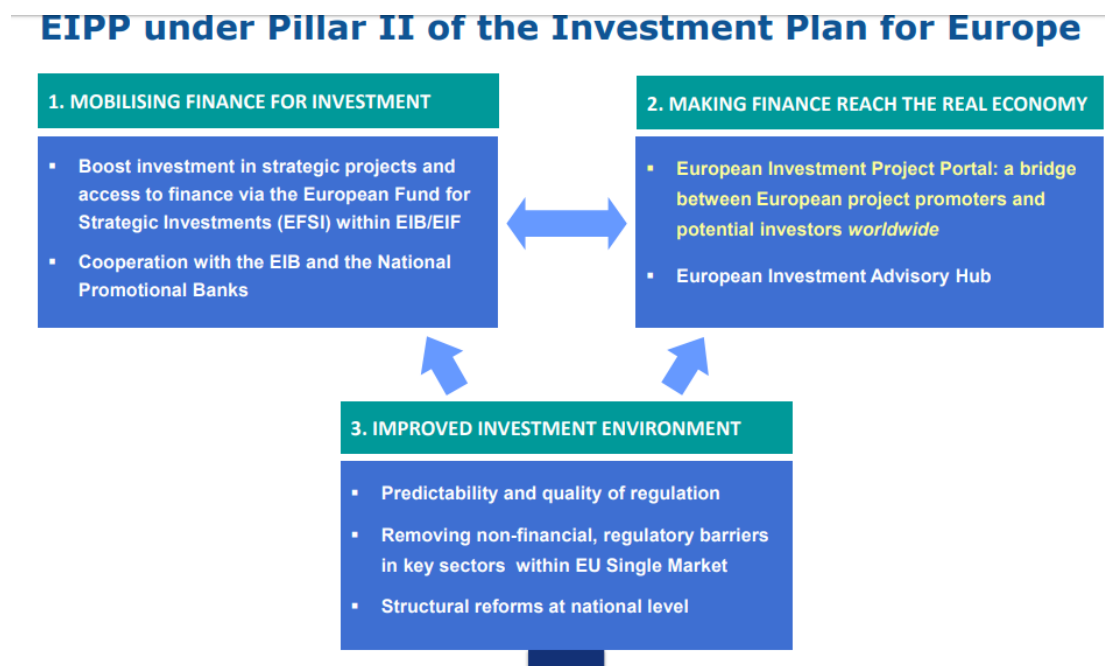
Το EFSI βρίσκεται στο επίκεντρο του επενδυτικού σχεδίου που στοχεύει στην αναζωογόνηση των επενδύσεων με στρατηγικά σχέδια σε ολόκληρη την Ευρώπη και διασφαλίζει ότι τα χρήματα θα φθάσουν στην πραγματική οικονομία. Το EFSI θα πρέπει να απελευθερώσει επενδυτικά σχέδια ύψους τουλάχιστον 315 δισεκατομμυρίων ευρώ έως το τέλος του 2018. Αποτελείται από εγγυήσεις ύψους 16 δις € προερχόμενα από τον προϋπολογισμό της ΕΕ, και συμπληρώνεται από χρηματοδοτικό κονδύλιο 5 δις € από την ΕΤΕπ. Ο όγκος των αναμενόμενων επενδύσεων αναμένεται να ανέλθει σε 75 δις €. Αυτό συνεπάγεται εκτιμώμενη δεκαπλάσια μόχλευση, ότι δηλαδή για κάθε 1 ευρώ που εγγυάται το ΕΤΕπ θα δημιουργούνται 15 ευρώ επενδύσεων στην πραγματική οικονομία, κυρίως για τις ΜΜΕ και τις Μεσαίου Κεφαλαίου επιχειρήσεις 2-10 δις \$ (Mid-caps). Ως επιλέξιμες περιοχές είναι τόσο τα 28 κ.μ. της ΕΕ, όσο και χώρες που περιλαμβάνονται στην πολιτική διεύρυνσης και στην ανατολική και νότια γειτονία της ΕΕ.

Ειδικότερα για τις ΜΜΕ, η πρωτοβουλία για τις ΜΜΕ (SME Initiative) είναι ένα κοινό χρηματοδοτικό μέσο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Ομίλου της ΕΤΕπ/ΕΙΒ (Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων), το οποίο στοχεύει στην τόνωση της χρηματοδότησης των ΜΜΕ των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων με την παροχή μερικής κάλυψης κινδύνων για τα χαρτοφυλάκια δανείων προς τις ΜΜΕ. Παράλληλα με τους πόρους των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ESIF) που συνεισφέρουν τα κράτη μέλη, η πρωτοβουλία για τις ΜΜΕ συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω των πόρων COSME ή / και του προγράμματος «Horizon 2020», καθώς και από πόρους του Ομίλου της ΕΤΕπ. Η πρωτοβουλία για τις ΜΜΕ έχει τεθεί σε λειτουργία προς το παρόν στη Βουλγαρία, τη Φινλανδία, τη Μάλτα, τη Ρουμανία και την Ισπανία. Στο μέλλον, μπορεί να επεκταθεί και σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ.

Η διαδικτυακή πύλη του Ευρωπαϊκού επενδυτικού σχεδίου (EIPP) είναι μια νέα δικτυακή πύλη που επιτρέπει σε προωθητές έργων με έδρα την ΕΕ - δημόσιους ή ιδιωτικούς - να προσεγγίσουν πιθανούς επενδυτές παγκοσμίως. Είναι μέρος του Ευρωπαϊκού επενδυτικού σχεδίου. Το EIPP είναι διευκολυντής: Δεν είναι εγγυημένη η χρηματοδότηση για οποιοδήποτε υποβληθέν έργο, ενώ την ίδια στιγμή, η υποβολή ενός έργου δεν επιβάλλει καμία νομική υποχρέωση, στο πλαίσιο του EIPP, στο νομικό ή φυσικό πρόσωπο που υποβάλλει το σχέδιο. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται σε επενδύσεις που αφορούν σε έργα δικτύων μεταφορών, συμπεριλαμβανομένων των

Διευρωπαϊκών Δικτύων μεταφορών, στην βιώσιμη ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένης της Γαλάζιας Οικονομίας, και στη χρηματοδότηση ΜΜΕ και Μεσαίου Κεφαλαίου Επιχειρήσεων.

Πίνακας 5: Η Διαδικτυακή Πύλη του Ευρωπαϊκού επενδυτικού σχεδίου (EIPP)

Πηγή: EUROPEAN INVESTMENT PROJECT PORTAL (EIPP) 2016 CEF Energy Calls Info Day Video-conference, 7 April 2016 https://ec.europa.eu/inea/sites/inea/files/10a.cef_ener_20160407_ecfin_eipp.pdf

3.3.2 Προγράμματα σε Βουλγαρία, Ρουμανία και Ελλάδα.

1. Πρόγραμμα: Varna Connect (Βουλγαρία, Βάρνα)

Πρόκειται για την κατασκευή ενός πολυτροπικού τερματικού σταθμού φόρτωσης στο λιμάνι της Βάρνα. Θα αποτελέσει ένα σύμπλεγμα μεταφορικών υποδομών που θα επιτρέπει την ασφαλή και ποιοτική μεταφορά φορτίων σε ένα σημείο και την επαναπροώθηση τους. Για το λόγο αυτό προβλέπεται η κατασκευή δύο προβλητών ελλιμενισμού εμπορευματοκιβωτίων, παράλληλα με χώρους αποθήκευσης, άλλες δύο προβλήτες για ελλιμενισμό φορτίων σιτηρών, μαζί με τα σιλό, μία προβλήτα για διάφορες χρήσεις και ένα λιμένα για σκάφη υπηρεσιών. Το τελικό βάθος καταβύθισης θα είναι 12,5 μ. Υπάρχει η προοπτική κατασκευής ενός

σταθμού διασύνδεσης Varna-West με την απαραίτητη σιδηροδρομική σύνδεση για την εξυπηρέτηση του διατροφικού τερματικού σταθμού.

Στόχος του έργου είναι η βελτίωση του μέσου μεταφοράς στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Θα οδηγήσει στη βελτιστοποίηση υπαρχουσών υποδομών και θα βελτιώσει την ποιότητα των παρεχόμενων μεταφορικών υπηρεσιών στην περιοχή της Βάρνα. Επιπλέον, το έργο θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας, θα αναβαθμίσει την ποιότητα ζωής των κατοίκων της περιοχής και θα αποτελέσει μέσω αύξησης της επιχειρηματικότητας μέσα από την προώθηση της περιοχής ως διεθνή τόπο για κρουαζιέρα, θαλάσσια σπορ και αναψυχή κλπ.

Το προβλεπόμενο κόστος του έργου φτάνει στα 432,05 εκ. €, το ιδιοκτησιακό καθεστώς θα είναι μικτό, ενώ χρόνος έναρξης εργασιών αναμένεται ο Απρίλιος του 2019. Ο σχεδιασμός του διατροφικού τερματικού σταθμού έγινε με χρηματοδότηση του Bulgarian Ports Infrastructure Company. Δυνητικός κίνδυνος για την πραγματοποίηση του έργου είναι η ανεπαρκής χρηματοδότησή του. Να αναφερθεί ότι, το εν λόγω έργο δημοσιεύτηκε στην διαδικτυακή πλατφόρμα στις 30/05/2016, και τελευταία ενημέρωση έγινε στις 06/04/2018 και βρίσκεται σε φάση προ-ελέγχου σκοπιμότητας.

2. Απόκτηση επιπλέον ναυτιλιακής χωρητικότητας μέσω της αγοράς φορτηγών πλοίων μεταφοράς φορτίου χύδην από την εταιρεία “Cosmos Shipping” (Βουλγαρία, Βάρνα)

Η εταιρεία «Cosmos Shipping» έχει πάνω από 22 χρόνια εμπειρία στη διαχείριση πλοίων χωρητικότητας φορτίου 25000 έως 56000 τόνους και στοχεύει στην εφαρμογή σχεδίου για την αγορά δύο μεταχειρισμένων φορτηγών πλοίων μεταφοράς φορτίου χύδην. Το εκτιμώμενο κόστος του σχεδίου είναι 12 δις € και βρίσκεται σε φάση ελέγχου σκοπιμότητας. Η εξασφαλισμένη χρηματοδότηση του έργου: είναι 2.400 εκατ. € (20 %) με ίδια συμμετοχή 2.400 εκατ. € (20 %).

Τα κύρια εμπόδια για την υλοποίηση του σχεδίου είναι η παροχή κεφαλαίων για την επένδυση μέσω εξωτερικής χρηματοδότησης, πίστωσης ή άλλων χρηματοπιστωτικών μέσων. Οι επιλογές χρηματοδότησης παρόμοιου μεγέθους μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων κατά την περίοδο ανάπτυξής τους είναι εξαιρετικά περιορισμένες και τα ευρωπαϊκά προγράμματα και τα χρηματοδοτικά μέσα όπως το

COSME ή τα εθνικά επιχειρησιακά προγράμματα δεν είναι κατάλληλα λόγω των χαμηλών χρηματοδοτικών ορίων και των εγγυήσεων.

Η επένδυση θα επιστραφεί εντός 10 ετών μέσω των εσόδων από την εκμετάλλευση των μεταφορέων. Η υλοποίηση του σχεδίου θα έχει θετικό αντίκτυπο στην ανταγωνιστικότητα της εταιρείας και θα δημιουργήσει την ανάγκη νέων θέσεων εργασίας για επαγγελματίες με διαφορετικά προσόντα.

3. A.I.R.SEA.NET. (Advanced Integrated Regional SEAprane NETwork) σε Ελλάδα, Βουλγαρία, Ιταλία και Τουρκία.

Η Hellenic Seaplanes AE. θα αναπτύξει ένα περιφερειακό δίκτυο υδροπλάνων (υπηρεσία αεροπορικών μεταφορών, υδατοδρόμια, τεχνικές βάσεις και κέντρο εκπαίδευσης) και θα ξεκινήσει επιτυχημένες δραστηριότητες με υδροπλάνο. Το έργο εντάσσεται στα Διευρωπαϊκά Δίκτυα μεταφορών.

Η Hellenic Seaplanes AE. θα δημιουργήσει τις απαραίτητες υποδομές σε υδατοδρόμια για να παρέχει την απαιτούμενη επιχειρησιακή υποστήριξη για ασφαλείς, αποδοτικές και βιώσιμες υδρομεταφορές για την εταιρεία μας. Συγκεκριμένα, η Hellenic Seaplanes θα κατασκευάσει και θα λειτουργήσει περισσότερα από 100 υδροδρόμια, αναπτύσσοντας έτσι ένα αποτελεσματικό δίκτυο στην Ελλάδα και τις γειτονικές χώρες, συνδέοντας τα νησιά μεταξύ τους και τις παράκτιες πόλεις καθώς και τις λίμνες.

Η συμβολή των υδροπλάνων στην πραγματική τουριστική οικονομία θα είναι σημαντική, λαμβάνοντας υπόψη τα αντίστοιχα παραδείγματα στο εξωτερικό, με πιο σημαντικό αυτό στις Μαλδίβες, όπου τα υδροπλάνα δραστηριοποιούνται εδώ και χρόνια με μεγάλη επιτυχία. Εκτιμάται ότι η δημιουργία μιας αγοράς και ενός πλήρως αναπτυγμένου δικτύου τουριστικών προορισμών θα οδηγήσει σε έναν αυξημένο αριθμό επιβατών που θα χρησιμοποιούν υδροπλάνα για να ταξιδέψουν στα ελληνικά νησιά, που θα υπερβαίνει τα 2-3 εκατομμύρια, δεδομένου ότι μισό εκατομμύριο πτήσεις ανά έτος θα λαμβάνει χώρα σε τουλάχιστον 100 πλωτές οδούς, χωρίς ακόμη να συμπεριλαμβάνονται διαδρομές από γειτονικές περιοχές. Τα έσοδα για την επιχείρηση μπορεί να φτάσουν τα 600 εκατομμύρια ευρώ, ενώ η επιχείρηση αναμένεται να αποφέρει σημαντικά έσοδα για το κράτος και περισσότερες από 2.000 νέες θέσεις εργασίας. Μέχρι στιγμής έχει εξασφαλιστεί χρηματοδότηση του έργου ύψους 7.500 εκατ. € (15 %).

4. INTERNATIONAL CENTRE OF RAPID ECONOMIC DEVELOPMENT (Βουλγαρία, Хасково (Haskovo))

Το ICRED θα εξυπηρετήσει το «Δρόμο του Μεταξιού» από την Ασία στην Ευρώπη και αντίστροφα. Θα είναι μια πύλη προς τις αγορές των τριών ηπείρων, για τα αγαθά τους, τα συμφέροντά τους και την κουλτούρα πολλών εθνών και κρατών. Το έργο ανήκει στους Πολυτροπικούς κόμβους μεταφορών. Το εκτιμώμενο κόστος του έργου ανέρχεται στα 19,81 εκ. €, υπάρχει εγγυημένη μερική χρηματοδότηση, και θα αναπτυχθεί σε υφιστάμενες υποδομές. Φορέας υλοποίησης είναι η Βουλγαρική Μικρομεσαία επιχείρηση DIMTEOS. Η επιχείρηση έχει αγοράσει δεκάδες αγροτεμάχια τα οποία ενοποίησε σε ένα έκτασης 90.602 τετραγωνικών μέτρων, κι έχει κάνει όλες τις απαραίτητες διαδικασίες για να μετατρέψει το καθεστώς τους και να λάβει άδεια κατασκευής, κάτι για το οποίο χρειάστηκε αρκετά χρόνια. Το ακίνητο βρίσκεται στο μεγαλύτερο σταυροδρόμι των Βαλκανίων που αποτελεί μέρος του «Δρόμου του Μεταξιού» και είναι η πρώτη είσοδος στην Ευρώπη για τις χώρες της Ασίας και της Μέσης Ανατολής. Η πραγματική αξία της γης είναι 2.536.856 € που αποτελεί το 12,8% του συνολικού κόστους του έργου.

Για την πλήρη λειτουργία του ICRED θα δημιουργηθούν τέσσερις γενικές διευθύνσεις: Ένα Κέντρο Επικοινωνιών, όπου θα συγκεντρώνεται μεγάλη ποσότητα αγαθών, υλικών και υπηρεσιών τεχνολογίας σε ένα μέρος. Ένας τερματικός σταθμός για αποθήκευση μεγάλων ποσοτήτων εμπορευμάτων σε αποθήκες ενδιάμεσης αποθήκευσης, που θα αποδεσμεύονται απευθείας από τον τελωνειακό αγοραστή. Ένας Βιομηχανικός τομέας για τελική επεξεργασία, καθαρισμό, διαλογή, κοπή, βαφή, συσκευασία, επισήμανση κ.λπ. Και ένα Κέντρο Επικοινωνιών για ασφαλιστικές εταιρείες, εκτέλεση αποστολών και πρακτορεία μάρκετινγκ, τελωνεία, υποκαταστήματα τραπεζών κλπ.

Το έργο αποτελεί προτεραιότητα για τον δήμο του Haskovo. Υποστηρίζεται από τον διοικητή του επαρχίας, τους δημάρχους του Haskovo & Dimitrograd, όπου βρίσκεται ο χώρος, και από το δήμαρχο του κοντινού χωριού Krepost. Το ICRED έχει μεγάλη σημασία για την ΕΕ, καθώς αποτελεί πύλη εξόδου από την Ευρώπη προς τα κράτη της Μέσης Ανατολής και αντιστρόφως, εισόδου για τα τελευταία. Τα εμπορεύματα θα υπόκεινται σε τελική επεξεργασία σύμφωνα με τις απαιτήσεις των κρατών μελών της ΕΕ ή της Ασίας.

3.4 Ο «Μηχανισμός για τη Γαλάζια Ανάπτυξη στη Μαύρη Θάλασσα» (Facility for Blue Growth in the Black Sea) και η Εκτελεστική Επιτροπή για τις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις (EASME).

3.4.1 Γενικά.

Ο «Μηχανισμός για τη γαλάζια ανάπτυξη στη Μαύρη Θάλασσα» είναι ένα διετές σχέδιο τεχνικής βοήθειας που δημιούργησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Οκτώβριο του 2017 με στόχο να προωθήσει τη Γαλάζια Ανάπτυξη και τη Γαλάζια Οικονομία στη λεκάνη της Μαύρης Θάλασσας, στο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης Ευρωπαϊκής Θαλάσσιας Πολιτικής (IMP). Ο Μηχανισμός αποτελείται από μια ομάδα εμπειρογνομόνων σε θέματα ναυτιλίας.

Ο μηχανισμός βοηθά τις δημόσιες αρχές των παράκτιων χωρών (Βουλγαρία, Γεωργία, Μολδαβία, Ρουμανία, Ρωσία, Τουρκία και Ουκρανία) να αναπτύξουν εθνικές θαλάσσιες πολιτικές σε τομείς αμοιβαίου ενδιαφέροντος και συνεργασίας σε περιφερειακό επίπεδο.

Βοηθά επίσης τον ιδιωτικό τομέα παρέχοντας σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη ενημερωμένες πληροφορίες σχετικά με γεγονότα, ειδήσεις, δικτύωση και ευκαιρίες χρηματοδότησης και φέρνοντας σε επαφή δυνητικούς εταίρους έργων και βοηθώντας τους στην ανάπτυξη και χρηματοδότηση σχεδίων.

Τα εργαλεία που ο Μηχανισμός είναι τα εξής:

- Αξιολόγηση των χωρών, προκειμένου να εντοπιστούν οι μεμονωμένες ανάγκες τους
- Διαβούλευση με τα ενδιαφερόμενα μέρη
- Διοργάνωση εκδηλώσεων με στόχο την ενίσχυση της προτεινόμενης πολιτικής
- Προώθηση της έρευνας και της διάδοσης της γνώσης
- Υποστήριξη συγκεκριμένων στρατηγικών σχεδίων σε θέματα θαλάσσης.

Ειδικότεροι Στόχοι:

- Προώθηση της θαλάσσιας πολιτικής στις προαναφερθείσες χώρες με στόχο τη διευκόλυνση της περαιτέρω συνεργασίας σε περιφερειακό επίπεδο στο πλαίσιο της οικονομικής επικύρωσης του ναυτιλιακού τομέα της θαλάσσιας λεκάνης.
- Η ευαισθητοποίηση των ενδιαφερομένων στις παράκτιες χώρες της Μαύρης Θάλασσας σχετικά με τις δυνατότητες της "Γαλάζιας οικονομίας", τις δυνατότητες χρηματοδότησης, τα οφέλη του συντονισμού των θαλάσσιων πολιτικών και του διατομεακού συντονισμού.
- Ανάπτυξη ικανοτήτων δημοσίων υπαλλήλων και ενδιαφερομένων του ιδιωτικού τομέα στις χώρες του Ευξείνου Πόντου ώστε να τηρήσουν τις αρχές της θαλάσσιας πολιτικής στον προγραμματισμό και τον συντονισμό των πολιτικών, ιδίως σε περιοχές με δυνατότητες βιώσιμης ανάπτυξης (συμπεριλαμβανομένης της θαλάσσιας έρευνας) και ενδιαφέροντος των χωρών της Μαύρης Θάλασσας.
- Προώθηση έργων σχετικά με τη Γαλάζια Οικονομία (συμπεριλαμβανομένης της θαλάσσιας έρευνας) και τη διατήρηση του θαλάσσιου και παράκτιου περιβάλλοντος.
- Διατήρηση του διαλόγου και του συντονισμού των θαλάσσιων υποθέσεων (συμπεριλαμβανομένης της θαλάσσιας έρευνας) στις χώρες της Μαύρης Θάλασσας και σε περιφερειακό επίπεδο.

Η Εκτελεστική Επιτροπή για τις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις (EASME)³³ έχει συσταθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη διαχείριση πολλών προγραμμάτων της ΕΕ. Στόχος της είναι να συμβάλει στη δημιουργία μιας πιο ανταγωνιστικής και αποδοτικής ως προς τους πόρους ευρωπαϊκής οικονομίας βασισμένης στη γνώση και την καινοτομία. Παρέχει υψηλής ποιότητας υποστήριξη στους δικαιούχους, μετατρέποντας την πολιτική της ΕΕ σε δράση. Ως εκτελεστική υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, διαχειρίζεται σημαντικά τμήματα του

³³ 2013/771/EU: Commission Implementing Decision of 17 December 2013 establishing the 'Executive Agency for Small and Medium-sized Enterprises' and repealing Decisions 2004/20/EC and 2007/372/EC

προγράμματος COSME, του LIFE, του προγράμματος Horizon 2020 και του ΕΤΘΑ. Διασφαλίζει ότι οι δράσεις που χρηματοδοτούνται από τα προγράμματα αυτά προσφέρουν αποτελέσματα και παρέχουν στην Επιτροπή πολύτιμες πληροφορίες για τις πολιτικές της. Η EASME δεσμεύεται για την τήρηση των αρχών δημόσιας διοίκησης της ΕΕ.

Αυτές είναι:

- Η δέσμευση προς την Ευρωπαϊκή Ένωση και τους πολίτες της
- Η ακεραιότητα
- Η αντικειμενικότητα
- Ο σεβασμός για τους άλλους
- Η διαφάνεια

Ειδικότερα, αναφορικά με την περιοχή μελέτης, η Επιτροπή παρέχει υποστήριξη στα υπό εξέλιξη έργα της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής (IMP) για την εφαρμογή του Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδίου στη Μαύρη Θάλασσα (2015 ΕΤΘΑ) και στα προγράμματα Blue Careers, Blue Labs και Blue Tech (2016 ΕΤΘΑ)³⁴.

3.4.2 Ολοκληρωμένα και υπό εξέλιξη Σχέδια.

1. Blue Career Centre of Eastern Mediterranean and Black Sea: Το εν λόγω Κέντρο Καριέρας εντάσσεται στο Σχέδιο MENTOR της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και στοχεύει στην προσέλκυση νέων ανθρώπων καθώς και έμπειρων και εξειδικευμένων εργαζομένων που θα υποστηρίξουν δράσεις που αποσκοπούν στην αύξηση των θέσεων εργασίας σε τομείς κλειδιά της Γαλάζιας Οικονομίας, όπως: τις θαλάσσιες μεταφορές (πλοία, λιμάνια, ναυπηγεία και ναυπηγοεπισκευαστικές ζώνες), την κρουαζιέρα, τον ναυτικό τουρισμό, τις υδατοκαλλιέργειες και την εξόρυξη πετρελαίου και φυσικού αερίου.

³⁴ Annual Work Programme 2018 Executive Agency for Small and Medium-sized Enterprises (EASME) Ref. Ares(2018)3201966 18/06/2018
https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/about_the_european_commission/departments_and_executive_agencies/documents/easme-awp-2018_en.pdf

Τα Κέντρα Καριέρας έχουν στόχο να βοηθήσουν νέους επιχειρηματίες που προσφέρουν θέσεις εργασίας, να βρουν το κατάλληλο προσωπικό με τα κατάλληλα προσόντα. Εταίροι από την Ελλάδα, τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και παρατηρητές από την Αίγυπτο, την Ιορδανία, το Λίβανο και την Τουρκία, θα ενώσουν τις δυνάμεις τους ώστε:

- Να προσελκύσουν υψηλά καταρτισμένα άτομα με τεχνική κατάρτιση και κατεύθυνση τα ναυτιλιακά επαγγέλματα μέσα από στοχευμένη εκπαίδευση και/ή κίνητρα επιμόρφωσης (συμπεριλαμβανομένης του επαγγελματικού προσανατολισμού).
- Να μετεκπαιδεύσουν και να βελτιώσουν τις δεξιότητες εργαζομένων σε τομείς της Γαλάζιας Οικονομίας, που αυτή τη στιγμή δουλεύουν σε άλλους τομείς ή είναι άνεργοι.
- Να βοηθήσουν στη διαφοροποίηση και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων των εργαζομένων σε τομείς της Γαλάζιας Οικονομίας, ώστε να προοδεύσουν στην εργασία τους και να διευκολυνθεί η κινητικότητα τους και σε άλλες δουλειές σχετικές με τη ναυτιλία.

Η επιτυχημένη λειτουργία του πρώτου Κέντρου Γαλάζιας Καριέρας για την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και της Μαύρης Θάλασσας θα αποτελέσει μοντέλο και παράδειγμα για άλλες θαλάσσιες λεκάνες με στόχο τη δημιουργία ενός μελλοντικού Ευρωπαϊκού Δικτύου Κέντρων για την Καριέρα σε τομείς της Γαλάζιας Οικονομίας. Το εγχείρημα αυτό θα φέρει σε επαφή όλους τους εμπλεκόμενους των διαφόρων ευρωπαϊκών νεοφυών επιχειρήσεων στον τομέα της Ναυτιλίας και της Θάλασσας.

2. Cross – Border Maritime Spatial Plan for the Black Sea.

- **Romania, Bulgaria (MARSPLAN BS).** Το Διασυνοριακό Πρόγραμμα για τη Θαλάσσια Χωροταξία στη Μαύρη Θάλασσα σκοπεύει στην στήριξη της εφαρμογής της Οδηγίας 2014/89 της ΕΕ για τη Θαλάσσια Χωροταξία (Maritime Spatial Planning MSP) και στη δημιουργία ενός θεσμικού πλαισίου για τη διασυνοριακή θαλάσσια χωροταξία μεταξύ της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας. Επιπλέον, θα αναπτύξει τη συνεργασία με όλα τα κράτη της λεκάνης της Μαύρης Θάλασσας με στόχο την ανάπτυξη του σχεδίου θαλάσσιου

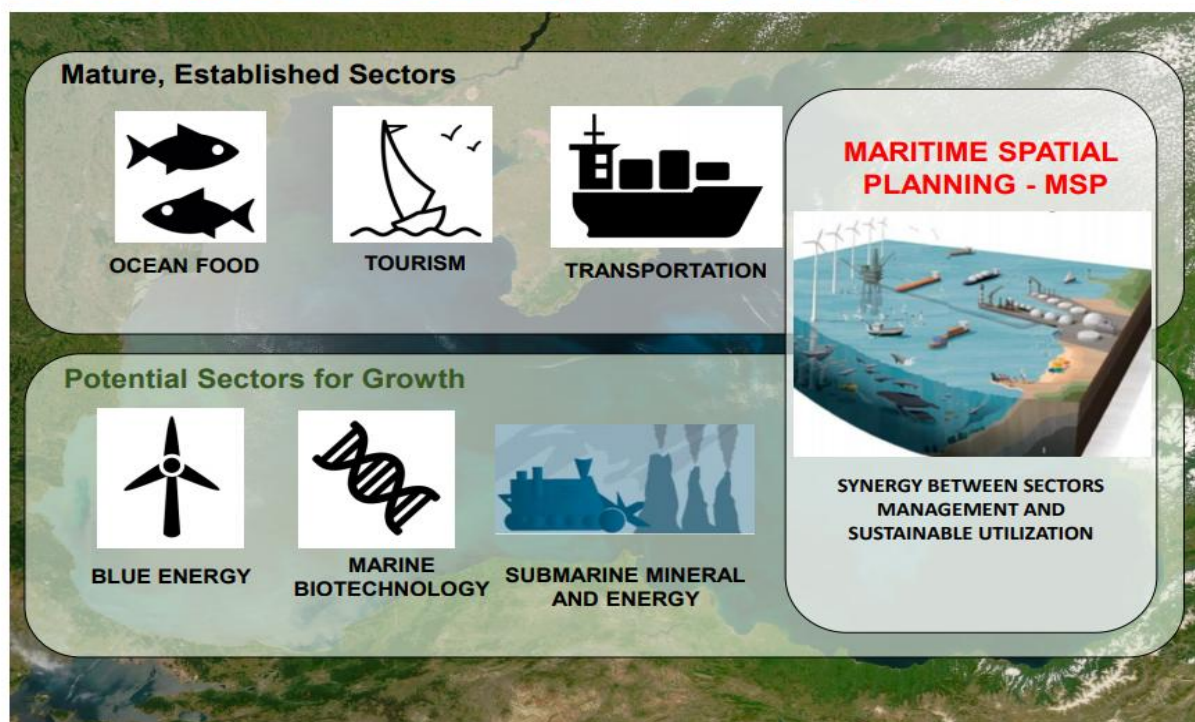
χωροταξικού σχεδίου στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας. Τέλος, θα επιτευχθεί η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των δύο κρατών, η διαμόρφωση στόχων για την ακτογραμμή και η συγκέντρωση και επεξεργασία όλων των πληροφοριών για τον θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό στη Μαύρη Θάλασσα και την υιοθέτηση καλών πρακτικών από όλους τους εμπλεκόμενους στη λεκάνη της Μαύρης Θάλασσας. Η διάρκεια του προγράμματος ήταν από 14/08/2015 έως 13/02/2018.

Το Πρόγραμμα περιλαμβάνει πέντε περιοχές κλειδιά:

- Η περιοχή της Eforie στη Ρουμανία
- Το Sfantul Gheorghe στη Ρουμανία
- Το λιμάνι του Burgas στη Βουλγαρία
- Τα Εθνικά θαλάσσια Ύδατα της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας
- Τις περιοχές για Υδατοκαλλιέργεια και Αλιεία των δύο χωρών.

Πίνακας 6: Ο Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός στη Μαύρη Θάλασσα

Blue Economy in the Black Sea: Growth, Jobs and a Basin that is sustainably managed

Πηγή: Mustafa Yücel, Devrim Tezcan and Barış Salihoğlu, (2018) **Maritime Spatial Planning in the Non-EU Black Sea**. METU Institute of Marine Sciences. Προσβάσιμο στο: https://ccb.se/wp-content/uploads/2018/04/mustafa-yuecel_msp-in-the-non-eu-black-sea.pdf

- **MSP στην Τουρκία:** Ο Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός στην Τουρκία δεν έχει υλοποιηθεί καθώς, δεν υπάρχει αντίστοιχη νομοθεσία, παρά την πολιτική βούληση. Επιπλέον η τεράστια ακτογραμμή περίπου 8.300 χλμ. και η πολυδιάσπαση των φορέων που ασχολούνται με τον Σχεδιασμό, αποτελούν ανασχετικούς παράγοντες. Έχει δημιουργηθεί μία πιλοτική ιστοσελίδα για την περιοχή Cukutona στον κόλπο του Mersin, με στόχο τη βελτίωση της θαλάσσιας διαχείρισης σε ευθυγράμμιση με το θαλάσσιο οικοσύστημα, την ενσωμάτωση του χωροταξικού σχεδιασμού στην τουρκική νομοθεσία και την αύξηση της γνώσης όσον αφορά τη βιώσιμη ανάπτυξη και τη διατήρηση του περιβάλλοντος. Η επιλογή του κόλπου του Mersin έγινε με κριτήριο την αυξημένη κίνηση πλοιαρίων και μεγάλων σκαφών, την τουριστική κίνηση και την οικονομική δραστηριότητα στους τομείς της υδατοκαλλιέργειας, της αλιείας και της γεωργίας, της ενέργειας και της βιομηχανίας.

3. Black Sea SRIA (Strategic Research and Innovation Agenda) Working Group. Τον Ιούνιο του 2018 στην Ευρωπαϊκή Ημέρα Ναυτιλίας στο Burgas της Βουλγαρίας υπογράφηκε Προγραμματικό Κείμενο για τη SRIA³⁵, ενώ τον Ιούνιο του 2019 η Στρατηγική θα προωθηθεί στη Ρουμανία. Βασικό τομέα έρευνας και καινοτομίας στο πλαίσιο της Στρατηγικής αποτελεί ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός (MSP). Από τις 279 σχεδιαζόμενες δράσεις ένα ποσοστό άνω του 10% αφορά σε προγράμματα για τον MSP. Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται αναλυτικά τα κενά που έχουν εντοπιστεί σε αυτό τον τομέα και οι ευκαιρίες που παρουσιάζονται μέσα από την προώθηση της έρευνας και ανάπτυξης.

³⁵ Burgas Vision Paper A Blue Growth Initiative for Research and Innovation in the Black Sea, Burgas (31/5-1/6/2018) https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/maritimeday/sites/mare-emd/files/burgas-vision-paper_en.pdf

Πίνακας 7: Έρευνα και Τεχνολογία στον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό.

IDENTIFIED GAPS	R&I NEEDS/OPPORTUNITIES
National MSP's have different priorities and methodological approaches. This will create difficulties for the development of common Azov and Black sea MSP	It is necessary to analyse national legislations in terms of goals, principles, lists and formats of the input and output MSP data layers and to develop recommendations for their convergence. The establishment of MSP Working group, the discussions on peculiarities of national legislations in the field of MSP and the development of the recommendations for their convergence.
There are not much opportunities for research in both Integrated Coastal Management (ICM) and MSP. The main gaps in both issues are capacity building (national and regional) and regional collaboration.	University degree programs in Integrated Coastal and Marine Management (including MSP) would be valuable. Tailored training programs similar to MEDCOAST Institute would help capacity building in human resources. Networking at regional level among de-centralized institutions of BS countries, creation of experience sharing opportunities (joint projects, regional conferences) would help.
MSP practice and methods undeveloped in non-EU Black Sea countries, only emerging in EU countries (RO, BG) through EU supported initiatives.	Establish common MSP methodology at national and regional levels e.g. through transboundary pilot schemes and common methodology for the Black Sea Basin.
No SEA expertise and framework exists for assessment of MSP strategic impacts.	Develop compact, comprehensive and commonly agreed SEA guidelines for area-specific (sub-national), national, as well as the Black Sea Basin-wide regional MSPs.
There is no MSP application in Turkey. Along to the Turkish coast of the BS, a few cities have ICZ plans, but they should be combine with MSP.	An MSP regulation compatible with the other countries in the Black Sea is needed. METU is supported to prepare a pilot MSP project to provide info to the ministries for the regulation.
Need for MSP, ICZM conference/forum for the Black Sea	Introduce MSP in addition to ICZM as a theme into the Black Sea <u>biannual</u> Conference Series, held consecutively with Medcoast, which already promotes MSP topic as well.
Need to promote research and application of ICZM.	Provide comprehensive support for the implementation of the provisions of the <u>Guideline on ICZM in the Black Sea</u> .

Πηγή: Mustafa Yücel, Devrim Tezcan and Barış Salihoglu, (2018) **Maritime Spatial Planning in the Non-EU Black Sea**. METU Institute of Marine Sciences. Προσβάσιμο στο: https://ccb.se/wp-content/uploads/2018/04/mustafa-yuecel_msp-in-the-non-eu-black-sea.pdf

4. Δίκτυο Ομάδων Ναυτιλιακών επιχειρήσεων για τη Γαλάζια Ανάπτυξη (Maritime Clusters Network for Blue Growth). Το Σχέδιο με το ακρωνύμιο “Blue NET” έχει στόχο να διευκολύνει, να βελτιώσει και να αναπτύξει τη συνεργασία των Μικρών και Μεσaiών Επιχειρήσεων και να βοηθήσει στη δικτύωσή ομάδων ναυτιλιακών επιχειρήσεων στην Αδριατική, το Ιόνιο και τη Μαύρη Θάλασσα. Οι δράσεις στοχεύουν στην ανταλλαγή καλών πρακτικών στη διαχείριση και ανάπτυξη ομάδων των επιχειρηματικών τομέων, στην ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας στον τομέα της «γαλάζιας καινοτομίας» και στη βελτίωση της δικτύωσης ανάμεσα στους διάφορους εμπλεκόμενους στις ομάδες επιχειρηματιών. Το δίκτυο θα πρέπει να οδηγήσει σε μια κοινή μεθοδολογία για τη συλλογή των αναγκών όσον αφορά στον τομέα της τεχνολογίας και της καινοτομίας, καθώς και στο άνοιγμα αυτών των ομάδων σε διακρατικό επίπεδο. Η συνεισφορά της ΕΕ σε αυτό το σχέδιο δράσης φτάνει τις 223.237 €.

Τα ανωτέρω εργαλεία, δράσεις και πρωτοβουλίες έχουν ως στόχο την προώθηση των συμφερόντων της ΕΕ στην περιοχή του Ευξείνου Πόντου μέσα από την άσκηση «ήπιας» οικονομικής διπλωματίας και με μια «από τα κάτω» διαδικασία στην οποία εμπλέκονται εθνικοί, περιφερειακοί και άλλοι οικονομικοί δρώντες της περιοχής. Στόχος της ΕΕ είναι ο Εξευρωπαϊσμός με δέλεαρ την επίτευξη συγκεκριμένων απτών αποτελεσμάτων. Η σχεδόν παράλληλη έναρξη της ΑΕΣ και της ΣΜΘ φαίνεται να περιπλέκει με κάποιο τρόπο τη διαμόρφωση μιας συνεκτικής πολιτικής της ΕΕ έναντι της ανατολικής γειτονίας της, και δημιουργεί ως ένα βαθμό αλληλεπικαλυπτόμενα θέματα και προτεραιότητες πολιτικής. Ένα επιχείρημα που αναφέρεται συχνά είναι ότι υπάρχει αλληλεπικάλυψη στο θεματολόγιο της ΣΜΘ και της ΑΕΣ και ότι η ΕΕ στέλνει λάθος μηνύματα στα κράτη της περιοχής. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η ΣΜΘ στοχεύει στην επίλυση των προβλημάτων που απαιτούν επικέντρωση της προσπάθειας και της προσοχής σε ολόκληρη την περιοχή και συνεπώς έχει ως κέντρο βάρους τη Μαύρη Θάλασσα, ενώ η Ανατολική Εταιρική Σχέση επιδιώκει την ευθυγράμμιση των χωρών εταίρων με την ΕΕ και επομένως οι Βρυξέλλες αποτελούν το κέντρο βάρους. Η ΑΕΣ ασχολείται με ζητήματα που αποτελούν ήδη μέρος των αρμοδιοτήτων του ΟΣΕΠ και αυτό ενδέχεται να αποδυναμώσει τον ρόλο του. Η αποσαφήνιση των καθηκόντων και στόχων που σχετίζονται με τη λειτουργία του ΟΣΕΠ, όπως θα δούμε παρακάτω, είναι κάτι παραπάνω από απαραίτητη.

Κεφάλαιο 4

Η ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΠΟΝΤΟΥ. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΕ ΚΑΙ ΟΣΕΠ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.

4.1 Ο Ο.Σ.Ε.Π. Γενικά

Ο Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία στην περιοχή του Ευξείνου Πόντου (ΟΣΕΠ) δημιουργήθηκε ως ένα μοναδικό και πολλά υποσχόμενο μοντέλο πολυμερούς πολιτικής και οικονομικής πρωτοβουλίας με την υπογραφή της Διακήρυξης της Διάσκεψης Κορυφής της Κωνσταντινούπολης και της δήλωσης του Βοσπόρου από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων των χωρών της περιοχής, στις 25 Ιουνίου 1992 στην Κωνσταντινούπολη. Προϋπόθεση για την περιφερειακή ανάπτυξη των οικονομικών δικτύων στη θαλάσσια λεκάνη αποτελεί η ύπαρξη θεσμικού πλαισίου. Ο βαθμός στον οποίο ενισχύονται ή υπονομεύονται οι ενοποιητικοί παράγοντες στην περιοχή εξαρτάται κάθε φορά από την υπάρχουσα διεθνή ισορροπία εξουσίας και από τα γεωπολιτικά δεδομένα. Επιπλέον, η ανάπτυξη των οικονομιών των χωρών της περιοχής σχετίζεται πάντα με τις αυξανόμενες ανταλλαγές με την παγκόσμια αγορά. Ιστορικά, οι επιχειρηματικές δραστηριότητες και η ιδιωτική πρωτοβουλία υπήρξαν κύριοι ενοποιητικοί παράγοντες, ενώ οι πολιτικές διαιρέσεις υπονόμευαν συχνά αυτή την ενότητα. Την κυριαρχία του οικονομικού στοιχείου κατέδειξε η δημιουργία του ΟΣΕΠ.

Με την έναρξη ισχύος του Καταστατικού του την 1η Μαΐου 1999, ο ΟΣΕΠ απέκτησε διεθνή νομική οντότητα και μετατράπηκε σε ολοκληρωμένο περιφερειακό οικονομικό οργανισμό - τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας Ευξείνου Πόντου.

Με στόχο την προώθηση της αλληλεπίδρασης και της εναρμόνισης μεταξύ των μελών του, καθώς και την εξασφάλιση της ειρήνης, της σταθερότητας και της ευημερίας, ενθαρρύνοντας φιλικές σχέσεις και σχέσεις καλής γειτονίας στην περιοχή του Ευξείνου Πόντου, σήμερα ο ΟΣΕΠ λειτουργεί ως φόρουμ συνεργασίας σε ευρύ φάσμα τομέων. Στον οργανισμό συμμετέχουν 12 κράτη μέλη: Αλβανία, Αρμενία,

Αζερμπαϊτζάν, Βουλγαρία, Γεωργία, Ελλάδα, Μολδαβία, Ρουμανία, Ρωσία, Σερβία, Τουρκία και Ουκρανία. Επιπλέον καθεστώς παρατηρητή έχουν επίσης 13 άλλα κράτη καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενώ καθεστώς εταίρου τομεακού διαλόγου άλλα 7 κράτη. Η διακυβερνητική συνεργασία του Οργανισμού συντονίζεται από εξάμηνη κυλιόμενη Προεδρία την οποία αναλαμβάνουν τα κράτη-μέλη με αλφαβητική σειρά και υποστηρίζεται διοικητικά από την Μόνιμη Διεθνή Γραμματεία, με έδρα την Κωνσταντινούπολη και με επικεφαλής Γενικό Γραμματέα. Την εν λόγω θέση κατέχει από την 1.7.2015 ο Έλληνας Πρέσβης ε.τ. κ. Μιχάλης Χρηστίδης.

Οι εργασίες της Διεθνούς Γραμματείας καθοδηγούνται από ένα στρατηγικό κείμενο προτεραιοτήτων και στόχων, με την ονομασία “Economic Agenda towards an Enhanced BSEC Partnership 2012-2017”, το οποίο εγκρίθηκε από την 26η Σύνοδο του Συμβουλίου Υπουργών Εξωτερικών ΟΣΕΠ (Βελιγράδι, 11.6.2012) και υιοθετήθηκε κατά την Σύνοδο Κορυφής με την ευκαιρία της συμπληρώσεως των 20 χρόνων του Οργανισμού (Κων/πολη, 26.6.2012).

Περαιτέρω, ως συνδεδεμένα όργανα του Οργανισμού έχουν αναγνωριστεί και λειτουργούν η Κοινοβουλευτική Συνέλευση (PABSEC) και το Επιχειρηματικό Συμβούλιο του ΟΣΕΠ (BSEC Business Council), με έδρα την Κωνσταντινούπολη που συντονίζουν την διακοινοβουλευτική συνεργασία και την επιχειρηματική συνεργασία αντιστοίχως, η Τράπεζα Εμπορίου και Αναπτύξεως Ευξείνου Πόντου (BSTDB), ως χρηματοδοτικός μηχανισμός του Οργανισμού, με έδρα την Θεσσαλονίκη και το Διεθνές Κέντρο Μελετών Ευξείνου Πόντου (ICBSS), με έδρα την Αθήνα, ως συντονιστικό όργανο της διεπιστημονικής συνεργασίας.

- PABSEC: Η Κοινοβουλευτική Συνέλευση της Οικονομικής Συνεργασίας Ευξείνου Πόντου αποτελεί το κοινοβουλευτικό στοιχείο στη διαδικασία οικονομικής συνεργασίας στον Εύξεινο Πόντο, στο οποίο συμμετέχουν εκπρόσωποι των εθνικών κοινοβουλίων των κρατών μελών με στόχο να εξασφαλίσουν κοινή υποστήριξη για την ενίσχυση της συνεργασίας και της εταιρικής σχέσης στην περιοχή.
- BSEC Business Council: Το Επιχειρηματικό Συμβούλιο του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας του Ευξείνου Πόντου (ΟΣΕΠ) είναι ένας διεθνής, μη κυβερνητικός και μη κερδοσκοπικός οργανισμός που δημιουργήθηκε το 1992 με στόχο την άσκηση πίεσης και τη συνεχή βελτίωση του

επιχειρηματικού περιβάλλοντος σε όλη την περιοχή του Εύξεινου Πόντου προς όφελος των τοπικών επιχειρηματιών και την προσφορά βοήθειας στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων. Η Διεθνής Γραμματεία Επιχειρηματικού Συμβουλίου του ΟΣΕΠ εδρεύει στην Κωνσταντινούπολη της Τουρκίας.

- BSTDB: Η Τράπεζα Εμπορίου και Ανάπτυξης του Εύξεινου Πόντου είναι ένα διεθνές χρηματοπιστωτικό ίδρυμα που ιδρύθηκε από τα 11 ιδρυτικά μέλη του ΟΣΕΠ - Αλβανία, Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν, Βουλγαρία, Γεωργία, Ελλάδα, Μολδαβία, Ρουμανία, Ρωσία, Τουρκία και Ουκρανία. Έχει έδρα στη Θεσσαλονίκη και λειτουργεί από το 1999. Με εγκεκριμένο κεφάλαιο ύψους 3,5 δις. Ευρώ, η Τράπεζα στηρίζει την οικονομική ανάπτυξη και την περιφερειακή συνεργασία, παρέχοντας χρηματοδότηση έργων, εγγυήσεις για αναπτυξιακά έργα που υποστηρίζουν τόσο δημόσιες όσο και ιδιωτικές επιχειρήσεις στις χώρες μέλη

- ICBSS: Το Διεθνές Κέντρο Μελετών της Μαύρης Θάλασσας (ICBSS) ιδρύθηκε το 1998 ως μη κερδοσκοπικός οργανισμός. Έχει διπλή λειτουργία:

α) είναι ένα ανεξάρτητο ίδρυμα έρευνας και κατάρτισης με επίκεντρο την ευρύτερη περιοχή του Ευξείνου Πόντου,

β) είναι ένα όργανο του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας Ευξείνου Πόντου (ΟΣΕΠ) και χρησιμεύει ως αναγνωρισμένη δεξαμενή σκέψης.

Μέσω των δραστηριοτήτων του, το ICBSS προωθεί την πολυμερή συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών του ΟΣΕΠ, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων διεθνών οργανισμών. Το ICBSS είναι ενεργό τμήμα του θεσμικού φορέα του ΟΣΕΠ και συμμετέχει στις διαβουλεύσεις των συνδεδεμένων και των επικουρικών οργάνων λήψης αποφάσεων του ΟΣΕΠ, κυρίως με συμβουλευτικό ρόλο.

Στην διάθεση του Οργανισμού βρίσκεται το Ταμείο Αναπτύξεως Προγραμμάτων (BSEC Project Development Fund), το οποίο βασίζεται στις εθελοντικές συνεισφορές των κρατών – μελών με σκοπό την δυνατότητα χρηματοδοτήσεως φορέων προερχόμενων από τα κράτη – μέλη για την εκπόνηση μελετών σκοπιμότητας για προγράμματα αναπτυξιακού χαρακτήρα.

Σήμερα, 26 χρόνια από την ίδρυση του οργανισμού ΟΣΕΠ, με βάση τις αρχικές επιδιώξεις και τα μέχρι τώρα αποτελέσματα των προγραμμάτων δράσης του

οργανισμού, μπορεί να γίνει μια αποτίμηση του ρόλου του στην άσκηση περιφερειακής πολιτικής στην ευρύτερη περιοχή του Ευξείνου Πόντου, αλλά και της διάδρασής του με την ΕΕ και τις δικές της οικονομικές επιδιώξεις στην περιοχή. Αξίζει να αναφερθεί ότι η περιφερειακή συνεργασία των χωρών του Ευξείνου Πόντου φαίνεται να αποκτά στο πλαίσιο του ΟΣΕΠ την πιο ολοκληρωμένη και περιεκτική μορφή της.

4.2 ΕΕ και ΟΣΕΠ στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου.

4.2.1 Ανάλυση SWOT της ΕΕ στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου

Στα δυνατά σημεία της ΕΕ στην περιοχή συγκαταλέγονται τα εργαλεία πολιτικής τα οποία αναπτύξαμε παραπάνω και που διαθέτει η ΕΕ σε σχέση με άλλους δρώντες. Η ΕΕ έχει την εμπειρία μιας επιτυχημένης πολιτικής διεύρυνσης, και γι' αυτό το λόγο χρησιμοποιεί αυτό το μοντέλο πολιτικής και σε άλλες περιοχές. Τα κράτη της περιοχής του Ευξείνου Πόντου συνδέονται με την ΕΕ μέσα από μια ιεραρχική σχέση, η οποία τονίζει την αυτοπεποίθηση της ΕΕ στην περιοχή και την ικανότητά της να προωθεί τον εαυτό της. Τα εργαλεία πολιτικής που χρησιμοποιεί η ΕΕ βασίζονται στη διαφοροποίηση των αναγκών των κρατών και οι απαιτούμενες μεταρρυθμίσεις από αυτά τα κράτη γίνονται μέσα από εξειδικευμένα Σχέδια Δράσης.

Όσον αφορά στα αδύνατα σημεία της ΕΕ στην περιοχή διακρίνουμε την υποκατάσταση της πολιτικής διεύρυνσης από την Πολιτική Γειτονίας. Χωρίς τον ορατό στόχο για τα κράτη της περιοχής του Ευξείνου Πόντου να γίνουν μέλη της ΕΕ, η ικανότητα της ΕΕ να προωθήσει τις μεταρρυθμίσεις στα κράτη της περιοχής έχει γίνει πολύ αργή. Ειδικότερα η ΑΕΣ προσφέρει στη περιοχή του Εύξεινου Πόντου μια μορφή σχέσης που είναι κάτι παραπάνω από εταιρική σχέση, αλλά λιγότερο από σχέση μέλους³⁶. Ως αποτέλεσμα, μειώνεται το κίνητρο των κρατών για μεταρρύθμιση καθώς ε βλέπουν έναν ορατό στόχο, κι από την άλλη για αυτά η ΑΕΣ είναι μια μεταβατική περίοδος που θα ολοκληρωθεί μόνο με την ένταξή τους ως πλήρη μέλη. Η ΕΕ απαιτεί από αυτά τα κράτη «αποκλειστικότητα» στις συνεργασίες τους προκειμένου να παράσχουν τη βοήθεια και τη χρηματοδότηση των σχεδίων δράσης, ενώ ο περιορισμένος προϋπολογισμός για την Πολιτική Γειτονίας μπορεί να

³⁶ Acikmese, S.A. & Dizdaroglu, C., (2014). Squaring the circle: The EU's Operational impact in the Black Sea Region. Journal of Balkan and Near Eastern Studies, 16 (3), p. 315.

αποτελέσει σοβαρό πρόβλημα. Επιπλέον, όπως είδαμε και προηγούμενα, η ΑΕΣ αποτελεί μια από τα πάνω πολιτική με έδρα της πολιτικής τις Βρυξέλλες, όπου τα ίδια τα κ.-μ. της ΕΕ δεν έχουν μια ενιαία βούληση και πολιτική προς τους εξωτερικούς γείτονες της ΕΕ, ούτε ενιαία εξωτερική πολιτική. Αυτό δημιουργεί επιπλέον αβεβαιότητα και αμφιταλάντευση για τα κράτη της περιοχής του Ευξείνου Πόντου αναφορικά με την στάση της ΕΕ ως ενιαία οντότητα απέναντί τους.

Παραλαλητά υπάρχουν και ευκαιρίες για την ΕΕ στην περιοχή. Στην περιοχή του Ευξείνου Πόντου δραστηριοποιούνται κι άλλοι περιφερειακοί και διεθνείς οργανισμοί (ΟΣΕΠ, ΝΑΤΟ, ΟΑΣΕ). Η ΕΕ έχει τη δυνατότητα να εργαστεί μαζί με αυτούς τους Οργανισμούς και να σχεδιάσουν από κοινού πολιτικές. Έτσι θα αποφευχθεί η διπλή χρήση των πόρων και θα δημιουργηθούν συμπληρωματικότητες στους στόχους και τα επιθυμητά αποτελέσματα. Ειδικότερα, παρακάτω θα αναφερθούμε στις ευκαιρίες του ΟΣΕΠ στην περιοχή.

Ωστόσο, υπάρχουν και προκλήσεις για την ΕΕ στην περιοχή του Ευξείνου Πόντου. (πλην της Ρωσίας, καθότι δεν προσφέρει έδαφος για συμπληρωματικότητες στις πολιτικές της ΕΕ). Λόγω των διαφορετικών επιπέδων οικονομικής ανάπτυξης των κρατών του Ευξείνου Πόντου, η περιοχή απέχει ακόμα από το να χαρακτηριστεί ως Περιφέρεια με όλη την πολιτική σημασία. Η επιλογή της ΕΕ να προσεγγίσει τα κράτη της περιοχής κυρίως σε διμερές επίπεδο δημιουργεί άνιση πρόοδο στις μεταξύ τους σχέσεις. Η επιτυχία των πρωτοβουλιών της ΕΕ εξαρτάται από την πολιτική βούληση των κρατών της περιοχής του Ευξείνου Πόντου και όχι από την πολυμερή συνεργασία.

4.2.2 Ευκαιρίες και Περιορισμοί στον ρόλο του ΟΣΕΠ για την οικονομική ανάπτυξη στην περιοχή.

Η σχέση μεταξύ του Οργανισμού Οικονομικής Μαύρης Θάλασσας (ΟΣΕΠ) και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), πρωτίστως με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή³⁷, έχει χαρακτηριστεί από πολλούς ως περιορισμένη. Πράγματι, η τρέχουσα κατάσταση της σχέσης ΟΣΕΠ-ΕΕ δεν βασίζεται σε επίσημη συμφωνία. Στην πραγματικότητα,

³⁷ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απέκτησε μόνιμο καθεστώς παρατηρητή στον ΟΣΕΠ από τον Ιούνιο του 2007. Το καθεστώς του παρατηρητή επιτρέπει σε εκπροσώπους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να συμμετέχουν στους Φορείς του Οργανισμού σε επίπεδο ομάδων εργασίας ή σε υπουργικό επίπεδο και έτσι προέβλεπε τακτική επικοινωνία μεταξύ των δύο πλευρών σε επίπεδο εμπειρογνομόνων.

ορίζεται κυρίως από το καθεστώς παρατηρητή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στον ΟΣΕΠ και από το καθεστώς του ΟΣΕΠ ως περιφερειακού εταίρου της ΕΕ στο πλαίσιο της Συνέργειας για τη Μαύρη Θάλασσα. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι η σχέση ΟΣΕΠ-ΕΕ είναι μια σχέση που μετρά αρκετά χρόνια, και έχει αντικατοπτριστεί σε διάφορα έγγραφα πολιτικής, στον πολιτικό διάλογο υψηλού επιπέδου και σε επίπεδο εργασίας (κατά κύριο λόγο βάσει σχεδίων δράσης)³⁸.

Στις 13/05/2017 στο πλαίσιο του δεύτερου μέρους του «Varna Forum – Thinking Together», στο συνέδριο με τίτλο «The Black Sea: Confrontation or Cooperation?», ο Γενικός Γραμματέας της Διεθνούς Μόνιμης Γραμματείας του Οργανισμού ΟΣΕΠ, πρέσβης ε.τ. κ. Χρηστίδης, υπογράμμισε ότι ο ΟΣΕΠ θα συνεχίσει τη δική του συνεισφορά στην περιφερειακή συνεργασία στην ευρύτερη περιοχή του Εύξεινου Πόντου και είναι σε ετοιμότητα να επεξεργαστεί όλες τις μελλοντικές πρωτοβουλίες της ΕΕ, οι οποίες εφόσον είναι λεπτομερώς προετοιμασμένες, θα προσφέρουν επιπλέον ευκαιρίες διάδρασης ανάμεσα στον ΟΣΕΠ και την ΕΕ, στο πλαίσιο της γενικής θετικής συνεργασίας ανάμεσα στους δύο Οργανισμούς³⁹.

Ωστόσο, ο ίδιος ο Οργανισμός ΟΣΕΠ έχει περιορισμούς όσον αφορά στον ρόλο του στην περιοχή του Ευξείνου Πόντου, που βασίζονται κυρίως στην περιορισμένη δυνατότητα εφαρμογής των σχεδίων δράσης, αλλά και στα περιορισμένα αποτελέσματα τους. Μέχρι το 2012 μόνο δύο διακυβερνητικές συμφωνίες μαζί με τα πρωτόκολλά τους έχουν υλοποιηθεί (και οι δύο υπεγράφησαν το 1998) και αφορούσαν σε καταπολέμηση του εγκλήματος και σε αντιμετώπιση των ανθρωπογενών καταστροφών. Έκτοτε ο ΟΣΕΠ έχει συνάψει αρκετά Μνημόνια Κατανόησης (MoU's), συμπεριλαμβανομένων του «Μνημονίου Κατανόησης για τη Συντονισμένη Ανάπτυξη του αυτοκινητοδρόμου περιμετρικά της Μαύρης Θάλασσας» (Memorandum of Understanding for the Coordinated Development of the Black Sea Ring Highway) και του «Μνημονίου Κατανόησης για την Δημιουργία των Θαλάσσιων Αρτηριών στην περιφέρεια της Μαύρης Θάλασσας» (Memorandum of

³⁸ Η συμμετοχή εκπροσώπων της Προεδρίας της ΕΕ και της Επιτροπής στην ειδική συνεδρίαση του Συμβουλίου Υπουργών Εξωτερικών του ΟΣΕΠ, η οποία πραγματοποιήθηκε στο Κίεβο στις 14 Φεβρουαρίου 2008, πριν από την έναρξη της Συνέργειας για τη Μαύρη Θάλασσα, είναι ενδεικτική των διαφόρων επιπέδων αλληλεπίδρασης.

³⁹ Δελτίο Τύπου για τη συμμετοχή της Μόνιμης Γενικής Γραμματείας του ΟΣΕΠ στο «Varna Forum», Βάρνα, 13/05/2017.

Understanding on the Development of the Motorways of the Sea at the BSEC Region), τα οποία υπογράφηκαν το 2007. Και τα δύο προαναφερθέντα έργα βρίσκονται στο στάδιο της υλοποίησης και, μολονότι σημειώνεται πρόοδος, πρέπει να γίνουν ακόμα αρκετά.

Στο πλαίσιο αυτό, η συνέργεια μεταξύ των δομών του ΟΣΕΠ και των θεσμικών οργάνων του TRACECA⁴⁰ αποτελεί αναμφισβήτητα μια μακροπρόθεσμη και αποτελεσματική πλατφόρμα για την επίλυση κοινών ζητημάτων και προτεραιοτήτων στις χώρες της περιοχής. Από παράδειγμα αποτελεί το Μνημόνιο Κατανόησης μεταξύ της Μόνιμης Γραμματείας της Διακυβερνητικής Επιτροπής του TRACECA (θεσμικός συνομιλητής του ΟΣΕΠ) και του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας του Ευξείνου Πόντου (ΟΣΕΠ) που υπογράφηκε κατά τη Διάσκεψη της Astana τον Δεκέμβριο του 2007. Το γεγονός αυτό έχει μεγάλη σημασία, καθώς παρέχει περισσότερες δυνατότητες για την καθιέρωση εταιρικής σχέσης σε συνεργασία με οργανισμούς δωρητών, αναπτυξιακούς εταίρους, επενδυτές, διεθνείς οργανισμούς και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα των κρατών μελών του ΟΣΕΠ. Με τέτοια μέσα θα μπορούσε να εξομαλυνθεί το μείζον ζήτημα της χρηματοδότησης των σχεδίων δράσης. Στη «19η Διάσκεψη της Διακυβερνητικής Επιτροπής TRACECA» που πραγματοποιήθηκε στο Ερεβάν της Αρμενίας το Μάρτιο του 2018 και όπου συμμετείχε ο αναπληρωτής Γενικός Γραμματέας της Μόνιμης Γραμματείας του ΟΣΕΠ πρέσβης κ. Traian Chebeleu, λήφθηκαν σημαντικές αποφάσεις⁴¹, ανάμεσα στις οποίες ήταν η έγκριση του «Σχεδίου Δράσης για την εφαρμογή της στρατηγικής της Διακυβερνητικής Διάσκεψης TRACECA για την ανάπτυξη του Διεθνούς Διαδρόμου Μεταφορών Ευρώπη-Καυκάσος-Ασία για το 2016-2026»⁴², η έγκριση του «Οδικού Χάρτη για την ανάπτυξη των διεθνών μεταφορών στο πλαίσιο του Διαδρόμου Ευρώπης-Καυκάσου-Ασίας για περίοδο 5 ετών» και η προσχώρηση των

⁴⁰ Ο TRACECA (ακρωνύμιο για τον Transport Corridor Europe Caucasus Asia / Διαδρόμου Μεταφορών Ευρώπης-Καυκάσου-Ασίας) είναι ένα διεθνές πρόγραμμα μεταφορών που περιλαμβάνει την Ευρωπαϊκή Ένωση και 14 κράτη μέλη της περιοχής της Ανατολικής Ευρώπης, του Καυκάσου και της Κεντρικής Ασίας. Στόχος του προγράμματος είναι η ενίσχυση των οικονομικών σχέσεων, του εμπορίου και των μεταφορών στις περιοχές της λεκάνης της Μαύρης Θάλασσας, του Νότιου Καυκάσου και της Κεντρικής Ασίας. Διαθέτει μόνιμη γραμματεία με έδρα το Μπακού του Αζερμπαϊτζάν, αρχικά χρηματοδοτούμενη από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, και περιφερειακό γραφείο στην Οδησό της Ουκρανίας. Από το 2009 ο οργανισμός χρηματοδοτείται εξ ολοκλήρου από τα κράτη μέλη του.

⁴¹ PRESS RELEASE ON THIRTEENTH MEETING OF THE INTERGOVERNMENTAL COMMISSION (IGC) TRACECA (Yerevan, 6 March 2018)

⁴² Strategy of the Intergovernmental Commission TRACECA for development of the international transport corridor Europe-the Caucasus-Asia for 2016-2026 worked out on the basis of the Master Plan TRACECA and proposals of the Parties http://www.traceca-org.org/fileadmin/fm-dam/pdfs/Appendix_3_Strategy_Master_plan_TRACECA_eng.pdf

χωρών στη «Συμφωνία για την ανάπτυξη των πολυτροπικών μεταφορών TRACECA».

Το «Μνημόνιο Κατανόησης για τη διευκόλυνση των οδικών μεταφορών εμπορευμάτων στην περιοχή του ΟΣΕΠ» (Memorandum of Understanding on the Facilitation of Road Transport of Goods in the BSEC Region), το οποίο υπογράφηκε το 2002 και τέθηκε σε ισχύ το 2006, αποτελεί βήμα για τη διευκόλυνση του περιφερειακού εμπορίου το οποίο είναι βασικός τομέας για την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

Σημαντικό πρόσθετο βήμα έχει γίνει στον τομέα της διευκόλυνσης των οδικών μεταφορών. Στο πλαίσιο αυτό ξεκίνησε το 2010 ένα πιλοτικό πρόγραμμα για τη δημιουργία συστήματος αδειών για την οδική διέλευση των εμπορευμάτων, με τη συμμετοχή επτά κρατών μελών του ΟΣΕΠ. Αυτό το πιλοτικό σύστημα αδειοδότησης αναμένεται να διευκολύνει το έργο των οδικών μεταφορέων και να συμβάλει στην αύξηση των εμπορικών σχέσεων μεταξύ των συμμετεχουσών χωρών. Με αυτό το έργο, ο ΟΣΕΠ έχει γίνει ο πρώτος περιφερειακός οργανισμός που εκδίδει τα εν λόγω έγγραφα διαμετακόμισης. Τα θετικά αποτελέσματα που έχουν επιτευχθεί, οδήγησαν τα συμμετέχοντα κράτη στην απόφαση να καταστήσουν αυτό το έργο μόνιμο. Επί πλέον, το έργο αυτό επέτρεψε στα φορτηγά από την Αρμενία να διέρχονται από την Τουρκία για πρώτη φορά.

Οι Συμφωνίες του ΟΣΕΠ για την Απλούστευση των Διαδικασιών Θεωρήσεων Διαβατηρίων για τους Επιχειρηματίες και τους Επαγγελματίες Οδηγούς φορτηγών υπηκόων των κρατών μελών του ΟΣΕΠ, που υπογράφηκαν το 2008 στα Τίρανα, θα συμβάλλουν σίγουρα στην εμπορική συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών.

Στο πλαίσιο του ΟΣΕΠ το Ταμείο Ανάπτυξης Σχεδίων (Project Development Fund) πραγματοποιεί έλεγχο σκοπιμότητας κι από το 2003 έως το 2008 είχε εγκρίνει 24 έργα στους τομείς της γεωργίας, της αγροτοβιομηχανίας, της εκπαίδευσης, της ενέργειας, του περιβάλλοντος, της υψηλής τεχνολογίας, της υγείας και των φαρμάκων, της επιστήμης και της τεχνολογίας, και των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων. Είκοσι έχουν ολοκληρωθεί ενώ τρία είναι ακόμα σε διαδικασία ολοκλήρωσης. Η επιχορήγηση κάθε έργου μπορεί να φτάσει τα 30.000€ και το έργο πρέπει να ολοκληρωθεί μέσα σε 12 μήνες. Η υπόλοιπη χρηματοδότηση θα πρέπει να προέρχεται από ιδίους πόρους ή άλλες πηγές. Το 60% της επιχορήγησης

καταβάλλεται με την ολοκλήρωση του ελέγχου και την έγκριση από την επιτροπή χρηματοδότησης του Ταμείου⁴³, και το υπόλοιπο 40% με την ολοκλήρωση του έργου και μετά τη δημιουργία απτών αποτελεσμάτων.

Παρά τις αδυναμίες που αναφέρθηκαν, αξίζει να σημειωθεί ότι ο ΟΣΕΠ στηρίζει ιδιαίτερα την επιχειρηματικότητα, και το Επιχειρηματικό Συμβούλιο (Business Council) του ΟΣΕΠ που δημιουργήθηκε το 1992 αποτελεί εργαλείο για τη βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος και την περιφερειακή συνεργασία στον τομέα των επιχειρήσεων. Η επέκταση του εμπορίου και των άμεσων ξένων επενδύσεων κατά τα τελευταία είκοσι χρόνια αποτέλεσε, μέσω θεσμικών μεταρρυθμίσεων, την κινητήρια δύναμη της οικονομικής ανάπτυξης στην ευρύτερη περιοχή του Εύξεινου Πόντου. Το Επιχειρηματικό Συμβούλιο του ΟΣΕΠ συνεργάζεται με τις επιχειρηματικές κοινότητες των κρατών μελών του ΟΣΕΠ και στηρίζει την προθυμία τους και την ετοιμότητά τους να αλληλεπιδρούν. Συνεργάζεται επίσης με τις κρατικές αρχές στη διαδικασία της περιφερειακής οικονομικής συνεργασίας με στόχο την προώθηση ατομικών και συλλογικών επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Παρόλο που η ίδρυση του ΟΣΕΠ και του Επιχειρηματικού Συμβουλίου εξυπηρέτησε το κίνημα του περιφερισμού στις αρχές της δεκαετίας του '90, το οποίο ενθαρρύνθηκε από τη διεθνή κοινότητα και την Ευρωπαϊκή Ένωση, η έννοια εξακολουθεί να μην είναι κατανοητή από την κοινή γνώμη και ιδιαίτερα από τους επιχειρηματίες. Στο πλαίσιο του Επιχειρηματικού Συμβουλίου του ΟΣΕΠ, μετά από πρωτοβουλία της Μόνιμης Διεθνούς Γραμματείας, υιοθετήθηκε ένα νέο θεματολόγιο τα τελευταία τρία χρόνια. Το πρώτο Σχέδιο Δράσης του Επιχειρηματικού Συμβουλίου που συγχρηματοδοτήθηκε από το BSEC - Hellenic Development Fund ονομάζεται "EMPORION"⁴⁴. Επιπλέον, βρίσκεται σε εφαρμογή το πράσινο Επιχειρηματικό Δίκτυο στην ευρύτερη περιοχή του Εύξεινου Πόντου.

⁴³ Το Συμβούλιο των Υπουργών Εξωτερικών των κρατών μελών του ΟΣΕΠ στη 19^η Συνεδρίαση του στα Τίρανα τον Οκτώβριο του 2008, ενέκρινε το Νέο Εγχειρίδιο για τη Λειτουργία του Ταμείου, ενώ στην 21^η Συνεδρίαση στο Μπακού τον Οκτώβριο του 2009 ενέκρινε τα αναθεωρημένα τεχνικά έγγραφα.

⁴⁴ REPORT OF THE MEETING OF THE GREEN ENERGY DEVELOPMENT TASK FORCE Istanbul, BSEC Headquarters, 2 April 2012, <http://www.bsecorganization.org/UploadedDocuments/AreasOfCooperation/Energy/Reports/REPORT%20TF%20Energy%20FINANAL.pdf>

4.2.3 Η Τράπεζα για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη στη Μαύρη Θάλασσα (BSTDB). Προς μία Βιώσιμη Ανάπτυξη.

1. Η Ίδρυση και οι Στόχοι της Τράπεζας: Τα κράτη που συμμετέχουν στον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας του Ευξείνου Πόντου, δηλαδή η Αλβανία, η Αρμενία, το Αζερμπαϊτζάν, η Βουλγαρία, η Γεωργία, η Ελλάδα, η Μολδαβία, η Ρουμανία, η Ρωσία, η Τουρκία και η Ουκρανία, που αναφέρονται στην παρούσα συμφωνία ως "συμμετέχοντα κράτη του ΟΣΕΠ", προκειμένου να προωθηθεί η ιδιωτική και η επιχειρηματική πρωτοβουλία και η εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων στον χρηματοπιστωτικό τομέα, έχουν συμφωνήσει να ιδρύσουν την Τράπεζα Εμπορίου και Ανάπτυξης της Μαύρης Θάλασσας (στο εξής "Τράπεζα"), η οποία ενεργεί σύμφωνα με τα ακόλουθα άρθρα της Συμφωνίας. Τα συμμετέχοντα κράτη του ΟΣΕΠ, άμεσα ή μέσω καθορισμένων εκπροσώπων, γίνονται μέλη της Τράπεζας σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων της συμφωνίας και αποκαλούνται εφεξής "κράτη μέλη"⁴⁵.

Σκοπός της Τράπεζας είναι να συμβάλει αποτελεσματικά στη διαδικασία μετάβασης των κρατών μελών προς την οικονομική ευημερία, να χρηματοδοτήσει και να προωθήσει περιφερειακά έργα, και να παράσχει τραπεζικές υπηρεσίες για έργα του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα στα κράτη μέλη και για τις εμπορικές δραστηριότητες μεταξύ των κρατών μελών.

Για την εκπλήρωση του σκοπού της, η Τράπεζα έχει τα ακόλουθα καθήκοντα και αρμοδιότητες:

α) να συμβάλλει στην προώθηση του ενδοπεριφερειακού εμπορίου, ιδίως των κεφαλαιουχικών αγαθών, μεταξύ των κρατών μελών ·

β) να χρηματοδοτήσει παραγωγικά έργα και επιχειρήσεις στα κράτη μέλη ·

γ) να συνεργαστεί με τα διεθνή αναπτυξιακά ιδρύματα και τους εθνικούς οικονομικούς και αναπτυξιακούς φορείς των κρατών μελών ·

δ) να δημιουργήσει και να λειτουργήσει Ειδικά Ταμεία για ειδικούς σκοπούς, κατόπιν αποφάσεων του Συμβουλίου των Διοικητών ·

⁴⁵ Agreement Establishing the Black Sea Trade and Development Bank, προοίμιο. Τιφλίδα, 30/06/1994.

ε) να διεξάγει έρευνα για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης της περιφέρειας των κρατών μελών ή οποιουδήποτε κράτους μέλους προκειμένου να τονωθεί η ανάπτυξη και η οικονομική μετάβαση ·

στ) να προωθήσει το στόχο της περιφερειακής συνεργασίας για την ανάπτυξη και να συνεργαστεί με τα κράτη μέλη προκειμένου να προσανατολίσουν τις αναπτυξιακές τους πολιτικές προς την κατεύθυνση της βέλτιστης χρήσης των πόρων τους, ώστε να καταστήσουν τις οικονομίες τους συμπληρωματικές, να ενισχύσουν την ανάπτυξη των οικονομιών των κρατών μελών βάσει κανόνων και να ενεργήσει ως σύμβουλος στον σχεδιασμό υγιών οικονομικών πολιτικών.

2. Η Τράπεζα BSTDB, ο ΟΣΕΠ κι ο ρόλος της ΕΕ: Στο πλαίσιο της πλατφόρμας συνεργασίας μεταξύ ΟΣΕΠ και ΕΕ, η οποία εγκρίθηκε από τη δέκατη τρίτη Συνάντηση Υπουργών Εξωτερικών που πραγματοποιήθηκε στην Τιφλίδα στις 30 Απριλίου 1994, είχε ανακοινωθεί ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα εξακολουθούσε να παρέχει τεχνική υποστήριξη στο BSTDB και να την συνδέει με άλλες πηγές χρηματοδότησης. Λαμβάνεται υπόψη ότι, το Συμβούλιο της ΕΕ του Δεκεμβρίου 1997 είχε καλέσει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναζητήσει περαιτέρω βοήθεια από Διεθνή Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα προκειμένου να υποστηρίξει την οικονομική συνεργασία στην περιοχή του Ευξείνου Πόντου, καθώς και τη δυνατότητα της BSTDB για προσχώρηση ως μέλος σε διεθνή τραπεζικά και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Αντίστοιχα, ο ΟΣΕΠ κάλεσε την ΕΕ να δημιουργήσει ένα Ταμείο για τον ΟΣΕΠ, μέσω εθελοντικών συνεισφορών των κρατών μελών της ΕΕ, των παρατηρητών του ΟΣΕΠ και άλλων χρηματοδοτικών πηγών, παρόμοιο με εκείνο που έχει συσταθεί για την Κεντροευρωπαϊκή Πρωτοβουλία⁴⁶.

Ο πρόεδρος της Τράπεζας κ. Ihsan Ugur Delikanli, σε συνέντευξή του στο European Business Review το 2017, τόνισε ότι «Η περιοχή διαθέτει μεγάλη διαφοροποίηση όσον αφορά τους πόρους, τη δομή της οικονομίας, το επίπεδο της ανάπτυξης και αποτελεί ένα συνεχές μιας κεντρικής γεωγραφικής οντότητας τεράστιας στρατηγικής σημασίας και με τεράστιο οικονομικό δυναμικό, καθώς

⁴⁶ Modalities for BSEC- BSTDB Interaction, Board of Directors, 08/10/1999, COR-12. Approved in the 10th meeting of the Board of Directors

διαθέτει σημαντικούς πόρους και υψηλής αξίας ανθρώπινο δυναμικό». Η Τράπεζα δεν αποκλείει καμιά εμπορική τράπεζα των συμμετεχόντων κρατών από τη δυνατότητα να συμμετάσχει ως μέλος. Η περιοχή παρά τις διαφοροποιήσεις, είναι καλά ενσωματωμένη στην παγκόσμια αγορά κι αυτό την καθιστά ευάλωτη στις παγκόσμιες οικονομικές διακυμάνσεις των αγορών. Η Τράπεζα συνεργάζεται στενά με τις τοπικές αρχές των συμμετεχόντων κρατών οι οποίες έχουν την ευθύνη για την καλή λειτουργία των τοπικών θεσμών και για την προώθηση των υποδομών που συμβάλλουν στην παροχή ποιοτικών υπηρεσιών στον τοπικό πληθυσμό. Από την έναρξη των εργασιών της η Τράπεζα έχει εγκρίνει τη λειτουργία πάνω από 100 ΜΜΕ, των οποίων η χρηματοδότηση αντιστοιχεί σε ποσό ύψους 974 δις €. Σήμερα χρηματοδοτεί 39 ΜΜΕ με συνολικό ποσό 232 δις €, το οποίο αντιστοιχεί στο 20% του συνολικού χαρτοφυλακίου της Τράπεζας.

Με την πάροδο του χρόνου, η Τράπεζα έχει ενισχύσει τους δεσμούς με τη διεθνή κοινότητα. Έχει υπογράψει Μνημόνιο Κατανόησης με την Ευρωπαϊκή Ένωση (Πιστοληπτική ικανότητα της ΕΕ Aaa σύμφωνα με τον οίκο αξιολόγησης Moody's, 30/11/2017) με στόχο να θεσμοθετήσει τον πολιτικό διάλογο με την ΕΕ και άλλους ΔΧΟ και να εναρμονίσει τις στρατηγικές και τις πολιτικές. Έχει δημιουργήσει επίσης "καθεστώς παρατηρητή" για άλλα θεσμικά όργανα και καλεί τους ΔΧΟ και τις Εθνικές Αναπτυξιακές Τράπεζες, που έχουν συμφέρον στην περιοχή του Ευξείνου Πόντου, να αποκτήσουν μια πιο επίσημη σχέση με αυτήν. Ορισμένα από τα θεσμικά όργανα στα οποία έχει χορηγηθεί το καθεστώς του παρατηρητή, έχουν επεκτείνει τις κατ'επανάληψη τις πιστωτικές διευκολύνσεις στην Τράπεζα.

Η Τράπεζα έχει αποδώσει το καθεστώς του παρατηρητή σε δώδεκα Θεσμικά Όργανα, έξι εκ των οποίων έχουν βαθμολογηθεί με Aaa από τον οίκο αξιολόγησης Moody's (Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW), European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), European Investment Bank (EIB), International Finance Corporation (IFC), Nordic Investment Bank (NIB) and Asian Development Bank (ADB)). Το πιστοληπτικό προφίλ της Τράπεζας⁴⁷ (BSTDB, A2 σταθερό) αντικατοπτρίζει την ισχυρή κεφαλαιακή της βάση, τη χαμηλή μόχλευση και το σημαντικό απόθεμα ρευστών περιουσιακών στοιχείων και την ισχυρή δέσμευση των μετόχων της να υποστηρίξουν το θεσμικό όργανο.

⁴⁷ Ετήσια Ανάλυση Πιστοληπτικής Ικανότητας από τον Οίκο Αξιολόγησης Moody's για την BSTDB, 30/11/2017.
https://www.bstadb.org/investor-relations/credit-ratings/BSTDB_%20Moody's_Annual_Credit_Analysis_2017_11_30.pdf

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ΕΤΕπ) και η Τράπεζα Εμπορίου και Ανάπτυξης του Εύξεινου Πόντου (BSTDB) υπέγραψαν τον Ιούνιο του 2016 Μνημόνιο Κατανόησης (MOU) για να αυξήσουν τη συνεργασία τους στην περιοχή, ιδιαίτερα στην Ελλάδα. Η συνεργασία αυτή θα επιτρέψει στα θεσμικά όργανα να συνεργαστούν με χρηματοπιστωτικά μέσα, όπως πλατφόρμες επενδύσεων σε μετοχές, πράξεις εγγυήσεων χαρτοφυλακίου και πράξεις τιτλοποίησης δανείων ΜΜΕ.

Ο διευθύνων σύμβουλος του ΕΤΕπ Pier Luigi Gilibert ανέφερε: "Είμαι πολύ ευτυχής που υπογράφω αυτό το Μνημόνιο με την BSTDB, το οποίο θα μας επιτρέψει να έχουμε μεγαλύτερο αντίκτυπο στις περιοχές όπου δραστηριοποιούμαστε. Είναι πολύ σημαντικό για το ΕΤΕπ να συνεργάζεται στενά με εταίρους όπως η BSTDB που έχουν ισχυρή περιφερειακή εμπειρία. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για την Ελλάδα, όπου το ΕΤΕπ εργάζεται για την κινητοποίηση πρόσθετων πόρων στη χώρα, τόσο στο μετοχικό κεφάλαιο όσο και στο χρέος"⁴⁸. Αυτή η υπογραφή αντανakλά τον κοινό στόχο να δρομολογηθούν γρήγορα συγκεκριμένες πρωτοβουλίες προς όφελος των ΜΜΕ και των επιχειρηματιών. Η Τράπεζα έχει εκδώσει Στρατηγικές (Country Strategy) για τα έτη 2015-2018, για όλες τις συμμετέχουσες χώρες, ιδιαίτερα για την ανάπτυξη των ΜΜΕ και των υποδομών σε αυτές τις χώρες, την τεχνολογία, την αγορά ακινήτων και τον τουρισμό.

Από τα ανωτέρω, γίνεται αντιληπτό ότι η Τράπεζα αποτελεί έναν κινητήριο μοχλό για την οικονομική ανάπτυξη στην περιοχή. Καθώς όμως συνιστά κι έναν σημαντικό περιφερειακό δρώντα, μπορεί να αποτελέσει εργαλείο για την υλοποίηση της διάδρασης μεταξύ ΕΕ και ΟΣΕΠ. Οι συνεργασίες και η θεσμοθέτηση της εταιρικής σχέσης της Τράπεζας με πιστωτικά ιδρύματα και ταμεία της ΕΕ, καθιστούν την Τράπεζα γέφυρα συνεργασίας για την ευημερία της γεωγραφικής περιοχής του Εύξεινου Πόντου. Όπως θα δούμε στο επόμενο κεφάλαιο, η περιοχή συνιστά στρατηγικό στόχο και εξωπεριφερειακών δρώντων που έρχονται να χρηματοδοτήσουν έργα υποδομής και να προωθήσουν τη συνδεσιμότητα μεταξύ Ευρώπης και Ασίας.

⁴⁸ http://www.eif.org/what_we_do/news/2016/eif_bstdb_mou.htm

Κεφάλαιο 5

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΞΙΟΥ ΤΟΥ 21^{ΟΥ} ΑΙΩΝΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΠΟΝΤΟΥ. ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΔΙΑΔΡΟΜΟ ΕΥΡΩΠΗΣ – ΑΣΙΑΣ.

5.1 Ο Δρόμος του Μεταξιού στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου

Η περιοχή των Βαλκανίων και του Εύξεινου Πόντου αντιστοιχεί στη χερσαία διαδρομή του Δρόμου του Μεταξιού (μέσω της Κεντρικής Ασίας) και του θαλάσσιου διαδρόμου (μέσω του Ινδικού Ωκεανού και της Ανατολικής Μεσογείου), όπου ο ένας διάδρομος συναντά τον άλλον και συνδέονται με την Ευρώπη. Όπως είναι γνωστό, οι μεταφορές αποτελούν παράγοντα ανάπτυξης και ευημερίας, διευκολύνοντας τη διασύνδεση μεταξύ περιφερειών, χωρών και ηπείρων.

Από τη μια η Κίνα, έχοντας παγιώσει τα χερσαία σύνορά της στρέφεται προς τα έξω. Ως αναθεωρητική δύναμη καλπάζει προς το εξωτερικό και δη προς την Ευρώπη προκειμένου να στηρίξει το ανερχόμενο βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού της. Για να το επιτύχει, έχει αναπτύξει επωφελείς συνεργασίες με γειτνιάζουσες περιοχές αλλά και με μακρινούς τόπους, με στόχο την οικονομική ανάπτυξη. Η αναδυόμενη σφαίρα επιρροής της Κίνας επεκτείνεται με έναν διακριτικό «Ηπιο» τρόπο ο οποίος ταιριάζει με την εποχή της παγκοσμιοποίησης. Η χερσαία διαδρομή που περνά από την περιοχή του Εύξεινου Πόντου δίνει στην Κίνα τη δυνατότητα να μεταφέρει τα αγαθά της προς την Ευρώπη, παρακάμπτοντας τη Ρωσία και τις περιοχές όπου ασκεί επιρροή, αλλά και τις διαδρομές όπου οι μεταφορές μπορούν να διαταραχθούν από την παρέμβαση των μεγάλων δυνάμεων. Η προοπτική αυτή θα ενδυναμώσει περαιτέρω το ενδιαφέρον της Κίνας για την ανάπτυξη του εμπορικού διαδρόμου Κίνας-Κεντρικής Ασίας-Ευρώπης που περνά από την περιοχή του Εύξεινου Πόντου. Οι τομείς στους οποίους εστιάζουν η κινεζική κυβέρνηση και οι κινεζικές εταιρείες είναι η διαχείριση των λιμένων, τα έργα υποδομών, η αγροτική παραγωγή και η ενέργεια.

Στο πλαίσιο αυτό η Κίνα έχει αναπτύξει την πρωτοβουλία «One Belt – One Road». Η κινεζική αυτή πρωτοβουλία, που ανακοινώθηκε το 2013 από τον Κινέζο

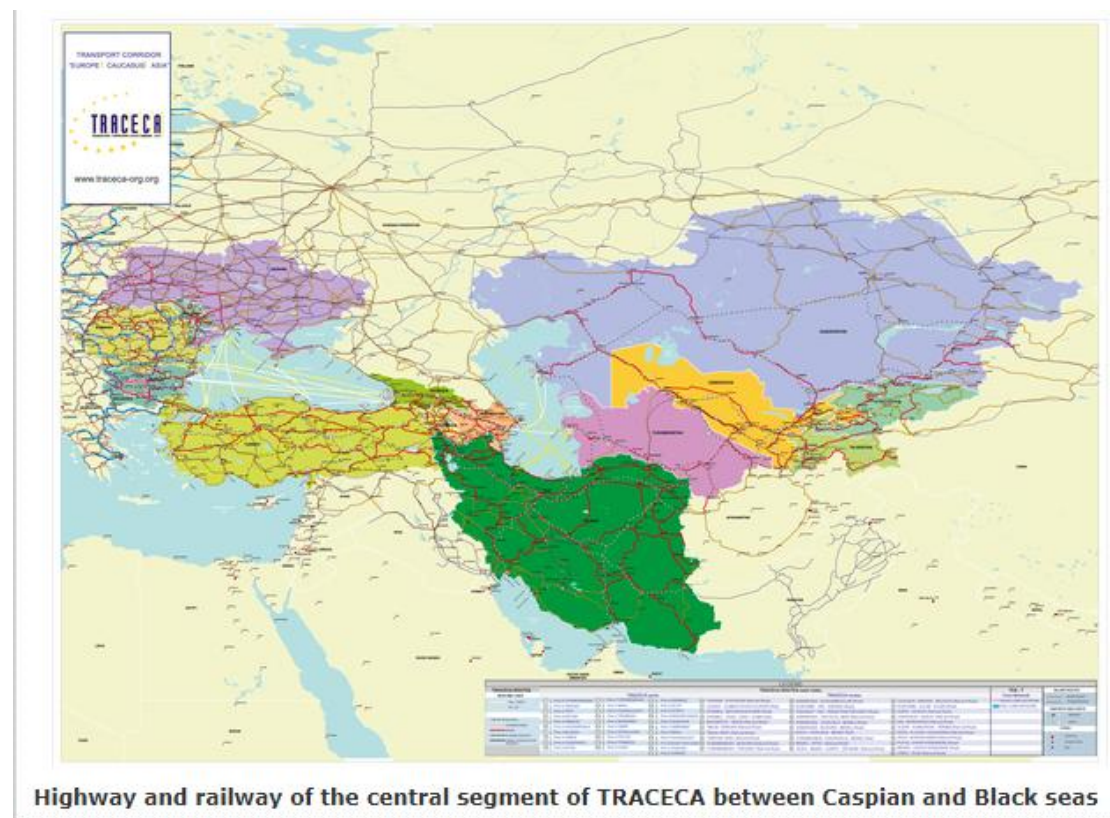
Πρόεδρο Xi Jinping, αφορά ένα δίκτυο χερσαίων και θαλάσσιων υποδομών για συνδυασμένες μεταφορές. Εκτείνεται σε γεωγραφική έκταση που περιλαμβάνει σχεδόν 70 χώρες, το 30% του παγκόσμιου εθνικού προϊόντος, το 64% του παγκόσμιου πληθυσμού, το 24% της παγκόσμιας κατανάλωσης και το 75% των γνωστών ενεργειακών αποθεμάτων. Προβλέπεται η χρήση πέντε αξόνων, δυο θαλασσίων κι τριών χερσαίων, κατά μήκος των οποίων αναμένεται να υλοποιηθούν σειρά από έργα υποδομών (λιμένες, σιδηροδρομικές διασυνδέσεις, κέντρα logistics και συναρμολόγησης προϊόντων, κ.ά.). Για τη χρηματοδότηση των έργων του σχεδίου δημιουργήθηκε το 2015 ομώνυμο επενδυτικό ταμείο (Silk Road Fund) ύψους 40 δις \$ ΗΠΑ, ενώ εκτιμάται ότι οι δεσμεύσεις που αναλαμβάνει η Κίνα στο πλαίσιο της υλοποίησης έργων υποδομών θα ανέλθουν συνολικά στα \$300 δις. Ο κύριος όγκος των κεφαλαίων της κινεζικής μηχανής επενδύεται στον ευρωπαϊκό Νότο, υπηρετώντας πάντοτε το σχέδιο του Πεκίνο για την λειτουργική σύνδεσή του μέσω της αλυσίδας των μεγάλων έργων υποδομών με τις αγορές της Ευρώπης. Ειδικότερα, στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου, η Γεωργία, η Αρμενία και η Ουκρανία αποτελούν σημαντικούς διπλωματικούς εταίρους της Κίνας για τη προώθηση έργων υποδομών, ενώ η Βουλγαρία και η Ρουμανία συμμετέχουν στην πρωτοβουλία «16+1» ή Συνεργασία Κίνας και Κρατών Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.

Από πλευράς της η ΕΕ, εκτός από το σχέδιο «Black Sea Silk Road Corridor», το οποίο αναλύθηκε παραπάνω, έχει συνυπογράψει (1998) το πολυμερές Σύμφωνο για τις Διεθνείς Μεταφορές για την Ανάπτυξη του Διαδρόμου Ευρώπης-Κauκάσου-Ασίας (MLA), ώστε οι χώρες που συμμετέχουν στη Διακυβερνητική Επιτροπή του TRACECA, μαζί με την ΕΕ, να επωφεληθούν από τις γεωπολιτικές και οικονομικές ευκαιρίες. Το πολυμερές Σύμφωνο αποτελεί τη λογική συνέχεια του Διαπεριφερειακού προγράμματος TRACECA της ΕΕ. Συγχρόνως, είναι η μοναδική νομική βάση για την αποτελεσματική υλοποίησή της. Η στήριξη της ΕΕ για το πρόγραμμα TRACECA υπερβαίνει τα 180 εκατομμύρια ευρώ, με περισσότερα από 80 έργα στους τομείς της ανάπτυξης υποδομών, της νομοθετικής εναρμόνισης, της ασφάλειας και της ασφάλειας στις μεταφορές καθώς και της διευκόλυνσης της εφοδιαστικής αλυσίδας. Τα τελευταία χρόνια επικεντρώνεται όλο και περισσότερο στα βιώσιμα μέσα μεταφοράς.

Ο Διάδρομος Μεταφορών TRACECA μπορεί να χαρακτηριστεί ως η αναγέννηση του Μεγάλου Δρόμου του Μεταξιού. Ξεκινά από την Ανατολική

Ευρώπη (Βουλγαρία, Ρουμανία, Ουκρανία) και διασχίζει την Τουρκία. Επιπλέον, υπάρχουν περάσματα από τη Μαύρη Θάλασσα, το λιμάνι του Ροτί και τη Γεωργία, χρησιμοποιώντας το μεταφορικό δίκτυο του Νότιου Καυκάσου. Από το Αζερμπαϊτζάν και μέσω των φέρρυ της Κασπίας Θάλασσας (Baku-Turkmenbashi, Baku-Aktau) ο TRACECA θα φτάνει στο σιδηροδρομικό δίκτυο των κρατών της Κεντρικής Ασίας του Τουρκμενιστάν και του Καζακστάν. Τα μεταφορικά δίκτυα αυτών των κρατών συνδέονται με αυτά του Ουζμπεκιστάν, του Κιργιστάν, του Τατζικιστάν και φτάνουν στα σύνορα της Κίνας και του Αφγανιστάν. Στόχος του δικτύου είναι να δώσει την ευκαιρία στις αγορές των κρατών που συμμετέχουν στον TRACECA να αναπτυχθούν και να συνδεθούν με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα.

Χάρτης 2: Διαδρομές Δικτύου TRACECA

Πηγή: <http://www.traceca-org.org/en/countries/azerbaijan/azerbaijan-in-traceca/>

Τέλος, το 2017 στη σύνοδο κορυφής της Ανατολικής Εταιρικής Σχέσης (Βρυξέλλες, 24 Νοεμβρίου 2017) αναφορικά με τον τομέα των μεταφορών και των διασυνδέσεων, η ΕΕ και οι χώρες εταίροι συμφώνησαν στους ενδεικτικούς χάρτες που επεκτείνουν το Διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών (TEN-T) προς τις ανατολικές χώρες εταίρους, ως βάση για την ενίσχυση της συνδεσιμότητας στις μεταφορές και

τον προσδιορισμό κοινών προτεραιοτήτων στα έργα υποδομής. Για αυτό το λόγο, έγιναν συνεννοήσεις σε υψηλό επίπεδο στο περιθώριο της Διάσκεψης Κορυφής. Ειδικότερα, στο κοινό ανακοινωθέν μετά τη Σύνοδο Κορυφής τονίστηκε ότι, η πρόοδος στην επέκταση του βασικού Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών (TEN-T), συμπεριλαμβανομένων των οδικών, σιδηροδρομικών δικτύων, των λιμένων, των αεροδρομίων και των πλωτών οδών στην ενδοχώρα θα υποστηριχθούν ενεργά από ένα ενδεικτικό μακροπρόθεσμο επενδυτικό σχέδιο δράσης για την ολοκλήρωση του δικτύου TEN-T έως το 2030. Η εφαρμογή μεταξύ άλλων των απαιτούμενων συνδέσεων στο εκτεταμένο κεντρικό δίκτυο και η άρση των σημείων συμφόρησης στην αλυσίδα εφοδιασμού, μέσω της ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων δικτύων μεταφορών, θα διευκολύνει την επικοινωνία, υποστηρίζοντας έτσι τις οικονομικές συναλλαγές. Η βιώσιμη και αυξημένη ροή εμπορευμάτων θα διευκολυνθεί μέσω μιας αποτελεσματικότερης διαδικασίας διέλευσης των συνόρων και της μείωσης των διοικητικών, τεχνικών και άλλων εμποδίων⁴⁹.

5.2 Συμπληρωματικότητες και Αντιθέσεις των Εμπορικών Διαδρόμων

5.2.1 Η Πρωτοβουλία OBOR στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου.

Η Γεωργία συμμετέχει ενεργά στην πρωτοβουλία OBOR στο πλαίσιο του αυξημένου ενδιαφέροντος της Κίνας για την περιοχή του νότιου Καυκάσου. Η Γεωργία έχει υπογράψει με την Κίνα από τον Οκτώβριο 2016 συμφωνία/Μνημόνιο Ζώνης Ελευθέρων συναλλαγών και συνεργασίας στο πλαίσιο OBOR, ενώ σημαντικές είναι οι κινεζικές επενδύσεις στο λιμάνι της Anaklia, στη σιδηροδρομική γραμμή Baku-Tbilisi-Kars που θα συνδέει το λιμάνι της Anaklia με την Τουρκία, καθώς και στην επέκταση του αυτοκινητοδρόμου που συνδέει την ανατολική με τη Δυτική Γεωργία συζητήθηκαν στο πλαίσιο του Belt & Road Forum που πραγματοποιήθηκε στο Tbilisi της Γεωργίας το Νοέμβριο του 2017. Στόχος της Κίνας είναι να αυξήσει την κίνηση εμπορικών φορτίων προς την Ευρώπη καθώς και προς άλλους προορισμούς. Η Shanghai Zhenhua Heavy Industries (ZPMC) δεσμεύτηκε να επενδύσει 50 εκατομμύρια δολάρια στο έργο. Θα παράσχει τον εξοπλισμό που

⁴⁹ Joint Declaration of the Eastern Partnership Summit (Brussels, 24 November 2017). General Secretariat of the Council, Brussels, 24 November 2017 (OR. en) 14821/17 COEST 324

απαιτείται για τον έλεγχο ενός σύγχρονου τερματικού σταθμού εμπορευματοκιβωτίων.

Ο πρωθυπουργός της Γεωργίας Kvirikashvili που συμμετέσχε στο Φόρουμ του 2017 υπογράμμισε ότι το λιμάνι θα προσφέρει ευκαιρίες επιχειρηματικότητας και επενδύσεων στην περιοχή. Στις εκτάσεις γύρω από το λιμάνι θα αναπτυχθούν δομές αποθήκευσης, εφοδιασμού και μεταφορών. Την ανάπτυξη του λιμανιού της Anaklia διαχειρίζεται αυτή τη στιγμή η Anaklia Development Consortium (ADC), μια κοινοπραξία της TBC Holding της Γεωργίας και της Conti International, μιας αμερικανικής εταιρείας κατασκευής και ανάπτυξης που δραστηριοποιείται από το 1906 και ασχολείται με διάφορες μεγάλες επιχειρήσεις παγκοσμίως. Η πρώτη φάση ανακατασκευής του λιμανιού, η οποία εκτιμάται ότι θα κοστίσει 540 εκατομμύρια δολάρια και έχει προγραμματιστεί να ολοκληρωθεί εντός τεσσάρων ετών, θα περιλαμβάνει την κατασκευή κυματοθραύστη 1,6 χιλιομέτρων και αποβάθρα 625 μέτρων. Μέχρι το 2021, η Anaklia αναμένεται να μπορεί να δεχτεί 10.000 εμπορευματοκιβώτια (TEU), δεδομένου ότι το λιμάνι θα έχει βάθος 16 μέτρα και θα είναι σε θέση να φιλοξενήσει μεγαλύτερα σκάφη.

Το κινεζικό ενδιαφέρον για την Αρμενία είναι προς το παρόν περισσότερο γεωπολιτικό παρά οικονομικό. Ήδη από τον Μάρτιο 2015 Αρμενία και Κίνα έχουν υπογράψει MOU για συνεργασία στο πλαίσιο OBOR. Δεδομένου του σημαντικού ρόλου του Ιράν στο OBOR, η Αρμενία αναζητά τρόπους για τη σύνδεση του Περσικού Κόλπου - Διαδρόμου της Μαύρης Θάλασσας με το OBOR, δημιουργώντας μια πρόσθετη διαδρομή μετάβασης μεταξύ Κίνας και Ευρώπης μέσω του Ιράν, της Αρμενίας και της Γεωργίας. Η Κίνα ενδιαφέρεται για τον άξονα Βορρά-Νότου μεταξύ της Μαύρης Θάλασσας και του Περσικού Κόλπου και τις σχετικές επενδύσεις σε υποδομές. Σε σχέση με αυτό, η Κίνα πραγματοποίησε μελέτη σκοπιμότητας για την κατασκευή της Νότιου Σιδηροδρομικού Δικτύου της Αρμενίας. Δεύτερον, η Κίνα επικεντρώνεται στην «ήπια» δύναμη μέσω της παροχής υπηρεσιών (π.χ. ασθενοφόρα, αστικές συγκοινωνίες) και πολιτιστικών/εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Τρίτος τομέας κινεζικού ενδιαφέροντος στην Αρμενία είναι η στρατιωτική εμπλοκή, συμπεριλαμβανομένης της ενδεχόμενης πώλησης οπλικών συστημάτων καθώς και της παροχής στρατιωτικής εκπαίδευσης στον Αρμενικό στρατό.

Ο όγκος του διμερούς εμπορίου Κίνας – Αρμενίας ανέρχεται σε 342 εκατ. \$ το πρώτο εξάμηνο 2018 παρουσιάζοντας αύξηση 50% σε σχέση με την ίδια περίοδο το 2017 (454 εκατ. \$). Με την αύξηση αυτή η Κίνα κατέχει τη δεύτερη θέση στις διμερείς εμπορικές συναλλαγές της Αρμενίας, μετά τη Ρωσία. Παρόλο που οι κινεζικές άμεσες ξένες επενδύσεις σε μεγάλη κλίμακα είναι μέχρι στιγμής περιορισμένες, υπάρχει κινεζικό ενδιαφέρον για επενδύσεις σε ανανεώσιμες και εναλλακτικές πηγές ενέργειας (κυρίως ηλιακή και αιολική) και στην αρμενική IT (υψηλή τεχνολογία). Το 2011 ήδη, η FortuneOil, μια σημαντική κινεζική εταιρεία, αγόρασε σημαντικό μερίδιο σε τρία αρμενικά μεταλλεία σιδήρου. Σύμφωνα με τον Αρμένιο πρεσβευτή στην Κίνα Sergey Manasaryan, κινεζική εταιρεία εκτελεί μελέτη σκοπιμότητας για την κατασκευή εργοστασίου τήξης χαλκού στην Αρμενία, επένδυση αξίας 500 εκατ. δολ.

Πέραν της αύξησης των εμπορικών σχέσεων, η Κίνα ενίσχυσε την παρουσία της στην Αρμενία με την ίδρυση υπερσύγχρονου Κινεζοαρμενικού Σχολείου στο Ερεβάν. Το σχολείο καταλαμβάνει έκταση 15.000 τ.μ. και κατασκευάστηκε σε έκταση που παραχώρησε αρμενική πλευρά. Τα έξοδα κατασκευής καλύφθηκαν εξ' ολοκλήρου από κινεζικής πλευράς και ανήλθαν σε 15 εκατ. \$. Μπορεί να φιλοξενήσει 650 μαθητές στους οποίους θα παρέχεται η αρμενική δημόσια παιδεία με ενισχυμένο πρόγραμμα διδασκαλίας της κινεζικής γλώσσας. Επισημαίνεται ότι κινεζική γλώσσα διδάσκεται ήδη σε πανεπιστημιακό επίπεδο στην Αρμενία στο Ινστιτούτο Κομφούκιος που φιλοξενείται σε πανεπιστήμιο γλωσσών Μπουσώφ και όπου έχουν ήδη φοιτήσει 300 φοιτητές. Η κινεζική πλευρά με αφορμή την υλοποίηση αυτής της επένδυσης ανέφερε ότι θα δοθεί η δυνατότητα εκμάθησης της κινεζικής γλώσσας από αρμενίους ώστε να μπορούν να απασχοληθούν στις ολοένα περισσότερες κινεζικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην Αρμενία και καθώς θα αναπτύσσονται οι συνεργασίες στο πλαίσιο OBOR.

Το Αζερμπαϊτζάν αγκάλιασε το σχέδιο OBOR της Κίνας, ιδίως ενόψει της αυξημένης απροθυμίας της ΕΕ να συμμετάσχει σε διάφορα περιφερειακά έργα. Το Αζερμπαϊτζάν εξετάζει τις κινεζικές επενδύσεις σε χερσαίες διαδρομές και υψηλής ταχύτητας συνδέσεις μεταξύ Ανατολικής Ασίας και Ευρώπης. Με τον τρόπο αυτό, το Αζερμπαϊτζάν επιδιώκει να περιορίσει τη ρωσική επιρροή (Valiyev, 2016). Σύμφωνα με τον Valiyev (2016), η πολιτική του Αζερμπαϊτζάν για εξισορρόπηση των

συμφερόντων διαφόρων φορέων και η συμμετοχή της Κίνας δεν αποτελούν απειλή για τη θέση της ΕΕ στην περιοχή όσο κυρίως για τη Ρωσική παρουσία.

Από την κινεζική πλευρά, η επιμονή του Αζερμπαϊτζάν στην εξισορρόπηση των συμφερόντων διαφόρων παραγόντων στην περιοχή είναι ευπρόσδεκτη (Lianlei, 2016). Για την Κίνα, το Αζερμπαϊτζάν βρίσκεται στο σημείο σύγκλισης των διαδρόμων Ανατολής-Δύσης, Βορρά-Νότου, συμπεριλαμβανομένης της διακασπιανής διαδρομής.

Πριν από την ανακοίνωση του OBOR, διεξήχθησαν διακυβερνητικές επαφές με στόχο την εμβάθυνση των οικονομικών και εμπορικών σχέσεων μεταξύ Κίνας και Αζερμπαϊτζάν. Κατά την επίσημη επίσκεψη του προέδρου του Αζερμπαϊτζάν İlham Aliyev στην Κίνα το 2005, πραγματοποιήθηκε επιχειρηματικό φόρουμ με εκπροσώπους 40 επιχειρήσεων από το Αζερμπαϊτζάν και 400 κινεζικών εταιρειών. Μεταξύ των 20 συμβάσεων που υπέγραψαν οι επιχειρήσεις στο φόρουμ, μια συμφωνία ίδρυσε βάση στο Αζερμπαϊτζάν για την ανάπτυξη της κινεζικής τεχνογνωσίας στην κατασκευή καλωδίων, κινητών γερανών εξόρυξης για τη βιομηχανία πετρελαίου και φυσικού αερίου, υλικών αποθήκευσης / συσκευασίας γεωργικών προϊόντων και τεχνολογίας υπολογιστών (Babayan, 2014).

Πιο πρόσφατα, στην έκτη σύνοδό το 2016, η Διακυβερνητική Επιτροπή για την Εμπορική και Οικονομική Συνεργασία επικεντρώθηκε στη συνεργασία στον τομέα των μεταφορών και της εφοδιαστικής αλυσίδας, και συγκεκριμένα στη σιδηροδρομική γραμμή Baku-Tbilisi-Kars.

Από τα παραπάνω γίνεται εμφανές ότι από την πρωτοβουλία OBOR στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου απουσιάζει ένας ισχυρός περιφερειακός δρών. Ο ΟΣΕΠ θα μπορούσε να συμπληρώσει αυτό το κενό. Ο ρόλος του θα είναι διττός και θα αφορά τόσο την προώθηση της κινεζικής πρωτοβουλίας στην περιοχή, αλλά και την αύξηση της δέσμευσης της Κίνας για την υλοποίηση των έργων που προωθούνται. Η ΕΕ παρά τις επιφυλάξεις της απέναντι στην κινεζική πρωτοβουλία, προωθεί την Πλατφόρμα Συνδεσιμότητας ΕΕ-Κίνας. Συγκεκριμένα, η Ε. Επιτροπή (DG MOVE) αναφερόμενη στα αποτελέσματα της 3ης συνάντησης των συμπροέδρων της ανωτέρω πλατφόρμας, η οποία πραγματοποιήθηκε στο Πεκίνο στο περιθώριο της Συνόδου Κορυφής ΕΕ-Κίνας (Ιούλιος 2018), επισήμανε τη θετική και παραγωγική στάση που τήρησε η Κινεζική πλευρά στη συζήτηση. Στα θετικά της

συνάντησης σημειώνονται τα: α) αποδοχή Κίνας στη διεξαγωγή μελέτης σκοπιμότητας του EU-China cargo trains routes, β) τα προτεινόμενα έργα εντός ΕΕ θα πρέπει να περιλαμβάνονται στον κατάλογο TEN-T και να πληρούν τους κανόνες και το ρυθμιστικό πλαίσιο της ΕΕ ανεξαρτήτως προέλευσης χρηματοδότησης, γ) πρόσκληση για συμμετοχή και ενδιαφερόμενων τρίτων χωρών σε έργα συνδεσιμότητας μεταξύ Ευρώπης-Κίνας. Η Στρατηγική της ΕΕ για τη σύνδεση Ευρώπης – Ασίας διέπεται από αρχές και αξίες όπως η βιώσιμη ανάπτυξη, ο σεβασμός των εργασιακών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και η διαφάνεια διαχείρισης πόρων.

5.2.2 Η Πρωτοβουλία «16+1»

Το σχήμα «16+1» αποτελεί πρωτοβουλία της Κίνας που αποσκοπεί στην εντατικοποίηση κι επέκταση της συνεργασίας με τα εξής κράτη της Κεντρικής & Ανατολικής Ευρώπης: Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Εσθονία, Κροατία, Λεττονία, Λιθουανία, Μαυροβούνιο, Ουγγαρία, ΠΓΔΜ, Πολωνία, Ρουμανία, Σερβία, Σλοβακία, Σλοβενία, Τσεχία. Επίσης στην πρωτοβουλία συμμετέχουν με το καθεστώς του παρατηρητή η ΕΕ και οι εξής χώρες: Ελλάδα, Λευκορωσία, Αυστρία, Ελβετία, Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΕΤΑΑ).

Το 2012 πραγματοποιήθηκε στη Βαρσοβία η πρώτη Συνάντηση Κορυφής του σχήματος «16+1», κατά την οποία ο Πρωθυπουργός της Κίνας χαρακτήρισε την εν λόγω πρωτοβουλία ως «Τα 12 μέτρα της Κίνας για την προώθηση της φιλικής συνεργασίας με τα κράτη της Κεντρικής & Ανατολικής Ευρώπης».

Στην 6η Σύνοδο της Βουδαπέστης αποφασίστηκε η υιοθέτηση κατευθυντήριων γραμμών, των «Budapest Guidelines» που θα αποτελέσουν τον οδικό χάρτη των συναντήσεων και των δραστηριοτήτων του σχήματος «16+1» κατά το 2018. Σύμφωνα με στοιχεία που ανακοινώθηκαν στην 6η Σύνοδο, ήδη σε έξι χώρες υλοποιούνται δεκατρία επενδυτικά έργα με κινεζική χρηματοδότηση μέσω του υφιστάμενου Ταμείου Επενδύσεων 16+1 (China-Central and Eastern Europe Investment Cooperation Fund) ύψους 382 εκ. δολ. Ενώ αναμένεται η εκπόνηση μελετών που θα υπερβούν το 1 δις δολ.

Σε συνάντηση Εθνικών Συντονιστών Συνεργασίας Κίνας-Κρατών «16+1» που έγινε στη Σόφια στις 6.6.2018 ο εκπρόσωπος της ΕΤΑΑ, που συμμετείχε με καθεστώς παρατηρητή, ανέφερε ότι θεωρεί την πρωτοβουλία συμπληρωματική της

OBOR και της πλατφόρμας συνδεσιμότητας ΕΕ-Κίνας. Παράλληλα και ο εκπρόσωπος της ΕΥΕΔ σημείωσε ότι πολλοί από τους τομείς συνεργασίας που περιλαμβάνονται σε αυτήν αποτελούν «τομείς αποκλειστικής αρμοδιότητας» της ΕΕ, με ότι αυτό συνεπάγεται για την περαιτέρω εξέλιξη της πρωτοβουλίας 16+1.

Στην 7η Σύνοδο της Σόφιας (16-17/07/2018) υιοθετήθηκαν, κατά πάγια πρακτική της πρωτοβουλίας, τα “Sofia Guidelines” τα οποία ανάμεσα σε άλλα προβλέπουν και την ενεργοποίηση των MOU που έχουν συναφθεί αναφορικά με την συνεργασία με την Κίνα στο πλαίσιο του OBOR.

Τα μέλη της πρωτοβουλίας που είναι και κ.-μ. της ΕΕ επιβεβαίωσαν την προσήλωσή τους στην υλοποίηση του EU-China Comprehensive Strategic Partnership για την ειρήνη, την ανάπτυξη, τις μεταρρυθμίσεις και τον πολιτισμό και την EU-China Agenda 2020 καθώς και των πιλοτικών προγραμμάτων στο πλαίσιο του EU-China Connectivity Platform, του Επενδυτικού Σχεδίου για την Ευρώπη και του διευρυμένου Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών (Trans-European Network Transport, TEN-T).

Στο επιχειρηματικό Φόρουμ που διεξήχθη παράλληλα με τη Σύνοδο, υπεγράφη συμφωνία πλαίσιο μεταξύ κινεζικών επιχειρήσεων και μιας канаδικής επιχείρησης για την κατασκευή του αυτοκινητοδρόμου «Μαύρη Θάλασσα» ως μέρους του διαδρόμου διατροφικών μεταφορών που θα συνδέσει τα ελληνικά λιμάνια Θεσσαλονίκης, Αλεξανδρούπολης και Καβάλας με τα βουλγαρικά λιμάνια του Μπουργκάς και της Βάρνας.

Σημειώνεται ότι η κινεζική πλευρά δεν αποκρύπτει στις συναντήσεις που έχουν γίνει μέχρι σήμερα ότι επιθυμεί να συμμετάσχει στην αναβάθμιση αλλά και ουσιαστική διαχείριση των λιμένων στις τρεις θάλασσες (Αδριατική, Βαλτική, Μαύρη θάλασσα) και των συναφών δικτύων μεταφορών. Χαρακτηριστικά, ο κινέζος πρωθυπουργός Li Keqiang ανέφερε στον πρόεδρο της Ε. Επιτροπής Jean Claude Juncker ότι η «πρωτοβουλία 16+1» είναι μια ανοιχτή, διαφανής και περιεκτική διαπεριφερειακή πλατφόρμα, και συμπληρωματική όσον αφορά τους δεσμούς ΕΕ-Κίνας. Από πλευράς ΕΕ, η περιφερειακή συνεργασία στην περιοχή είναι ιδιαίτερα σημαντική για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης, ενώ η ίδια η ΕΕ μπορεί να παίξει ενεργό ρόλο μέσα από την Πρωτοβουλία των «Τριών Θαλασσών» (Βαλτική,

Αδριατική και Μαύρη Θάλασσα). Η Πρωτοβουλία «Τριών Θαλασσών»⁵⁰ είναι μια ευέλικτη πολιτική πλατφόρμα, σε επίπεδο προέδρων και αρχηγών κρατών, που ξεκίνησε το 2015. Η πρωτοβουλία περιλαμβάνει τα 12 κράτη μέλη της ΕΕ που βρίσκονται μεταξύ της Αδριατικής, της Βαλτικής και της Μαύρης Θάλασσας: Αυστρία, Βουλγαρία, Κροατία, Τσεχία, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβακία και Σλοβενία. Σημειώνεται ωστόσο, ότι από την έναρξη υλοποίησης της εν λόγω κινεζικής πρωτοβουλίας η Γερμανία, κυρίως, αλλά και θεσμικοί φορείς της ΕΕ έχουν εκφράσει τον προβληματισμό τους αναφορικά με τις επιπτώσεις της στην ενότητα της ΕΕ.. Ενώ, για τις 16 χώρες, εντός και εκτός ΕΕ, τα οφέλη μιας στενότερης, οικονομικής κυρίως, συνεργασίας με την Κίνα είναι προφανή.

Οι δομικές προκλήσεις που έχουν να αντιμετωπίσουν τα κράτη που συμμετέχουν στην Πρωτοβουλία «16+1» αφορούν κυρίως στην πληθυσμιακή ανομοιογένεια και την ανισότητα στο συνολικό και κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Δεν αποτελούν μέλη κάποιας περιφερειακής συνεργασίας, αλλά πρόκειται για υπο-περιφέρειες. Κύριο πρόβλημα αποτελεί ο ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών για το ποιο θα προσελκύσει περισσότερες κινεζικές επενδύσεις και χρηματοδότηση, με αποτέλεσμα να μη μοιράζονται πληροφορίες μεταξύ τους. Αυτό αυξάνει την ευαλωτότητά τους απέναντι στους Κινέζους, οι οποίοι ήδη έχουν «παρανοήσει» ότι τα κράτη έχουν ανάγκη την κινεζική οικονομική βοήθεια, δεδομένου ότι ήδη υπάρχουν τα κονδύλια που προέρχονται από ταχρηματοδοτικά μέσα και ταμεία της ΕΕ. Η Κίνα προσπαθεί να εφαρμόσει πρακτικές που εφαρμόζει στα κράτη της Αφρικής, όπου ισχύει ότι «The win – win situation means that China wins twice». Οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης χρειάζονται Greenfield επενδύσεις, τις οποίες δεν προσφέρει η Κίνα. Ήδη τα κράτη που συμμετέχουν στην Πρωτοβουλία αντιλαμβάνονται το μικρό όφελος από τη μέχρι τώρα συμμετοχή τους, και την αργή πρόοδο των έργων που χρηματοδοτούνται από κινεζικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τράπεζες.

⁵⁰ Η πρωτοβουλία των «Τριών Θαλασσών» αποσκοπεί στην τόνωση και ταχύτερη ανάπτυξη της περιοχής που εκτείνεται μεταξύ της Βαλτικής, της Μαύρης θάλασσας και της Αδριατικής. Αυτό πρέπει να επιτευχθεί τόσο με τη δέσμευση υψηλού επιπέδου όσο και με πολλούς ενδιαφερόμενους για την ενίσχυση της σύνδεσης μεταξύ των κρατών μελών, με ιδιαίτερη έμφαση στις υποδομές, στην ενέργεια και στην ψηφιακή διασύνδεση.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

6.1 Σύνοψη Αποτελεσμάτων

Η παρούσα εργασία επεδίωξε την εξέταση των στόχων της οικονομικής διπλωματίας σε σχέση με το θεσμικό πλαίσιο πολιτικής της ΕΕ στην περιοχή της Ανατολικής Γειτονίας της και ειδικότερα στην ευρύτερη περιοχή του Εύξεινου Πόντου. Ειδικότερα εξετάστηκαν τα προγράμματα δράσης τα οποία σχετίζονται με την Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας και τα Προγράμματα Διασυνοριακής Συνεργασίας της ΕΕ, αλλά και και δράσεις που προέρχονται από τομεακές πολιτικές, και πώς αυτές οι δράσεις σχετίζονται με τους στόχους της ΕΕ για ασφάλεια, ισόρροπη και βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ, προώθηση βιώσιμων μεταφορών και βελτίωση των υποδομών δικτύων, Γαλάζια Ανάπτυξη κ.α .

Παράλληλα εξετάστηκε η διαπεριφερειακή συνεργασία στην υπό μελέτη περιοχή και ειδικά η σχέση της ΕΕ και του ΟΣΕΠ. Η συνεργασία των δύο περιφερειακών οργανισμών δεν διέπεται από συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο, ωστόσο αποτελεί μια μακρά συνεργασία, με θετικό αντίκτυπο. Ο ΟΣΕΠ στηρίζει τα συμφέροντα των μελών του και έχει ως κύριο στόχο την προώθηση της ευημερείας στην περιοχή. Καθώς οι στόχοι του είναι συμπληρωματικοί με αυτούς της ΕΕ για την περιοχή του Εύξεινου Πόντου, παρατηρείται ότι υπάρχει περαιτέρω πεδίο για συνεργασία, και κυρίως στο κομμάτι της χρηματοδότησης κοινών σχεδίων.

Τέλος, αντικείμενο της παρούσας μελέτης αποτέλεσε και η συνδεσιμότητα μεταξύ ΕΕ και Ασίας, καθώς μεγάλα έργα υποδομών πραγματοποιούνται ή πρόκειται να πραγματοποιηθούν στις χώρες που ανήκουν στον ΟΣΕΠ ή/και στην ΕΕ. Η συνδεσιμότητα έχει φυσικό, πολιτικό, οικονομικό και θεσμικό αντίκτυπο στις χώρες. Σε αυτό το πεδίο στόχος της άσκησης εξωτερικής οικονομικής πολιτικής από μεριάς της ΕΕ θα πρέπει να είναι η βιωσιμότητα των έργων και η παραγωγή απτών αποτελεσμάτων για τους πληθυσμούς των χωρών στις οποίες θα πραγματοποιηθούν τα έργα.

6.2 Γεωπολιτικές και Γεωοικονομικές Προεκτάσεις

Η περιοχή του Εύξεινου Πόντου δεν αποτελεί μόνο μια περιφέρεια. Είναι ο άξονας Βορρά-Νότου και Ανατολής-Δύσης ανάμεσα στην περιοχή της Ευρασίας, τη Μέση Ανατολή και την Αφρική, και ανάμεσα στην Ευρώπη και την Ασία. Ως εκ τούτου η πολιτική κατάσταση στην περιοχή έχει παγκόσμιο αντίκτυπο και επηρεάζει και εξωπεριφερειακούς δρώντες, μεγάλους και μικρούς. Από τη μια, η ευρύτερη περιοχή του Εύξεινου Πόντου είναι ένα σημαντικό σταυροδρόμι για το διεθνές εμπόριο. Από την άλλη, η περιοχή αποτελεί σημείο ενδιαφέροντος για την ΕΕ και την εξωτερική της ασφάλεια. Τέλος, οποιαδήποτε αναταραχή στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου έχει άμεσο αντίκτυπο στις γειτονικές περιοχές της Μέσης Ανατολής και της Μεσογείου.

Στην παρούσα φάση, η περιφερειακή συνεργασία στην περιοχή περιορίζεται στον ΟΣΕΠ, ο οποίος αποτελεί μια περιεκτική μορφή πολυμερούς διακυβερνητικής συνεργασίας. Η μέχρι τώρα έλλειψη απτών αποτελεσμάτων είναι πιθανό να οδηγήσει σε επαναπροσδιορισμό των προτεραιοτήτων από μεριάς των κρατών-μελών του οργανισμού. Πολλά κράτη της περιοχής συνεργάζονται σε διμερές ή τριμερές επίπεδο κυρίως για ζητήματα ασφάλειας. Ωστόσο, οι συχνά συγκρουόμενες και αλληλεπικαλυπτόμενες θέσεις στις διμερείς συνεργασίες υποβαθμίζουν τη συμμετοχή των κρατών στον ΟΣΕΠ που αποτελεί πολυμερή περιφερειακό οργανισμό, ενώ παράλληλα απειλούν την ειρήνη και τη σταθερότητα που απαιτούνται για την εμβάθυνση της περιφερειακής συνεργασίας. Σε κάθε περίπτωση, η ειρήνη απαιτεί κοινή δέσμευση, πολιτική θέληση, επίλυση εδαφικών διεκδικήσεων και συνεργασία, ή τουλάχιστον υγιή ανταγωνισμό και όχι αντιπαράθεση – τα οποία απουσιάζουν στην παρούσα φάση. Επιπλέον, όσον αφορά στην Οικονομική Ολοκλήρωση, ο ΟΣΕΠ δεν έχει καταφέρει να δημιουργήσει Οικονομική Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών που αποτελεί το πρώτο στάδιο σε αυτή τη διαδικασία. Το θετικό είναι ότι μέχρι στιγμής, όλες τα μέλη συνεχίζουν να κάθονται γύρω από το ίδιο τραπέζι και να συζητούν τα κοινά τους συμφέροντα και καμιά χώρα δεν έχει θέσει ζήτημα αποχώρησης.

Ποιος είναι όμως ο ρόλος της ΕΕ και πόσο αποτελεσματική είναι η πολιτική της στην περιοχή; Η ΕΕ προτιμά μια διμερή προσέγγιση με τα κράτη της περιοχής κυρίως μέσα από την Ανατολική Εταιρική Σχέση, αφήνοντας πίσω τη Συνέργεια για τη Μαύρη Θάλασσα. Ωστόσο, έντονη είναι η κριτική που της ασκείται παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί με τις Συμφωνίες διευκόλυνσης για τις ζώνες ελεύθερου

εμπορίου και την κατάργηση της βίζας. Παρόλαυτά η συνεργασία σε διμερές επίπεδο κρίνεται αποτελεσματική, σε σύγκριση με την συναίνεση ως διαδικασία που απαιτείται στον ΟΣΕΠ για τη λήψη αποφάσεων. Παρολαυτά, ο ΟΣΕΠ είναι ο μοναδικός περιφερειακός οργανισμός στην περιοχή που μπορεί να οργανώσει δράσεις και να συντονίζει αποφάσεις των κρατών-μελών του με σεβασμό του ενός προς το άλλο και να δημιουργήσει υψηλού δυναμικού αγορές στους τομείς των μεταφορών, της ενέργειας, των υπηρεσιών, της μεταποίησης και του εμπορίου. Η ΕΕ θα πρέπει να σκεφτεί πάνω στη ανάληψη πρωτοβουλιών στην περιοχή πέρα από την Πολιτική Διεύρυνσης. Αυτό απαιτεί από μεριάς της ΕΕ συνεκτική αντιμετώπιση και πολιτική θέληση, ώστε να μην μετατραπεί η περιοχή σε πεδίο αντιπαραθέσεων, δεδομένων των παγωμένων διενέξεων. Η οικοδόμηση σταθερότητας και εμπιστοσύνης στην περιοχή θα οδηγήσει σε μείωση του επενδυτικού ρίσκου και στην αύξηση των εμπορικών ροών ένδο- και δια- περιφερειακά. Η διαπεριφερειακή συνεργασία με την ΕΕ πρέπει να βελτιωθεί.

Η προώθηση της οικονομικής ασφάλειας, η πρόληψη κερδοσκοπικών επιθέσεων και η μείωση του απομονωτισμού και της ευαλωτότητας των οικονομιών, θα βοηθήσει στην βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη των κρατών της περιοχής. Κάποιοι ειδικοί αναφέρουν ότι όποιος ελέγχει τη Μαύρη Θάλασσα μπορεί να προβάλει την ισχύ του στην Ευρώπη και κυρίως τα Βαλκάνια, την Κεντρική Ευρώπη, την Ανατολική Μεσόγειο, τον Νότιο Καύκασο και τη Βόρεια Μέση Ανατολή. Σε αυτό το πλαίσιο, οι σχέσεις όχι μόνο με την ΕΕ, αλλά και με τις Η.Π.Α., την Κίνα και τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ασίας παίζουν μεγάλο ρόλο στην οικονομική προοπτική της περιοχής. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και η κινεζική πρωτοβουλία Belt & Road (πρώην OBOR).

Ειδικότερα για την Κίνα, η διασυνδεσιμότητα είναι πολύ σημαντική και προτού η ΕΕ αντιληφθεί τον κινεζικό ρόλο στην περιοχή, η Κίνα είχε καλύψει το κενό που άφηνε η ΕΕ στα μεταφορικά δίκτυα, καθώς οι αποφάσεις της για τους μεταφορικούς άξονες δεν περιελάμβαναν την περιοχή του Εύξεινου Πόντου. Φυσικά η αυξανόμενη επίγνωση αυτής της δυναμικής από τη Γερμανία και άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ, θα οδηγήσει πιθανότατα σε προσαρμογή και επαναρρύθμιση των κινεζικών σχεδίων. Το Συμβούλιο της ΕΕ αναγνωρίζει ότι οι μεταφορές γίνονται ολοένα περισσότερο πολυτροπικές και αυτό δημιουργεί προοπτικές και ευκαιρίες για βελτίωση των υπάρχοντων και δημιουργία νέων Ευρασιατικών μεταφορικών δικτύων, περιλαμβανομένων των σιδηροδρομικών συνδέσεων Ανατολής-Δύσης και

των θαλασσιών οδών. Οι ευρωπαϊκές αναπτυξιακές πολιτικές συνεργασίας συνεισφέρουν στη βιώσιμη χρηματοδότηση και διευκόλυνση των επενδύσεων. Η Περιφερειακή Συνεργασία είναι το σημείο κλειδί για την προσέγγιση της ΕΕ απέναντι στην ΑΕΣ και την Κεντρική Ασία, καθώς και στη συνεργασία στον Εύξεινο Πόντο. Το Συμβούλιο αναγνωρίζει τη σπουδαιότητα των περιφερειακών συνεργασιών για τη βιώσιμη συνδεσιμότητα.

Δεδομένου ότι τα έργα υποδομών στην περιοχή του Ευξείνου Πόντου προέρχονται κυρίως από πόρους των κρατών, είναι απόλυτη αναγκαιότητα η δημιουργία συνεργιών με εταίρους του ιδιωτικού τομέα και Πολυμερείς Αναπτυξιακές Τράπεζες για εξεύρεση χρηματοδοτικών πόρων και τη βιωσιμότητα του χρέους.

Η ΕΕ χαρακτηρίζεται από έλλειμμα στις στρατηγικές απέναντι στους στρατηγικούς εταίρους της και τώρα απέναντι στην Κίνα. Ωστόσο, είναι η μόνη περιφερειακή δύναμη με πολιτικές που βασίζονται σε αξίες. Η πολιτική της ΕΕ στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου και η Ανατολική Εταιρική Σχέση πρέπει να είναι εστιασμένες, με ξεκάθαρους στόχους και απτά αποτελέσματα. Αυτό θα προσφέρει διπλό όφελος, από τη μία τα κράτη της Ανατολικής Γειτονίας θα πειστούν ευκολότερα να ακολουθήσουν το άρμα και τις αξίες της ΕΕ, κι από την άλλη, τα κ.μ. της ΕΕ θα πειστούν για μια πιο συνεκτική αντιμετώπιση των προκλήσεων και των προβλημάτων στην περιοχή. Ποια είναι η απάντηση της ΕΕ απέναντι στις προκλήσεις; Πρώτον τα ευρωπαϊκά πρότυπα για τις μεταφορές, τις επενδύσεις, το εμπόριο κ.α., όπως αυτά προκύπτουν από τα θεσμικά κείμενα και τις αρχές της ΕΕ και δεύτερον, η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τη Συνδεσιμότητα. Αυτά θα αποτελέσουν στιβαρή απάντηση στην Κίνα και κυρίως ενόψει του προσεχούς Belt & Road Initiative Forum τον Απρίλιο του 2019 στο Πεκίνο. Δε χρειάζεται αμυντική στάση, θέλουμε τη συνεργασία με την Κίνα, ωστόσο είναι μια ευκαιρία για την ΕΕ να σκεφτεί τις αδυναμίες της όσον αφορά τη στρατηγική της για τη Συνδεσιμότητα, την Ανατολική Εταιρική Σχέση και την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη.

ΠΗΓΕΣ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΗΓΕΣ

A. ΚΕΙΜΕΝΑ ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΩΝ – ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΝ

- BSEC Permanent International Secretariat BS/WG/Ted&CM/R(2017)1. Report of the Joint Meeting of the BSEC Working Groups on Trade and Economic Development and on Customs Matters. Istanbul 21/09/2017. Προσβάσιμο στο: <http://www.bsec-organization.org/UploadedDocuments/AreasOfCooperation/TradeEconomicDevelopment/Reports/REPORT%20JOINT%20MEETING%20FINAL%20September%202017.pdf> [Τελευταία Προβολή 10/12/2018]
- BSTDB – Board of Directors (1999). Modalities for BSEC – BSTDB Interaction. COR – 12. Approved in the 10th Meeting of the Board of Directors.
- PABSEC. Declaration of the 25th Anniversary Summit of the Organization of the Black Sea Economic Cooperation. Istanbul 22/05/2017. Προσβάσιμο στο: [http://www.pabsec.org/depo/files/BSEC%20Summit%20Declaration\(1\).pdf](http://www.pabsec.org/depo/files/BSEC%20Summit%20Declaration(1).pdf) [Τελευταία Προβολή 10/12/2018]
- EEAS. Joint Statement of the Ministers of Foreign Affairs of the Countries of the European Union and of the Wider Black Sea Area. Kyiv 14/02/2008. Προσβάσιμο στο: http://eeas.europa.eu/archives/docs/blacksea/doc/joint_statement_blacksea_en.pdf [Τελευταία Προβολή 10/12/2018]
- 6th Summit of China and Central and Eastern European Countries (CEECs). The Budapest Guidelines for Cooperation between China and Eastern European Countries. Budapest 27/11/2017. Προσβάσιμο στο: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/t1514534.shtml [Τελευταία Προβολή 10/12/2018]
- 7th Summit of China and Central and Eastern European Countries (CEECs). The Sofia Guidelines for Cooperation between China and Eastern European Countries. Sofia 07/07/2018. Προσβάσιμο στο: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/t1577455.shtml [Τελευταία Προβολή 10/12/2018]

3rd Chairs' Meeting of EU-China Connectivity Platform. Joint Agreed Minutes. Short-term Action Plan. Beijing 15/07/2018. Προσβάσιμο στο: <https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/2018-07-13-chairs-meeting.pdf> [Τελευταία Προβολή 10/12/2018]

2nd Chairs' Meeting of EU-China Connectivity Platform. Joint Agreed Minutes. Brussels, 01/06/2017.

12th Annual Meeting of the IGC TRACECA. Strategy of the Intergovernmental Commission TRACECA for Development of the International Transport Corridor Europe-The Caucasus-Asia for 2016-2026 Worked out on the Basis of the Master Plan TRACECA and Proposals of the Parties. Odessa 01/06/2016. Προσβάσιμο στο: http://www.traceca-org.org/fileadmin/fm-dam/pdfs/Appendix_3_Strategy_Master_plan_TRACECA_eng.pdf [Τελευταία Προβολή 10/12/2018]

European Maritime Day (31/05/2018 – 01/06/2018). Ministerial Declaration. Towards a Common Maritime Agenda for the Black Sea. Burgas Declaration – 31 May 2018. Burgas. Προσβάσιμο στο: https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/maritimeday/sites/mare-emd/files/burgas-ministerial-declaration_en.pdf [Τελευταία Προβολή 10/12/2018]

European Maritime Day (31/05/2018 – 01/06/2018). Burgas Vision Paper. A Blue Growth Initiative for Research and Innovation in the Black Sea. Burgas, 31/05/2018. Προσβάσιμο στο: https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/maritimeday/sites/mare-emd/files/burgas-vision-paper_en.pdf [Τελευταία Προβολή 10/12/2018]

B. ΕΠΙΣΗΜΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, GENERAL SECRETARIAT (2018). Outcome of Proceedings. Connecting Europe and Asia – Building Blocks for an EU Strategy – Council Conclusions. Brussels, 15/10/2018. OR. En 13097/18

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, GENERAL SECRETARIAT (2017). Joint Declaration of the Eastern Partnership Summit. Brussels, 24/11/2017. COEST 324.

- COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, GENERAL SECRETARIAT (2016). Eastern Partnership – Council Conclusions. Brussels, 14/11/2016. COEST 292, CFSP/PESC 925.
- EEAS – EC – DG DEVCO – EUROPEAID (2016). Programming of the European Neighbourhood Instrument (ENI) - 2014-2020 Programming document for EU support to ENI Cross-Border Cooperation (2014-2020). Brussels. 03/10/2016.
- ENI- CBC (2015). Joint Operational Programme Black Sea Basin 2014 – 2020. Final Draft 30/06/2015.
- EUROPEAN COMMISSION (EC) - EASME (2018). Maritime Spatial Planning (MSP) for Blue Growth. Final Technical Study. Brussels, European MSP Platform.
- EUROPEAN COMMISSION (EC) (2017). Commission Staff Working Document. Report on the Blue Growth Strategy. Towards more Sustainable Growth and Jobs in the Blue Economy. Brussels, 31/03/2017. SWD (2017)128 final.
- ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ (EC) (2017). Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο. Έκθεση Ενδιάμεσης Επανεξέταση των Μηχανισμών Εξωτερικής Χρηματοδότησης. Βρυξέλλες, 15/12/2017. COM (2017) 720 final.
- ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ (EC) (2016). Πρόταση Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου Σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (ETBA), και τη θέσπιση της εγγύησης του ETBA και του Ταμείου Εγγυήσεων του ETBA.
- ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ (EC) (2010). Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Εμπόριο, Ανάπτυξη και Παγκόσμιες Υποθέσεις. Η Εμπορική Πολιτική ως Βασική Συνιστώσα της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» της ΕΕ. Βρυξέλλες, 09/11/2010. COM (2010) 612 τελικό.
- ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ (CEC) (2008). Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και τι Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Έκθεση για το Πρώτο έτος Εφαρμογής της Συνέργειας του Εύξεινου Πόντου. Βρυξέλλες, 19/06/2008. COM (2008) 391 τελικό.
- ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ (CEC) (2007). Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και τι Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Συνέργεια του

Εύξεινου Πόντου – Μια νέα Πρωτοβουλία Περιφερειακής Συνεργασίας. Βρυξέλλες, 11/04/2007. COM (2007) 160 τελικό.

HIGH REPRESENTATIVE OF THE EUROPEAN UNION FOR FOREIGN AFFAIRS AND SECURITY POLICY (2018). Joint Communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee, the Committee of the Regions and the European Investment Bank. Connecting Europe and Asia – Building Blocks for an EU Strategy. Brussels, 19/09/2018. JOIN (2018) 31 final.

HIGH REPRESENTATIVE OF THE EUROPEAN UNION FOR FOREIGN AFFAIRS AND SECURITY POLICY (2016). Joint Communication to the European Parliament and the Council. Elements for a New EU Strategy on China. Brussels, 22/06/2016. JOIN (2016) 30 final.

HIGH REPRESENTATIVE OF THE EUROPEAN UNION FOR FOREIGN AFFAIRS AND SECURITY POLICY (2015). Joint Staff Working Document. Black Sea Synergy: Review of a Regional Cooperation Initiative. Brussels, 20/01/2015. SWD (2015) 6 final.

Γ. ΕΝΩΣΙΑΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

KANONISMOS (ΕΕ) αριθ. 2017/1601 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 26ης Σεπτεμβρίου 2017, για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Ταμείου για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (ΕΤΒΑ), της εγγύησης του ΕΤΒΑ και του Ταμείου Εγγυήσεων του ΕΤΒΑ.

KANONISMOS (ΕΕ) αριθ. 236/2014 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 11ης Μαρτίου 2014, για τον καθορισμό κοινών κανόνων και διαδικασιών για την εφαρμογή των μηχανισμών χρηματοδότησης της εξωτερικής δράσης της Ένωσης.

KANONISMOS (ΕΕ) αριθ. 234/2014 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 11ης Μαρτίου 2014, για τη θέσπιση Μέσου Εταιρικής Σχέσης για τη συνεργασία με τρίτες χώρες.

KANONISMOS (ΕΕ) αριθ. 232/2014 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 11ης Μαρτίου 2014, για τη θέσπιση Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Γειτονίας.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 231/2014 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 11ης Μαρτίου 2014, για τη θέσπιση Μηχανισμού Προενταξιακής Βοήθειας (ΜΠΒ II).

ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) αριθ. 2014/89 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 23ης Ιουλίου 2014, περί θεσπίσεως πλαισίου για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

Βαρβαρούσης, Π. (2004). Διεθνείς Σχέσεις και Εξωτερική Πολιτική στον 21ο Αιώνα. Αθήνα: Εκδόσεις Καρδαμίτσα.

Γιαννίτσης, Τάσος (2007). Οικονομία και Εξωτερική Πολιτική. Στο Αρβανιτόπουλος, Κ. και Κοππά, Μ. (επιμ.), 30 Χρόνια Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής 1974 – 2004. Αθήνα, Εκδ. Λιβάνη, σελ. 237-253.

Γκόφας, Α. & Τζιφάκης, Ν. (2017). Θεωρητικές Προβολές στη Διεθνή Πολιτική. Η Σινο-αμερικανική πρόκληση. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.

Δημαδάμα, Ζ., (2008). Οικονομία, Ανάπτυξη, Περιβάλλον. Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Πολιτικές της Αειφόρου Ανάπτυξης. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Κάπλαν, Ρ. Ντ. (2017). Η Εκδίκηση της Γεωγραφίας. Τί μας λέει ο Χάρτης για τις Επερχόμενες Συγκρούσεις και τη μάχη ενάντια στο Πεπρωμένο. (μτφρ. Κατσούλας, Σπ.). Αθήνα: Εκδόσεις Μελάνι.

Κοροβέση, Α. (2015). ΟΣΕΠ και ΕΕ. (Διπλωματική Εργασία). Αθήνα: Οικονομικό Πανεπιστήμιο.

Κοτζιάς, Ν. (2003). Παγκοσμιοποίηση και Εξωτερική Πολιτική. Στο Τσάκωνας, Π. (επιμ.) Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική. Μια Συνολική Προσέγγιση. Αθήνα: Εκδ. Ι. Σιδέρης. Τόμος Α', σελ. 329-362.

Κυρκιλής, Δ. (1998). Οι ΑΞΕ και ο αναπτυσσόμενος κόσμος. Αγορά χωρίς Σύνορα, Τόμος 3, τεύχος 4.

Λιαργκόβας, Π. (2000). Η νέα Διεθνής Πολιτική Οικονομία. Στο Τσινισιζέλης, Μ. & Υφαντής, Κ. (επιμ.) Σύγχρονα Προβλήματα Διεθνών Σχέσεων. Αθήνα, εκδ. Ι. Σιδέρης.

Mackinder, H. J. (1904). The Geographical Pivot of History. Στο The Geographical Journal, London. [Στα Ελληνικά συμπεριλαμβάνεται στο: Μακίντερ, Χ. Τζ.

- (2006). Δημοκρατικά Ιδεώδη και Πραγματικότητα και Άλλες τρεις Εισηγήσεις, (μτφρ. Μπακοπούλου, Α.) Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 452].
- Μανώλη, Π. & Μαρής, Γ. (2015). Εισαγωγή στη Διεθνή Πολιτική Οικονομία. Αθήνα: Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα. Προσβάσιμο στο: <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/3945>
- Μαραβέγιας, Ν. & Κατσίκας, Δ. (2016). Τα Οικονομικά της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης. Στο Μαραβέγιας, Ν. (επιμ.) Ευρωπαϊκή Ένωση. Δημιουργία, Εξέλιξη, Προοπτικές. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική, σελ. 149-189.
- Παπαστάμου, Α. (2018). Οικονομική Διπλωματία. Από τη Θεωρία στην Πράξη. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Πασσά, Β. (2008). Περιφερειακή Συνεργασία στη Μαύρη Θάλασσα και η Συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Διπλωματική Εργασία). Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Τζόβα, Δ. (2017). Οι Ευρωπαϊκοί Όμιλοι Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΟΕΣ) ως εργαλεία οικονομικής διπλωματίας: Η ευρωπαϊκή και η εθνική εμπειρία. (Τελική Εργασία). Τάυρος: Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης Κδ' Εκπαιδευτική Σειρά.
- Τσαρδανίδης, Χ. (2018). Οικονομική Διπλωματία. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση/Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, σελ. 32-211.
- Τσαρδανίδης, Χ. (2012). Από τις Νέες Περιφερειακές Συνεργασίες στις Διαπεριφερειακές Συνεργίες: Τυπολογία Διαπεριφερειακών Συνεργασιών. Στο Κόντης, Α. και Τσαρδανίδης, Χ. (επιμ.) Διεθνής Πολιτική Οικονομία. Θεωρία, Δομή και Προκλήσεις της Παγκόσμιας Οικονομίας, Β' Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση/Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, σελ. 271-296.
- Τσαρδανίδης, Χ. (2008). Οικονομική Διπλωματία. Στο Τριανταφύλλου, Δ., Υφαντής, Κ. και Χατζηβασιλείου, Ε. (επιμ.), Διεθνείς Σχέσεις. Σύγχρονη θεματολογία και Προσεγγίσεις. Αφιέρωμα στον Θεόδωρο Κουλουμπή. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 485-510.
- Τσαρδανίδης, Χ. (2005) Από τις Νέες Περιφερειακές Συνεργασίες στις Διαπεριφερειακές Συνεργίες: Τυπολογία Διαπεριφερειακών Συνεργασιών. Στο Κόντης, Α. και Τσαρδανίδης, Χ. (επιμ.) Διεθνής Πολιτική Οικονομία. Θεωρία, Δομή και Προκλήσεις της Παγκόσμιας Οικονομίας, Α' Έκδοση.

Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση/Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, σελ. 91-116.

Ξενόγλωσση

AEBR Association of European Border Regions, 2004. ‘Synthesis Report: Towards a New Community Legal Instrument Facilitating Public Law-Based Trans-European Co-operation among Territorial Authorities in the European Union’. Gronau: AEBR.

Atli, A. (2011). Business Associations and Turkey’s Foreign Economic Policy: From the ‘Ozal Model’ to the AKP Period. *Bogazici Journal*, Volume 25 (2), pp. 171-188.

Babayan, D. (2014) “New Silk Roads in the Southern Caucasus: Chinese Geopolitics in a Strategic Region”. *Yale Journal of International Affairs*.

http://yalejournal.org/article_post/new-silk-roads-in-the-southern-caucasus-chinese-geopolitics-in-a-strategic-region/ [Τελευταία προβολή 10/12/2018]

Bakopoulou, E., Chryssanthopoulos, L., Dimadama, Z., Fraser, C., Japaridze, T., Kondakov, A., Kouvelis, S., Ozkan, H. & Stribis, I. (2012). 20 Years BSEC. Evolution of Institutions, Evolution of Priorities: Interlinks within the Black Sea Region in a New Era. Xenophon Paper No 12, Anniversary Edition. Athens: International Centre for Black Sea Studies.

Baldwin, D. (1985). *Economic Statecraft*. Princeton: Princeton University Press.

Bhalla, A.S. & Bhalla, P. (1997). *Regional Blocks. Building Blocks or Stumbling Blocks?*. Basingstone: Palgrave MacMillan.

BSEC – EU Interaction: The BSEC Approach. Documentation. *Southeast European and Black Sea Studies*, Volume 7 (2), June 2007, pp. 311-326.

Cameron, F. (2009). *The policies of the European Union and Russia towards Central Asia*. Athens : International Centre for Black Sea Studies.

Celac, S., Japaridze, T., Kereselidze, D., Dimadama, Z. & Roubanis, I. (2012). *Building a Sustainable Future for the Black Sea area: New Perspectives & Challenges for B.S.E.C.. Policy Brief No 24*. Athens: International Centre for Black Sea Studies.

- CeRISS, ZSI, DLR (2014). Towards a sustainable ‘EU-Black Sea Cooperation Programme in STI (BSCP)’’. Final Document. Black Sea HORIZON, Bi-regional STI Dialogue.
- Delcour, L. & Manoli, P. (2010). The EU’s Black Sea Synergy: Results for Possible Ways Forward. Belgium, European Parliament.
- Dimadama, Z. & Videv, B. (2016). Renewable Energy Sources. Smart Cities, Clean Energy and Innovations. Policy Brief No 32. Athens: International Centre for Black Sea Studies.
- Efe, H. (2011). The European Union’s Black Sea Region Policy. Expanded version of an article presented in “IV. International Symposium: Conflict and Cooperation”, 6th-7th October 2011, Giresun-Turkey
- Erdogan, S. (2015). Black Sea Extroversion at European and International Level. Policy Brief No 31. Athens: International Centre for Black Sea Studies.
- Japaridze, T., Manoli, P., Triantaphyllou, D., & Tsantoulis, Y. (2010). The EU’s Ambivalent Relationship with the BSEC: Reflecting on the Past, Mapping out the Future. Policy Brief No 20.
- Japaridze, T. (2009a). A Memo on How to Make the EU – BSEC Relations Relevant and Productive. Policy Brief No 11. Athens: International Centre for Black Sea Studies.
- Japaridze, T. (2009b). The Wider Black Sea Region: The Eye of the EU’s Next Political Storm or the Shining Sea of Stability? The Caucasus and Globalization, Volume 3 (4) pp 6-19.
- Jones, R. J. B. (2001). Routledge Encyclopedia of International Political Economy. Milton Park: Routledge.
- Hajizada, M. & Marciacq, F. (2013). New Regionalism in Europe’s Black Sea Region: the EU, BSEC ad Changing Practice of Regionalism. East European Politics, Volume 29 (3), pp 305-327. Προσβάσιμο στο: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/21599165.2013.807800>
[Τελευταία Προβολή 10/12/2018]
- Inan, F. & Yaylovan, D. (2018). New Economic Corridors in the South Caucasus and the Chinese One Belt One Road. Ankara: The Economic Policy Research Foundation of Turkey (TEPAV).
- Institute of Marine Sciences, Middle East Technical University (METU-IMS) (2018). Evaluation of Black Sea Projects, Matrix of Research Gaps & Needs. A

- Revised Roadmap for a New SRIA for Blue Growth in the Black Sea. Istanbul: Presentation at the 4th Meeting for Developing a Blue Growth Initiative for Research and Innovation in the Black Sea.
- INTERREG Programmes for the Programming Period 2014–2020. Glasgow: European Policies Research Centre.
- Keay, J. (2008). *China: A History*. London: HarperCollins.
- Leresche, J. P. & Saez, G., (2002). Regional Identities and Political Border Regimes’. Στο Perkamann, M., & Sum, N.L. (eds). *Globalization, Regionalization, and Cross-Border Regions*. Basingstoke: Palgrave, pp 77–102.
- Lesser, I.O. (2007). *Global Trends, Regional Consequences: Wider Strategic Influences on the Black Sea*. Xenophon Paper No 4. Athens: International Centre for Black Sea Studies.
- Lianlei, B. (2016). “Azerbaijan in the Silk Road Economic Belt: A Chinese Perspective”. China Institute of International Studies (CIIS). http://www.ciis.org.cn/english/2016-08/30/content_8999522.htm [Τελευταία Προβολή 10/12/2018]
- Mackinder, H. J. (1919 & 1942). *Democratic Ideals and Reality: A Study in Politics of Reconstruction*. Washington, DC: National Defense University.
- Manoli, P. (2014). *Regional Cooperation in the Black Sea. Building an Inclusive, Innovative and Integrated Region*. BSTDB, 15 Years in the Region. Rhodes: University of the Aegean.
- Mastanduno, M. (1992). *Economic Containment: CoCom and the Politics of East-West Trade*, Ithacs: Cornell University Press.
- Mearsheimer, J.J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: W.W. Norton.
- Minki, L. (2008). *The Rise of China and the Demise of the Capitalist World-Economy*. London: Pluto Press.
- Neugeboren, R., (2000). *The Economic Approach to International Negotiation*, στο Kremenyuk, V., Sjostedt, G. (eds.), Cheltenham, E.E.. *International Economic negotiation: Models versus Reality*. UK: Northampton MA, USA.
- Nye, J. (2004). *Soft Power. The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs.

- Okano-Heijmans, M. (2011). Conceptualizing Economic Diplomacy: The Crossroads of International Relations, Economics, IPE and Diplomatic Studies. *The Hague Journal of Diplomacy*. Volume 6 (1-2), pp. 7-36.
- Parker, W.H. (1982). *Mackinder: Geography as an Aid to Statecraft*. Oxford: Clarendon Press.
- Putten van der, F. P. (2017). The Balkans and Black Sea Region and China's New Silk Road. Hague: Clingendael Netherlands Institute of International Relations. Προσβάσιμο στο: [https://www.clingendael.org/sites/default/files/2017-07/Balkans Black Sea Region and China 1.pdf](https://www.clingendael.org/sites/default/files/2017-07/Balkans%20Black%20Sea%20Region%20and%20China%201.pdf) [Τελευταία Προβολή 10/12/2018]
- Rastogi, C. & Arvis, J.F. (2014). *The Eurasian Connection. Supply Chain Efficiency along the Modern Silk Route through Central Asia*. Washington, D.C., IBRD/The World Bank.
- Rousseau, R. (2008). Main Factors Contributing to the European Union's Policy Toward the Black Sea Region. *The Caucasus and Globalization*, Volume 2 (1), pp 20-32
- Smith, K.E. (2003). *European Union Foreign Policy in a Changing World*. Cambridge: Polity Press.
- Strange, S. (1999). An International Political Economy Perspective. Στο Dunnig, J. H. (ed.) *Governments, Globalisation and International Business*. Oxford: Oxford University Press, pp. 132-146.
- Strange, S. (1996). *The Retreat of the State. The Diffusion of Power in the World Economy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tavares, R. (2016). *Paradiplomacy. Cities and States as Global Players*, Oxford: Oxford University Press.
- Triantaphyllou, D. (2006). The Black Sea Region and its Growing Influence. Speech on the Occasion of the Celebration of the 'BSEC Day'.
- Tsantoulis, Y. (2009). *Black Sea Synergy and Eastern Partnership: Different Centres of Gravity, Complementarity or Confusing Signals?* Policy Brief No 12. Athens: International Centre for Black Sea Studies.
- Tsardanidis, Ch. (2005). The BSEC: From New Regionalism to Inter-regionalism?. Στο *Agora without Frontiers* Volume 10 (4), pp. 362-391.

- Tsardanidis, Ch. (2001). Economic Diplomacy as a Means of Foreign Policy: Greece and South-Eastern Europe. Στο Agora without Frontiers Volume 6 (3), pp. 304-325.
- Valiyev, A. (2016) “Azerbaijan: Perspectives on Eurasian integration”, European Council on Foreign Relations (ECFR), 8 June. http://www.ecfr.eu/article/essay_eurasian_integration_azerbaijan [Τελευταία Προβολή 10/12/2018]
- Vayrymen, R. (2003). Regionalism Old and New. International Studies Review, Volume 5 (1), pp 25-51.
- Yannis, A. (2008). The European Union and the Black Sea Region: The New Eastern Frontiers and Europeanisation. Policy Brief No 7. Athens: International Centre for Black Sea Studies.